

ZOSTAVIL PETER JAŠEK

Politický exil z krajín strednej a východnej Európy

Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy
na Východe a Západe, 1945 – 1989

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA

Politický exil z krajín strednej a východnej Európy

Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy
na Východe a Západe, 1945 – 1989

Political Exile from Central and Eastern Europe

Motives, Strategies, Activities and Perception
in the East and the West 1945 – 1989

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie,
Bratislava 19. – 20. novembra 2013

Anthology of the international scientific conference,
Bratislava 19 – 20 November 2013

Zostavil/Edited by Peter Jašek

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA
BRATISLAVA 2017

Politický exil z krajín strednej a východnej Európy

Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy na Východe a Západe, 1945 – 1989

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
Bratislava, 19. – 20. novembra 2013

Zostavil Peter Jašek

Vydal
Ústav pamäti národa
Miletičova 19
820 18 Bratislava 218
www.upn.gov.sk

1. vydanie

Recenzenti
Dr. phil. Beáta Katrebová Blehová
Mgr. Matej Medvecký, PhD.

Zodpovedná redaktorka / Alžbeta Poparová
Jazyková korektúra / slovenský jazyk / Jana Gašparovičová
Jazyková korektorka / český jazyk / Marta Bábiková
Preklad z anglického a do anglického jazyka / Šimák International s.r.o.
Korektúra native english / Šimák International s.r.o.

Úprava obálky / Jozef Čvikota
Sadzba, tlač a knihárske spracovanie / Tlačiareň P+M, Turany
Printed in Slovakia

© Ústav pamäti národa 2017
Všetky práva vyhradené

ISBN 978-80-89335-80-0

Obsah

Úvodné slovo	7
<i>Overcoming the Division of Europe: the Empowerment of Cold War Exile Media by the United States</i> A. Ross Johnson	10
<i>Slovenský politický exil a komunizmus v európskom kontexte</i> Róbert Letz	19
<i>Protikomunistické aktivity exilovej Bielej légie v rokoch 1949 – 1955</i> Vladimír Varinský	43
<i>Slovene (Yugoslav) Emigration In Austria as Part of the Struggle against the Communist Regime in Slovenia (1945 – 1949)</i> Mateja Čoh Kladnik.....	62
<i>Outsiders of the Cold War? Changing Attitudes towards Anti-Communism within the Croatian Political Emigration (1945 – 80's)</i> Bernd Robionek	84
<i>National Statehood as the Primary Goal of Macedonian Political Emigration: the Case of the Liberation Committee of Macedonia</i> Mišo Dokmanović	95
<i>Politické aktivity ukrajinského exilu na Západe v druhej polovici 20. storočia</i> Yevgen Rogovyy	111
<i>Krátká sonda do slovenských médií v exile</i> Pavol Holeštiak	127
<i>Národní demokrat Rudolf Kopecký v boji za svobodu vlasti – poslední mladočech a první žurnalista středo-pravicového politického tábora v českém exilu</i> Jan Cholínský	147
<i>Jerzy Giedroyc, the Milieu of the Parisian Kultura and Ideas Concerning the Role of the Roman Catholic Church in Poland under Communist Rule</i> Milena Przybysz	216
<i>Fighting the Big Lie with the Big Truth</i> Richard H. Cummings	228
<i>Reflexe vysílání RFE jako spojení mezi exilem a domovem</i> Prokop Tomek	246
<i>Target Sighted on the Horizon: Hungarian State Security and Political Emigration</i> Zsuzsanna Borvendég	258
<i>Ideological Differences between Western European and Central-Eastern European Socialists – the Polish Case 1945 – 1989</i> Anna Siwik	277

<i>Líbánky s vydědenci: ukrajinští nacionalisté v poválečném Německu v hledáčku amerických tajných služeb 1945 – 1950</i>	
Davida Svoboda	290
<i>Polish-Americans and U.S. Policy towards Poland 1956 – 1970</i>	
Jakub Tyszkiewicz	322
<i>„Československý“ politický exil v Spojených štátech amerických a Spojenom kráľovstve na začiatku studenej vojny</i>	
Igor Uhrík	335
<i>Supranational Organizations of the East-European Émigrés: A Half-forgotten Chapter of the Cold War</i>	
Martin Nekola	425
<i>Observations On My Own Exile</i>	
Andrzej Mietkowski	448
O autoroch	453

Téma politického exilu z komunistických štátov strednej a východnej Európy a jeho zápasu proti ich režimom tvorí jednu z ťažiskových tém na poli výskumu protikomunistického odboja. Aj v slovenskej historiografii posledného obdobia je to pomerne reflektovaná téma, hoci ťažisko výskumu je takmer výlučne zamerané na obdobie 50. a začiatku 60. rokov, a akoby sa končilo veľkou emigrantskou vlnou v roku 1968. Navyše, v niektorých prácach akoby stále pretrvával komunistický pohľad na exil ako stredisko protištátnej diverzie...¹ Slovenská produkcia na poli výskumu politického exilu však aj kvantitatívne zaostáva za produkciou postkomunistických štátov, akými sú najmä Poľsko, Maďarsko či Česká republika. Príčin zaostávania či zníženého záujmu slovenskej historiografie o aktivity slovenskej exilovej reprezentácie v období po 2. svetovej vojne sa iste nájde viac. Z tých objektívnych musíme na prvom mieste spomenúť ťažiu dostupnosť primárnych prameňov, neraz roztrúsených v súkromných zbierkach doslova po celom svete. Nemožno sa však ubrániť dojmu, že svoju úlohu hrá aj subjektívny faktor: viacero historikov považuje tému slovenského politického exilu po 2. svetovej vojne za minimálne kontroverznú, keďže sa v jeho radoch sformovalo viacero prúdov, ktoré viedli intenzívny zápas nielen proti komunistickému režimu, česko-slovenskému štátnemu spoluzitiu, ale neraz aj medzi sebou. To však nič nemení na skutočnosti, že podiel predstaviteľov politického exilu na zápase proti komunistickému režimu je zásadný, a, žiaľ, vo viacerých ohľadoch dodnes neznámy a nedocenený. Navyše, aby sme vedeli komplexne zhodnotiť aktivity slovenského politického exilu po 2. svetovej vojne, je nevyhnuté ich zasadiť do širšieho medzinárodného kontextu (predovšetkým do vzťahov dvoch supervelmocí v ich jednotlivých vývojových fázach), porovnať ich s aktivitami politických exilov z ďalších komunistických krajín, ako aj analyzovať úlohu, ktorú zohrali tajné služby (osobitne komunistických štátov) pri „rozpracovaní“ tejto problematiky v rámci studenej vojny.

¹ Z najdôležitejších prác spomeňme monografiu PEŠEK, J. – VONDRÁŠEK, V.: *Slovenský poválečný exil a jeho aktivity. Mýty a realita*. Bratislava: Veda 2011, dielo ŠPETKO, J.: *Slovenská politická emigrácia v 20. storočí. Jej vzťahy k českej emigrácii a Čechom*. Praha 1994; MICHÁLEK, S.: *Ján Papánek. Politik, diplomat, humanista*. Bratislava 1996, či viaceré výstupy historikov z okruhu Matice slovenskej, ako napr. BOBÁK, J. (ed.): *Slovenský politický exil v zápase za samostatné Slovensko*. Bratislava: Dom zahraničných Slovákov 1996. Z najnovších diel bol celý jeden panel venovaný aktivite politického exilu na medzinárodnej vedeckej konferencii o protikomunistickom odboji, ktorá sa konala v roku 2011 v Bratislave. Jej výstupom je vedecký zborník obsahujúci 11 štúdií venujúcich sa politickému exilu. Pozri JAŠEK, P. (ed.): *Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe*. Bratislava: ÚPN 2012, s. 638 – 889.

Aj z týchto dôvodov usporiadali Ústav pamäti národa a Európska sieť Pamäť a solidarita v spolupráci s partnerskými inštitúciami Ústavom národnej pamäte (Poľsko), Štúdiijným centrom pre národné zmierenie (Slovinsko) a Nemeckou spoločnosťou pre východoeurópske štúdie (Nemecko) v priestoroch historickej budovy Národnej rady Slovenskej republiky v dňoch 19. – 20. novembra 2013 medzinárodnú vedeckú konferenciu s názvom *Politický exil z krajín strednej a východnej Európy. Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy na Východe a Západe, 1945 – 1989*. Primárnym cieľom konferencie bolo analyzovať politický exil z krajín bývalého sovietskeho bloku, ako aj význam činnosti exilových organizácií v boji proti komunistickým režimom v strednej a východnej Európe. Konferencia ponúkla komparatívny pohľad na exilové skupiny z rôznych krajín, hľadala spoločné črty ich aktivít a analyzovala rozdielnosti ich politických názorov či príčiny, ktoré spôsobovali tieto rozdiely.

O záujme, s akým sa téma konferencie stretla medzi bádatelmi, svedčí aj počet prihlásených do programu – takmer 50 bádateľov doslova z celého sveta! Vzhľadom na obmedzené časové a priestorové možnosti napokon medzinárodný organizačný výbor zaradil do bohatého programu vedeckej konferencie 22 referátov od bádateľov zo 14 európskych krajín a USA. Úvod konferencie predstavovali tri ťažiskové prednášky, ktoré vetyčovali hlavné okruhy konferencie. Nasledujúci program bol rozdelený do piatich tematických panelov, ktoré pokrývali kľúčové aktivity a činnosti politického exilu: hlavné politické idey a koncepcie v exile, vzájomné vzťahy medzi exilovými organizáciami, informačné kanály a médiá v rámci politického exilu či reakcie a vnímanie politického exilu v jednotlivých krajinách. Osobitný blok sa zaoberal úlohami tajných služieb pri rozpracovávaní exilu na oboch stranách železnej opony. Súčasťou konferencie bola aj diskusia za okrúhlym stolom za prítomnosti viacerých priamych aktérov analyzovaných historických udalostí, medzi ktorými nechýbali Dušan Tóth, bývalý generálny tajomník Svetového kongresu Slovákov, významný slovenský disident František Mikloško či popredný predstaviteľ poľského exilu Włoddek Goldkorn. Vysokú odbornú a spoločenskú úroveň podujatia podčiarkla nielen účasť viacerých zahraničných hostí z partnerských inštitúcií či zástupcov diplomatického zboru akreditovaného v Slovenskej republike, ale aj popredných bádateľov v problematike politického exilu, akými sú bezpochyby bývalý riaditeľ Rádia Slobodná Európa A. Ross Johnson, bezpečnostný analytik Richard Cummings či profesor Róbert Letz. Aj touto cestou by som sa preto chcel poďakovať partnerským inštitúciám, osobitne Európskej sieti Pamäť a solidarita a poľskému veľvyslanectvu na Slovensku, bez ktorých pomoci by podujatie nebolo možné pripraviť na

takej vysokej odbornej a spoločenskej úrovni. Národnej rade Slovenskej republiky patrí poďakovanie za poskytnutie reprezentatívnych priestorov historickej budovy Národnej rady Slovenskej republiky, v ktorých sa uskutočnili rokovania konferencie. Osobitné poďakovanie patrí mojim kolegom z Ústavu pamäti národa, ktorí svojou prácou a schopnosťami v nemalej miere prispeli k úspešnému priebehu podujatia.

Predkladaný zborník predstavuje publikačný výstup z tejto konferencie vrátane štyroch príspevkov autorov, ktorí na konferencii nevystúpili. Celkovo tak obsahuje 18 vedeckých štúdií a jednu krátku reflexiu pamätníka na obdobie pôsobenia v exile. Obsahová štruktúra zborníka sa snaží kopírovať štruktúru konferencie, hoci vzhľadom na široký obsahový aj geografický zámer sme sa rozhodli zohľadniť aj tematické a chronologické hľadisko. V zborníku sa vyskytujú príspevky v troch jazykoch: slovenskom, českom a anglickom. Pri redigovaní jednotlivých príspevkov sme sa snažili dodržať a rešpektovať normy charakteristické pre daný jazyk.

Pevne veríme, že predkladaný zborník prinesie nové poznatky a pohľady na aktivity predstaviteľov politického exilu z krajín strednej a východnej Európy a podnieti aj ďalšiu diskusiu o tejto mimoriadne zaujímavej téme. Zároveň veríme, že si nájde cestu k čitateľom a pomôže im zorientovať sa v zložitej problematike aktivít politického exilu z krajín strednej a východnej Európy v rokoch studenej vojny.

Peter Jašek

Národní demokrat Rudolf Kopecký v boji za svobodu vlasti – poslední mladočech a první žurnalista středopravicového politického tábora v českém exilu

Jan CHOLÍNSKÝ

Žurnalista, exilový politik a vydavatel Rudolf Kopecký (1893–1981) byl jedním z vůdčích představitelů¹ středo-pravicové a současně „protinárodněfrontovní“ politické orientace v českém exilovém protikomunistickém odboji, který byl zahájen bezprostředně po komunistickém převratu v Československu (tj. po 25. únoru 1948).² Jeho stranickopolitická a vydavatelská exilová činnost byla relativně krátkodobá, ale jako žurnalista byl nejaktivnějším politickým komentátorem v řadách výše charakterizovaného

¹ Podle autora této studie byli třemi nejvýznamnějšími osobnostmi středo-pravicového tábora v českém exilovém protikomunistickém odboji v období 1945–1989 chronologicky: generál Lev Prchala (1898–1963), žurnalista Rudolf Kopecký (1892–1981) a politolog/historik Josef Kalvoda (1923–1999), jejich středo-levicovými protipóly pak byli: politik Petr Zenkl (1884–1975), žurnalista Ferdinand Peroutka (1895–1978) a žurnalista Pavel Tigrid (1917–2003).

² K vývoji a rozdělení českého exilu viz např.: CHOLÍNSKÝ, J.: Český a slovenský protikomunistický odboj v zahraničí po únoru 1948. Sonda do vztahů Čechů a Slováků neuznávajících Radu svobodného Československa. In: JAŠEK, P. (ed.): *Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe. Zborník z medzinárodnej konferencie, Bratislava 14. – 16. novembra 2011*. Bratislava 2012, s. 707–742; CHOLÍNSKÝ, J.: Nesmiřitelný rozkol 1948–1956. Politický aktivismus v první etapě českého exilového hnutí. *Securitas Imperii*, 2010, č. 16, s. 52–87.

ideového tábora, vezme-li se v potaz celé období komunistické diktatury v Československu.³

Po skončení druhé světové války se Kopecký jako příslušník československého protinacistického odboje ve Velké Británii nevrátil do vlasti, protože nesouhlasil s omezením politických a občanských svobod autoritativní vládou tzv. Národní fronty v obnoveném Československu, a z Londýna zahájil opoziční informační kampaň orientovanou zejména na britský tisk. Pracoval jako redaktor časopisu *Continental News Service* vydávaného polskou exilovou vládou a jako pomocný hlasatel a překladatel v československé sekci Evropské služby Britského rozhlasu (BBC), kde v roce 1948 získal místo stálého redaktora. Po komunistickém převratu obnovil Syndikát československých novinářů v zahraničí, byl spoluzakladatelem Mezinárodní organizace novinářů z porobených zemí v exilu, organizoval Československou národní demokracii v exilu a podílel se na vzniku Ústředí demokratického exilu sdružujícího českou exilovou opozici vůči „postnárodněfrontovní“ Radě svobodného Československa. Pravidelně přispíval do českých exilových periodik – publikoval zejména v londýnském *Národě*, který sám vydával (1948 – 1953), rotterdamské *Modré revue*, mnichovských *Českých listech* a *Národní politice*, chicagském *Zpravodaji* a *Denním Hlasateli*. Z hlediska politické filosofie reprezentoval sekulární národovecký liberalismus a v politickém stranictví navazoval na tradici tzv. mladočešství a meziválečnou Československou národní demokracii.⁴

³ Z významných českých exilových středo-pravicových žurnalistů a publicistů lze společně s R. Kopeckým připomenout jeho soupevníky: národovce a federalisty – Jiřího Havelku, Antonína Svatopluka Kalinu, Karla Lochera a Rudolfa Wierera (pseudonym Jaroslav Hrázský), publikující ve 40. až 60. letech 20. století, a Stanislava Bertona (původním jménem Stanislav Brzobohatý) ve 40., 50. a 80. letech; křesťanské demokraty – Simeona Ghelfanda v 50. letech, Bohdana Chudobu v 50. až 70. letech, Radko Kleina-Jánského (pseudonymy Emil Ludvík, Jan Klánský, Jan Akkord) v 50. až 70. letech, Libora Broma v 70. a 80. letech a Josefa Kalvodu v 50. až 80. letech; sociálního demokrata Miloslava J. Broučka v 50. až 70. letech; Vladimíra Štědrého v 60. letech.

⁴ Československá národní demokracie vznikla v roce 1919 přejmenováním z České státoprávní demokracie po jejím sloučení s Národní stranou a Pokrokovou stranou lidu na Moravě. Česká státoprávní demokracie vznikla v únoru 1918 sloučením Národní strany svobodomyšlné tzv. mladočeské (vedené Karlem Kramářem) s dalšími národoveckými stranami – tj. Českou stranou státoprávně pokrokovou a Českou stranou pokrokovou. K Československé národní demokracii viz např. WINKLEROVÁ, M.: *Karel Kramář (1860–1937): představa o sobě samých, vnímání druhých a modernizace v pojetí českého politika*. Praha 2011; TOMEŠ, J.: Nacionalismus a demokracie. Úskalí české nacionální strany v meziválečném Československu. In: BROKLOVÁ, E. (ed.): *Agrárníci, národní demokraté a lidovci ve druhém poločase první československé republiky*. Praha

Byl reálným i symbolickým exilovým protipólem historicky nesrovnatelně známějšího žurnalisty Ferdinanda Peroutky, jednoho z nejvýznamnějších reprezentantů středo-levicového (a současně „národněfrontovního“) politického tábora, resp. humanitně pokrokové či humanitně socialistické tradice.⁵

Cílem předkládané studie je představit „posledního mladočecha“⁶ Rudolfa Kopeckého jako zapomenutého doyena české národovecké žurnalistiky a připomenout jeho mimořádné osobní nasazení a významné místo v českém protikomunistickém odboji vedeném v zahraničí, ale i jeho předchozí činnost v zahraničním odboji protinacistickém, potažmo (od dubna 1945 do února 1948) „protinárodněfrontovním“. A dále – poukázat při tom v kontextu s protinacistickým a protikomunistickým odbojem na zaniklý národovecko-liberalistický koncept, vycházející z romantického pojetí národa a novověkého politického liberalismu, přítomný v české politice ve druhé polovině 19. a v první polovině 20. století.⁷ S ohledem na účel a rozsah textu zde není podrobněji kriticky komentována Kopeckého meziválečná činnost v hnutí Volná myšlenka, ani analyzovány dopady jeho celoživotní příslušnosti k hnutí svo-

2008, s. 130–203; TOMEŠ, J.: Národní sjednocení v mnichovské krizi 1938. Svědectví Františka Ježka. In: *Na pozvání Masarykova ústavu* 5. Praha 2007, s. 125–144. K národoveckým stranám v zápase o českou státní samostatnost viz KALINA, A. S.: *Boj o Československo*. Lakewood 1982.

⁵ Český levicový žurnalista Ferdinand Peroutka (1895–1978) reprezentoval v exilu tradici meziválečného československého „Hradu“, kterou lze v jeho pojetí nazvat také „humanitní realismus“ či „humanitní pragmatismus“, a v období 1945–1948 byl spjat s koalicí tzv. Národní fronty, působil jako poslanec Prozatímního Národního shromáždění za Československou stranu národně socialistickou a jako šéfredaktor deníku *Svobodné noviny* a týdeníku *Dnešek*. Po útěku do zahraničního exilu byl v roce 1949 spoluzakladatelem Rady svobodného Československa a stal se členem předsednictva této exilové politické organizace, v roce 1951 byl vládou Spojených států amerických prostřednictvím nevládní organizace National Committee for a Free Europe jmenován ředitelem československé sekce rozhlasové stanice Radio Free Europe. K Peroutkovi viz PERNES, J.: Ferdinand Peroutka – neznámý známý. In: *Mluví k vám Ferdinand Peroutka. Rozhlasové komentáře Rádio svobodná Evropa*. Díl první, s. 491–523; KOSATÍK, P.: *Ferdinand Peroutka. Pozdější život (1938–1978)*. Praha; Litomyšl, 2000.

⁶ „Posledním mladočechem“ nazval Rudolfa Kopeckého v uznalém nekrologu jeho exilový souputník historik Josef Kalvoda – KALVODA, J.: *Poslední mladočech*. In: KALVODA, J.: *Z bojů o zítřek*. II. díl. Toronto 1995, s. 112–115.

⁷ Český nacionalismus druhé poloviny 19. století navazoval na tzv. české národní obrození, tj. proces probíhající od konce 18. do poloviny 19. století, později byl politicky vyjádřen ideou českého historického státního práva. Z ní pak vzešla v průběhu první světové války snaha o vytvoření samostatného státu odtržením „Zemí Koruny české“ od Rakouska-Uherska.

bodných zednářů na jeho hodnotový systém a politické názory. Primárním záměrem je představit Kopeckého politickou a žurnalistickou činnost během jeho dvaadvacetiřetiletého života v exilu. Proto se následující text nezabývá ani některými diskutabilními aspekty Kopeckého národovecky-liberalistického pojetí českých dějin formulovaného v jeho rozsáhlejších nepublikovaných pracích.

Při práci jsem čerpal vedle příslušných dokumentů, odborných monografií a studií zejména z Kopeckého dobové exilové publicistiky, nepublikovaných osmidílných memoárů a dochované korespondence.⁸

Profesní a veřejná činnost do dubna 1945

Rudolf Kopecký⁹ se narodil v Praze 27. prosince 1893 do středostavovské rodiny, jeho otec byl prosperujícím drobným obchodníkem politicky orientovaným na mladočeský liberalistický směr. Po maturitě na karlínské reálce (1911) zahájil vysokoškolské studium na pražské polytechnice (Královské stavovské technické učiliště, oddělení chemie a matematiky), ale studium musel přerušit v roce 1915, kdy byl odveden k povinné vojenské službě v rakousko-uherské armádě. V mládí byl silně zaujat dílem českých spisovatelů Karla

⁸ Osobní archivní fond Rudolfa Kopeckého (*Rudolf Kopecky, Papers*) je uložen na University of Nebraska – Lincoln. Některé originály nebo kopie dokumentů a korespondence z osobních pozůstalostí Josefa Kalvody, Vladimíra Pekelského a dalších exulantů jsou v osobním archivu autora této studie. Kopeckého publicistika je dostupná zejména v exilových periodikách *Národ* (Londýn) a *Modrá revue* (Rotterdam). Paměti pod názvem *Vzpomínky starého novináře I–VIII* (Nepublikovaný strojopis, Londýn 1960–1981) jsou stejně jako uvedené časopisy k dispozici v pražské knihovně Libri prohibiti. O R. Kopeckém byla sepsána a obhájena také diplomová práce, jejíž autor vychází primárně ze studia *Rudolf Kopecky, Papers*. Předností této práce je systematické představení Kopeckého exilové činnosti na základě dochované písemné pozůstalosti, nedostatkem je způsob interpretace Kopeckého postojů a neadekvátní zasazení jeho činnosti do celkového kontextu českého exilového aktivismu – PIRKL, T.: *Rudolf Kopecký – nástin novinářské a politické činnosti příslušníka národní demokracie*. Olomouc 2002.

⁹ Rudolf Kopecký je někdy uváděn jako Kopecký-Kauders, což potenciálně odkazuje na jeho židovský původ, ale on sám se v exilu vždy podepisoval jen Kopecký a ke jménu Kauders, ani k vlastnímu židovskému původu se nevyslovil. Ke jménu Kauders odkazuje např. Kopeckého polemika se spisovatelem Karlem Čapkem z 30. let, do které se vložil na straně Kopeckého spisovatel Karel Horký, který Čapka ostře kritizoval právě za poukaz na Kopeckého židovský původ: „*Když Hitler ponižuje Židy, tak je to pacholek, tak je to zločin proti kultuře. Ale když Kopecký šlápne na ocas Dášence, tak je to Kauders-Kopecký.*“ Viz: FILÍPEK, Š: *Karel Horký – rytíř ulice*. Praha 2015, s. 640–641.

Horkého a Josefa Svatopluka Machara,¹⁰ spisy německého právníka Rudolfa von Iheringa, ztotožnil se se sekulárním národovectvím a byl přitahován intelektuálním resp., literárním životem. Tyto inspirace a zájmy vycházely z prostředí, v němž vyrůstal, a souvisely s jeho introvertní přemýšlivou a současně idealisticky založenou povahou. Stejně jako mnoho jeho vrstevníků vstoupil ještě před začátkem první světové války do řad studentské organizace Národní strany svobodomyšlné (tzv. mladočeské), v jejímž čele stál dlouholetý vůdce české politiky v rakousko-uherském říšském sněmu Karel Kramář, a přijal za své stranické pojetí mladočeského národoveckého liberalismu.¹¹

Během první světové války strávil Kopecký tři a půl roku v rakousko-uherské armádě (krátce na východní frontě a většinu času po nemocnicích), kde se mu nenaskytla příležitost přeběhnout podle svého přání k legiím bojujícím za českou a slovenskou státní samostatnost. Po válce prožíval euforii ze vzniku česko-slovenského státu, přáním rodičů i jeho samého bylo, aby dokončil studium, ale nejprve si chtěl po válce odpočinout. Uvažoval o literární kariéře, ale z praktických důvodů – zajištění obživy a soběstačnosti – se začal živit jako novinář a tato profese se mu stala, jak je patrné z jeho pamětí, osudovým životním povoláním a posláním.¹² Nejprve pracoval jako soudní zpravodaj (a také pomocník v několika dalších rubrikách i při sázení textu) národohos-

¹⁰ S oběma jmenovanými spisovateli se později osobně seznámil a spřátelil.

¹¹ V čele české Národní strany svobodomyšlné, tzv. mladočeské, která byla na přelomu 19. a 20. století nejsilnější českou politickou stranou, stáli bratři Eduard a Julius Grégrové a poté Karel Kramář. Mladočeská strana měla (podle výsledků voleb až do roku 1907) dominantní postavení na české politické scéně, ale postupně byla ze svého místa vytlačena Československou stranou agrární (později přejmenovanou na Republikánskou stranu zemědělského a malorolnického lidu) a následně i okruhem tzv. Hradu (v čele s T. G. Masarykem a E. Benešem) a stranami socialistickými. Po ukončení první světové války se mladočeši pro posílení svého vlivu sloučili s dvěma, resp. třemi menšími stranami a přejmenovali se nejprve v roce 1918 na Českou státoprávní demokracii a v roce 1919 na Československou národní demokracii. Ta se v roce 1934 opět spojila s dalšími národoveckými/nacionalistickými menšími uskupeními, a tak vznikl politický blok s názvem Národní sjednocení, který zanikl v roce 1938. Po obnovení Československa v roce 1945 bylo obnovení Československé národní demokracie či Národního sjednocení zakázáno vládním programem autoritativní koalice Národní fronty. Viz např. VOŠÁHLÍKOVÁ, P. – ŘEPA, M.: *Bratři Grégrové a česká společnost v druhé polovině 19. století*. Praha 1997; BÍLEK, J. – VELEK, L. (ed.): *Karel Kramář (1860-1937) – život a dílo*; SÍS, V. (ed.): *Karel Kramář – život-dílo-práce vůdce národa*. Praha 1937 a Praha 2009; KALVODA, J.: *Genese Československa*. Praha 1998.

¹² Ke svým meziválečným novinářským zkušenostem se Kopecký podrobně vyjadřuje ve *Vzpomínkách starého novináře* (díly III., IV. a V.).

podářského týdeníku *Tribuna* založeného členy Svazu pokrokových českých židů, souběžně získal několikaměsíční zkušenost jako vedoucí redaktor listu *Rozvoj* vydávaného Svazem Čechů židů a stal se členem (později funkcionářem) Syndikátu československých novinářů.¹³ Po této přibližně roční praxi přestoupil do obnoveného deníku pokrokového tzv. realistického hnutí *Čas*, kde se již věnoval „žurnalisticky plnohodnotné“ zahraničněpolitické problematice a zůstal zde i po sloučení *Času* s dalšími listy do legionářského deníku *Národní osvobození*.¹⁴ Po rozchodu s tímto listem v roce 1925, jehož příčinou byl spor s šéfredaktorem Lvem Sychravou, získal redakční místo v ústředním deníku národnědemokratické strany – *Národních listech* a pravidelně přispíval také do dalšího listu národnědemokratického tábora – večerníku *Národ*.¹⁵ Do těchto dvou, ale i dalších periodik psal jako politický redaktor až do svého odchodu do exilu v dubnu 1939.

Z hlediska pozdějšího politického vývoje a participace Kopeckého na zahraničním protinacistickém odboji během druhé světové války i poválečném aktivismu, resp. „poúnorovém“ protikomunistickém odboji, je zajímavý jeho popis prvního a zároveň posledního osobního setkání s tehdejším ministrem zahraničí (a budoucím prezidentem) Edvardem Benešem v roce 1925. Kopecký tehdy získal novinářské stipendium na delší studijní pobyt v Německu a po svém návratu napsal povinný referát pro ministerstvo zahraničí o tamní situaci, načež byl pozván na schůzku s ministrem E. Benešem. Podle Kopeckého paměti se během setkání ukázalo, že Beneše poznatky ze stáže vůbec nezajímají, po úvodních frázích o důležitosti Německa mu hlavní garant československé zahraniční politiky začal sdělovat vlastní názor: „*Mluvil dlouho a nedostal jsem se k slovu jinak, než že jsem občas mohl pronést něco jako „ano*

¹³ ČAPKOVÁ, K.: Českožidovské hnutí po ustavení ČSR. Dostupné na URL <http://zpravy.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/_zprava/ceskozidovske-hnuti-po-ustaveni-csr--570412> (přístupné 1. 8. 2016).

¹⁴ *Čas* byl po sloučení s dalšími periodiky (*Československými novinami* a *Legionářským směrem*) nejprve přejmenován na *Československou samostatnost* a brzy poté na *Národní osvobození*. Ve sporu se šéfredaktorem Sychravou hájil Kopecký žurnalistickou nezávislost od vlivu politiků (konkrétně ministerstva zahraničí) a vzhledem k postoji šéfredaktora podal hodinovou výpověď.

¹⁵ Osud R. Kopeckého a L. Sychravy se nepřímo spojil ještě po únoru 1948 v londýnském exilu, stáli však na zcela odlišných politických a ideových pozicích, Sychrava se později vrátil do komunistického Československa. K *Národním listům* viz VOŠÁHLÍKOVÁ, P. – ŘEPA, M.: *Bratři Grégrové a česká společnost v druhé polovině 19. století*; KOPECKÝ, R.: Sto let Národních listů. *Modrá revue*, 1961, č. 1–2, s. 3–10. Název *Národ* zvolil Kopecký i pro svůj strojopisný exilový časopis.

pane ministře“, „ne pane ministře“ apod. Dr. Beneš mi vyložil, že výmarská koalice – jež se v tu dobu začínala bortit – je neotřesitelná, Hugenberg (vůdce německé nacionální strany a jeden z největších novinářských podnikatelů Německa, jehož tisk zaplavoval denně a týdně celé Německo¹⁶) je jen kšeftař, který jenom předstírá, že má vliv, v Bavorsku je nebezpečím – ovšem ne nepřekonatelným – katolický klerikál, ministerský předseda von Kahr a ne Hitler s Ludendorffem apod.“ Svůj celkový dojem popsal Kopecký následovně: „Musím doznat, že na mne působila tato schůzka dojmem přímo otřesným. [...] Odešel jsem s nepříjemným pocitem, že v ministerstvu zahraničí žijí všichni, od posledního referenta až k ministru zahraničí, ve vysněném světě, v němž se všechno děje podle jejich přání a všechno se řídí jejich docela mimořádnou moudrostí. Viděli světla, kde nebyla, neviděli stíny, kde byly. [...] V každém případě tato schůzka posílila mé pochybnosti o naší zahraniční politice, jež je v rukou člověka neochotného nebo neschopného vůbec vyslechnout názory odchylné od těch, jež si sám vytvořil na základě informací dodaných mu lidmi, znajícími jeho nechuť slyšet něco, co se přičí jeho utkvělým představám.“¹⁷

Vedle profesní žurnalistiky a poměrně vlažného stranictví v Československé národní demokracii (kde patřil k tzv. národnědemokratické levici¹⁸) se Kopecký po válce zapojil do veřejného života jako aktivní člen české sekce mezinárodní bezvěrecké a zároveň silně protikatolické organizace Volná myšlenka rozvíjející osvícenskou tradici.¹⁹ V roce 1925 byl zvolen do ústředního výboru této organizace, v následujícím roce napsal a publikoval programový manifest *Ideový základ Volné Myšlenky* (Praha 1926) a stal se šéfredaktorem

¹⁶ Alfred Hugenberg byl majitelem tzv. Hugenbergova koncernu, což byl konglomerát novin, nakladatelství, filmových společností a reklamních agentur. Od roku 1918 byl členem a od roku 1928 také předsedou Německé národně lidové strany, která se pod jeho vedením stavěla proti systému tzv. Výmarské republiky a už v roce 1929 kandidovala ve volbách na společné kandidátce s NSDAP A. Hitlera.

¹⁷ *Vzpomínky starého novináře V.*, s. 67–68.

¹⁸ Krátkodobě ze strany odešel v roce 1925 společně s dalšími představiteli levicové „realistické frakce“ a podílel se na založení Národní strany práce vydavatele *Lidových novin* Adolfa Stránského, odkud ale brzy po jejím ustavení a volebním propadu vystoupil a stal se znovu právoplatným členem Československé strany národní demokracie. Národní strana práce v roce 1930 zastavila činnost, její členská základna přešla do Československé strany národně socialistické.

¹⁹ K historii této antiklerikální a protikatolické organizace viz KUDLÁČ, A. K. K.: *Příběh(y) Volné myšlenky*. Praha 2005.

jejího hlavního časopisu.²⁰ V polovině 20. let přispěl v interním souboji k vítězství „liberální“ frakce nad frakci „prokomunistickou“, která usilovala o fúzi Volné myšlenky s mezinárodní Internacionálou proletářských myslitelů, resp. její českou odnoží Svazem proletářských bezvěrců. V té době publikoval jak výše zmíněný program, tak několik článků poukazujících na neslučitelnost programu komunistů s cíli Volné myšlenky, přičemž získal první přímou zkušenost s metodami a zájmy komunistů.²¹ Později byl dokonce zvolen předsedou Volné myšlenky, ale funkce se pro interní nejednotu a neshody brzy vzdal a z organizace „*směřující do sociálnědemokratických vod*“, vystoupil. Ve svých pamětech nicméně uvádí: „*Volným myslitelem, tj. zastáncem zásady, že člověk má se vždy stavěti proti každému omezování svobody a že má být svobodný i ve své mysli prost vášní a předsudků, jsem zůstal po dnešní den.*“²²

Oficiálně vystupující Volná myšlenka byla přímo propojena s neveřejným svobodným zednářstvím a Kopecký byl přizván také do tohoto v meziválečné Československé republice velmi rozšířeného a vlivného společenství – stal se členem pražské lóže Most.²³ Ta patřila k jednomu z tehdejších (podle Kopeckého paměti čtyř) československých zednářských směrů – byla mateřskou lóží Svazu zednářských loží Most, který se později přejmenoval na Velký Orient Československa. Kopecký zde postupně nabýval různé funkce, až se stal zastupujícím mistrem, přesto požádal o propuštění, aby se mohl jako spoluiniciátor podílet na pokusu o reformu československého zednářství. Založení nové lóže Anthony Sayer (pojmenované po údajném anglickém zakladateli svobodného zednářství) však nepřineslo očekávané výsledky a skončilo neúspěšně. O historii a poměrech českého svobodného zednářství se Kopecký obsírněji rozepisuje v pátém dílu svých pamětí, kde se také vyznává ze svého konzistentního osobního vztahu k této skryté organizaci: „*Není instituce ani myšlenkového hnutí, jež by mělo na můj myšlenkový a citový vývoj vliv tak*

²⁰ Tento časopis měl stejnojmenný název – *Volná Myšlenka*. Kopecký publikoval vedle *Ideového základu* také několik dalších brožur, jejichž názvy či kontext hovoří samy za sebe – *Tradice svatováclavská, nová legenda rukopisná* (Praha 1929), *Politický program římského katolíka* (Praha 1930), *Proč vystupovat z církve* (Praha 1930), *Za rovnoprávnost občanů bez vyznání* (Praha 1930).

²¹ Viz KUDLÁČ, A.: *Příběh(y) Volné myšlenky*, s. 79–83.

²² *Vzpomínky starého novináře V.*, s. 116.

²³ K českému a československému svobodnému zednářství – ČECHUROVÁ, J.: *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. Praha 2002; SÝS, K.: *Praha zednářská*. Praha 2009; extrémně nacionalistický kritický pohled – RYS, J.: *Židozednářství – metla lidstva*. Praha 1938.

*mocný a trvalý. A není také organizace, jíž bych tak těžko postrádal, jako je zednářství.*²⁴

Kontakty z Volné myšlenky i zednářských lóží Kopeckému příležitostně pomáhaly i v žurnalistické práci, ve 30. letech už měl přístup do nejužšího okruhu vedení národnědemokratické strany. Stal se dokonce jakýmsi dočasným „levicovým důvěrníkem“ Kramářova neformálního nástupce Františka Xavera Hodáče (1883–1943), který stanul v čele strany Národní sjednocení vzešlé z fúze národní demokracie s dalšími národovecky/nacionalisticky orientovanými politickými subjekty, s ním ovšem Kopecký nesouhlasil. (Národní sjednocení se později jako jediná česká vládní strana během politické krize v září 1938 postavilo proti odstoupení pohraničních území nacistické Německé říši). Koncem roku 1938 se Kopecký rozhodl, že odjede do Francie a s pomocí tamních zednářských kontaktů se bude věnovat protinacistické agitaci, k čemuž získal podporu bývalého národnědemokratického senátora Jana Kaprase, rovněž svobodného zednáře. Kapras sjednal společnou schůzku s tehdejšími předsedou vlády (tzv. druhé česko-slovenské republiky) Rudolfem Beranem, na níž ovšem premiér jejich návrhy odmítl a neudělil Kopeckému povolení potřebné k vývozu peněz (byť nestátních) na zajištění akce do zahraničí. Kopecký o tom v pamětech píše: „[Beran] *Prohlásil, že za nynější doby je každá akce beznadějná a nemá smyslu. Neprospěje, ale může dokonce uškodit. [...] Kapras se snažil Berana oblomit, ale Beran trval na svém. Nevěděl jsem tehdy, že všechno vsadil na Beneše a že se spoléhal, že někdejší prezident republiky, jemuž poslal do zahraničí značnou částku, na všechno stačí. Tehdy jsem jeho odmítání přičítal jen jeho úzkoprse vnitropolitickému zájmu.*“²⁵

Měsíc po zahájení okupace českých zemí – tj. 15. dubna 1939 – však Kopecký do zahraničí přece jen odjel, byl vyslán národnědemokratickými, žurnalistickými a legionářskými kruhy do Polska, kde měl být nápomocen při formování českého národního protinacistického odboje.²⁶ Mezi těmi, kdo za jeho odjezdem stáli, byli např. šéfredaktor *Národních listů* Vojtěch Holeček a předseda ústředního výboru Nezávislé jednoty legionářské generál Rudolf

²⁴ *Vzpomínky starého novináře V.*, s. 193. S několika samostatně publikovanými kratšími texty vztahujícími se k Volné myšlence lze připomenout i Kopeckého zednářskou publikaci: *Konstituce Velké lóže Dílna lidskosti* (Praha 1934).

²⁵ *Vzpomínky starého novináře VI.*, s. 4–5.

²⁶ *Vzpomínky starého novináře, VII.*, s. 18–100; KOPECKÝ, R.: *Československý odboj v Polsku v r. 1939*. Rotterdam 1958; SCHWARZ, F.: *Zpráva o česko-slovenské akci v Polsku*. Strojopis v archivu autora.

Medek, tentokrát už souhlasil a dílčí pokyny připojil i předseda vlády R. Beran. Útěk z okupované vlasti musel Kopecký na poslední chvíli uspíšit, protože dostal vzkaz od pražského kriminalisty („pravcového“ národního demokrata odlišných názorů) Zdeňka Borkovce, že je v ohrožení ze strany gestapa. O svém mandátu později napsal: „*Do ciziny jsem jel z pověření svých politických i osobních přátel s úkolem přesně vymezeným. Jel jsem do Polska na přání Národních listů a Nezávislé jednoty [československých legionářů], jež v této věci učinila dohodu s některými činiteli tehdejší protektorátní vlády a Národního souručenství. Byl jsem opatřen doporučeními na polské činitele [zejména generála Mariana Kukiela] a jasnými pokyny jak postupovat.*“²⁷ Jeho úkolem bylo organizovat jednotný národní odboj a zahraniční armádu a informovat polské činitele a mezinárodní veřejnost o situaci v Protektorátu Čechy a Morava. Ti, kdo Kopeckého vyslali, zastávali stejně jako on sám názor, že v zahraničí je třeba vyvarovat se starých sporů – konkrétně: „*Jít třeba i s Benešem. I Medek byl toho názoru, ač o Benešovi mluvil s hlubokým opovržením, jež jsme všichni sdíleli.*“²⁸

Po příjezdu do Polska v dubnu 1939 se Kopecký seznámil s několika místními žurnalisty a začal přispívat do polského tisku (překlady z češtiny do polštiny zajišťovaly redakce), zároveň začal pracovat jako propagační referent česko-slovenského konzulátu v Krakově a pod jeho záštitou redigoval první odbojový deník *Přehled*. Se zaměstnanci konzulátu se ovšem názorově rozcházel zejména s ohledem na jejich záporný vztah k všeobecně uznávanému vůdci vznikajícího českého resp. československého odbojového hnutí v Polsku generálu Lvu Prchalovi.²⁹ Postoj většiny zaměstnanců krakovského konzulátu stejně jako varšavského vyslanectví vyplýval z jejich příslušnosti k někdejšímu ministerstvu zahraničí a loajality k E. Benešovi, pro něhož L. Prchala představoval konkurenci ve vedení formujícího se odboje. Kopecký se aktivně podílel na založení (30. dubna 1939), podpoře a propagaci československé vojenské skupiny v Krakově i Malých Bronovicích. Přátelsky vychá-

²⁷ *Vzpomínky starého novináře VII.*

²⁸ *Vzpomínky starého novináře VII.*, s. 9.

²⁹ Armádní generál Lev Prchala (1892–1963) byl od května 1939 a po celou dobu druhé světové války hodnostně nejvyšším armádním příslušníkem českého zahraničního protinacistického odboje. K působení v Polsku se několikrát vyjádřil jak Lev Prchala, tak i jeho dlouholetý spolupracovník (major generálního štábu) Zdeněk Sládeček v exilových časopisech, viz např. Rozhovor s gen. Prchalou. *Český boj za svobodu a demokracii*, Londýn, 1948, č. 4, s. 3; SLÁDEČEK, Z.: Legie Čechů a Slováků v Polsku. *České listy*, Mnichov, září 1969, s. 3-4 a říjen 1969, s. 3.

zel s jejími veliteli plukovníkem Janem Kratochvílem a podplukovníkem Ludvíkem Svobodou a byl jedním ze tří politických poradců (společně s bývalým poslancem strany Národní sjednocení Františkem Schwarzem a právníkem a diplomatem Karlem Břetislavem Palkovským) generála Prchalý během jeho pobytu ve Varšavě, Leszně a Baranowicích.³⁰ Úzce spolupracoval také s českým žurnalistou Ferdinandem Kahánkem, který byl znám jako velký přítel Polska, působícím tehdy ve Varšavě z přímého pověření premiéra R. Berana, s nímž udržoval průběžné spojení.³¹ Po peripetiích spojených především s mezinárodním postavením Polska, ale i s negativistickým působením českých a slovenských spolupracovníků a přívrženců E. Beneše³² vznikla dne 3. září 1939 rozhodnutím polského prezidenta Ignacy Moścického jako součást polské armády Legie Čechů a Slováků v Polsku, jejímž velením byl pověřen generál L. Prchala.³³

Nedostatečně vyzbrojená a vyzbrojená Legie však byla po německém (1. září 1939) a sovětském (17. září 1939) vpádu do Polska nucena ustupovat a do bojů takřka nezasáhla, Kopecký se společně s Prchalou a dalšími legionáři dostal přes Rumunsko, Turecko a Libanon do Francie. Zde se ihned po vylodění přihlásil k vojenské službě a přidal se k československé jednotce formované pod velením plukovníka Františka Hájka v Agde, kde byl jako důstojník s novinářskou praxí pověřen kontrolou korespondence a jmenován velitelem poľní pošty. Po vojenském pádu Francie se počátkem července 1940 dostal do Velké Británie, kde působil nejprve ve vojenském táboře v Chalmondeley Park a poté u velení československé brigády v Leamington

³⁰ Podrobnosti R. Kopecký vypsál ve *Vzpomínkách starého novináře VII.* a v knize *Československý odboj v Polsku v r. 1939.*

³¹ Žurnalista Ferdinand Kahánek (1896–1940) působil v Polsku z přímého pověření R. Berana, který před odjezdem z vlasti vyzval Kopeckého, aby se v Polsku s Kahánkem spojil a postupovali společně. Také Kahánek dostal z domova obdobný pokyn a byl upozorněn na Kopeckého příjezd i pověření. Kahánek byl znám jako dlouholetý přítel Polska a zároveň oponent československé zahraniční politiky řízené E. Benešem.

³² Vedle Kopeckým popisovaných „manévrů“ krakovského konzulátu a varšavského vyslancectví lze uvést např. příjezd Benešova zpravodajského emisara majora Josefa Bartíka, který se pokoušel denuncovat Prchalou u polské vlády a armády. KOPECKÝ, R.: *Československý odboj v Polsku v r. 1939*; SCHWARZ, F.: *Zpráva o česko-slovenské akci v Polsku.*

³³ Jako přímý účastník sepsal R. Kopecký v roce 1942 v Londýně zprávu o této odbojové akci v Polsku na vyžádání ministerstva zahraničí Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci (přičemž tento oficiální zájem podle něho vyplynul z dočasného sblížení Prozatímního státního zřízení s polskou exilovou vládou). KOPECKÝ, R.: *Československý odboj v Polsku v r. 1939.*

Spa (velitelem byl v obou případech generál Bedřich Neumann alias „Miroslav“) v tiskové vojenské službě jako redaktor listu *Naše noviny*. Po zdravotní dovolené byl propuštěn z vojenské služby a následně přizván k členství v Syndikátu československých novinářů se sídlem v Londýně, kde byl pověřen placenou funkcí jednatele ústředního výboru (předsedou byl synovec – nyní již – exilového prezidenta Bohuš Beneš a od roku 1942 sociálnědemokratický politik Bohumil Laušman), takřka současně se stal spoluzakladatelem Mezinárodní federace novinářů. Patrně počátkem roku 1942 přijal Kopecký stálé zaměstnání jako úředník studijního oddělení Ministerstva obchodu, živností a průmyslu (ministrem byl František Němec a od roku 1944 Václav Majer) Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci.³⁴ Redigoval a psal zde až do konce války týdeník *Přehled hospodářského tisku* a účastnil se práce v Poradním sboru pro otázky hospodářské, jehož schůzím předsedal zpravidla sociální demokrat Václav Majer. Podle Kopeckého paměti měla na schůzích výrazný vliv komunistka Anežka Hodinová-Spurná, on sám se snažil oponovat výrazně levicovému zaměření tohoto ministerstva a byl proto posměšně, byť prozatím jen v kolegiální nadsázce oslovován „náš reakcionář“.

Během pobytu v Londýně se Kopecký – věren myšlenke národní odbojové jednoty, s níž do zahraničí odcházel – stýkal v rámci Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci s českými spoluexulanty všech politických směrů a po jistou dobu vedl přátelské rozhovory například s B. Laušmanem a dokonce i s komunistou Václavem Noskem.³⁵ V tomto ohledu byl už od svého působení v Polsku konzistentně loajální také k E. Benešovi, jako postupně uznanému vůdčímu odbojovému představiteli, v domnění, že společně se svými blízkými spolupracovníky usiluje o návrat k československé ústavě z roku 1920. Jednal podle svého přesvědčení, že za daných okolností je Beneš nejvhodnějším politikem pro vedení odboje, a držel se pokynů, které dostal z náro-

³⁴ K vzniku (červenec 1940), mezinárodnímu uznání (červenec 1940, červenec 1941) a činnosti Prozatímního státního zřízení Československé republiky v emigraci, v jehož čele stál a jemuž autoritářsky vládl exilový prezident E. Beneš (dalšími složkami zřízení byly exilová vláda, Státní rada a jejich úřednický, vojenský a bezpečnostní aparát) – KUKLÍK, J.: *Londýnský exil a obnova československého státu 1938–1945. Právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha 1998. K Benešově zahraniční politice – KALVODA, J.: *Role Československa v sovětské strategii*. Kladno 1999.

³⁵ Ve *Vzpomínkách starého novináře VII*. Kopecký opakovaně upozorňuje na chování komunistů v Polsku a Velké Británii před napadením Sovětského svazu Německou říší. Jeho nejprve přátelské rozhovory s komunistou V. Noskem skončily neslučitelným názorovým rozchodem ještě před koncem války.

doveckých kruhů při odchodu z domova: „*Je nutno osvobodit republiku. Je nutno jít s každým, kdo je pro tento cíl, i kdyby byl včera nepřitelem. Je nutno jít proti každému, kdo překáží, i kdyby byl včera přítelem.*“³⁶ Přesto se nestavěl nepřátelsky k jediné české opoziční skupině narušující zvnějšku „jednotnou“ strukturu odboje a protestující proti autokratickému a sovětofilskému pojetí Benešova Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci. Udržoval průběžně přátelské styky s několika jejími představiteli, zejména (nejprve v Paříži a poté v Londýně) s generálem L. Prchalou, který se v Londýně stal hlavním reprezentantem této opozice zformované od roku 1942 pod názvem Česká národní jednota.³⁷ Kopecký několikrát odmítl Benešovým zpravodajským důstojníkům denuncovat Prchalou a podat nepravdivé svědectví o jeho činnosti v Polsku, ale s Prchalovou londýnskou opoziční skupinou nespolupracoval, ani když nabyl pochybnosti o Benešově politickém směřování. Nesouhlasil s rozdělením odboje, obával se politické a materiální závislosti Prchalovy „vnější“ opozice na polské exilové vládě a odmítl akceptovat slovenské právo na státní sebeurčení a spojenectví se slovenskou opoziční skupinou Petra Prídavka.

Už v květnu 1942 se však Kopecký zařadil k opozici uvnitř Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci, když napsal několikastránkové umírněně kritické memorandum adresované státnímu ministru československé exilové vlády Hubertu Ripkovi, které poslal také dalším politikům, svým přátelům a vojákům. První část memoranda se týkala Kopeckého národnědemokratické minulosti, jeho pověření a vysvětlení postojů včetně uznání E. Beneše jako vůdčí osobnosti exilové akce. Druhá část poukazovala na vyřazování lidí národovecké (resp. „*nacionální*“) orientace z podílu na řízení odboje a na upřednostňování lidí nekompetentních, např. těch, „*kteří přišli poslední, když před tím v Polsku, ve Francii a ve V. Británii překáželi tvoření armády a jednotného celku*“ (komunisté zde sice nejsou výslovně zmíněni, ale náznak, o koho jde, je zjevný). A dále kritizovala diskriminaci lidí, kteří nejsou přímo

³⁶ *Vzpomínky starého novináře VII.*, s. 298. Toto přesvědčení bylo, jak se ukázalo, mylné, což Kopecký dokládá ve své strojopisné práci *Cesta do katastrofy* (strojopis z roku 1970), jejíž první verzi publikoval v roce 1968 na pokračování v chicagském časopisu *Zpravodaj*.

³⁷ K činnosti opozice proti E. Benešovi a spol. viz dobová publikace Prchalova nejbližšího spolupracovníka – LOCHER, K.: *Naše akce*. London 1942. K významné akci této opozice viz CHOLÍNSKÝ, J.: Protest proti československo-sovětské smlouvě. Otevřený dopis České národní jednoty v Londýně Anthony Edenovi z 20. ledna 1944. *Securitas Imperii*, 2013, č. 22, s. 122–173. Monografie psaná z pozic obhajoby činnosti E. Beneše a jeho Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci: KUKLÍK, J. – NĚMEČEK, J.: *Proti Benešovi! Česká a slovenská protibenešovská opozice v Londýně 1939–1945*. Praha 2004.

napojeni na nejužší vůdčí okruh (tj. E. Beneše a jeho přívržence), od těch, kteří k němu momentálně patří a jejichž hlavním „mandátem“ je pouze bezvýhradná loajalita: „*Nejde tu o nic jiného, než o připomenutí, že není nadále snesitelné poručníkování provozované lidmi, kteří nejsou ničím, nezastupující nikoho a nemající za sebou žádné práce pro národ, hrají si na veřejné mínění, jímž nejsou. Soudím, že je povinností politicky prozíravých lidí ve vládních kruzích, aby zasáhli.*“³⁸ Proč se Kopecký memorandum obrátil z členů exilové vlády právě na H. Ripku, zda skutečně jako na bývalého kolegu novináře (z *Národního osvobození*), jak naznačuje, nebo jako na svobodného zednáře, to ve svých pamětech podrobněji nevysvětluje. Faktem je, že H. Ripka, mj. organizující v rámci zahraničněpolitické strategie E. Beneše silnou prosovětskou propagandu, politicky prozíravý nebyl a patřil mezi hlavní tvůrce prostředí, které Kopecký kritizoval.³⁹ Ohlasy na memorandum byly víceméně rozpačité a žádnou podstatnější diskuzi např. ve Státní radě nevyvolaly, převažujícím efektem byl spíše statut „sýčkůjícího opozičníka“ přisouzený jeho autorovi.

V československé zahraniční armádě i v londýnském Prozatímním státním zřízení ČSR v emigraci byl Kopecký, jak píše v pamětech, vnímán jako problematická osoba z důvodů své činnosti v Polsku v roce 1939 a národnědemokratické orientace. Avšak ani po rozeslání výše zmíněného memoranda – patrně s ohledem na jeho mezinárodní (zejména zednářské) kontakty⁴⁰ a deklarovanou loajalitu k E. Benešovi – nebyl ze strany Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci nikterak výrazněji postižen.⁴¹ Když ale oficiální cestou žádal o povolení vydávat vlastní časopis, nebylo mu to umožněno s odůvodněním údajným nesouhlasem/nepovolením z britské strany, což – jak zjistil s pomocí jednoho z britských přátel – bylo odůvodnění nepravdivé. Podporu vyšších politických míst nezískaly ani Kopeckého náměty a návrhy z let 1941–1944 souhlasně přijímané Syndikátem československých novinářů,

³⁸ Dopis R. Kopeckého Hubertu Ripkovi z 24. května 1942, Londýn. Rovněž *Vzpomínky starého novináře VII.*, s. 296–306.

³⁹ K Ripkově prosovětské propagandistické činnosti během druhé světové války viz CHO-LÍNSKÝ, J.: Klíč k sovětizaci Československa. Politika Edvarda Beneše v době 2. světové války a výklad Huberta Ripky o mírumilovném sovětském spojení a přínosu bolševické revoluce všemu lidstvu. *Paměť a dějiny*, roč. 7, 2013, č. 2, s. 3–15.

⁴⁰ V Londýně R. Kopecký navázal styky s tamní obdobou Volné myšlenky – Svazem racionalistů i se zednářským hnutím, byl přijat do španělské i francouzské zednářské lóže. *Vzpomínky starého novináře VII.*, s. 270.

⁴¹ R. Kopecký není např. vůbec zmiňován v knize KUKLÍK, J. – NĚMEČEK, J.: *Proti Benešovi!*

kteřé směřovaly k uzákonění plné svobody a nezávislosti tisku v osvobozené vlasti. Jako člen londýnské Sokolské župy zahraniční vypracoval Kopecký ještě v polovině února 1945 memorandum adresované E. Benešovi o obnově Sokola v osvobozené vlasti podporující pluralitu a nezávislost tělovýchovných organizací, které bylo schváleno a podepsáno vedením župy. Ale i tato jeho aktivita vyzněla spíše do ztracena, byť během přijetí sedmičlenné sokolské delegace (jejímž členem Kopecký nebyl) E. Beneš memorandum schválil a vyjádřil Sokolům svoji podporu.⁴²

V průběhu svého válečného exilu si Kopecký postupně uvědomoval, že směr vymezený Prozatímním státním zřízením ČSR v emigraci ve vnitřní i zahraniční politice E. Benešem a jeho spolupracovníky je v rozporu s jejich původně proklamovaným programem návratu k československé ústavě z roku 1920 a neodpovídá jeho osobnímu demokratickému přesvědčení. Situaci v době blížícího se konce války později vylíčil následovně: „*Všechno nasvědčovalo, že podezření, jež se ještě před rokem zdála mnohým hodně nedůvodná a přehnaná, nevystihovala ani zdaleka ve skutečnosti, co hrozí národu a jeho svobodě od vůdčích činitelů londýnské zahraniční vlády a od moskevských komunistů. Tehdy ovšem nebylo ještě nikomu známo, co se dělo v zákulisí. To věděli jen ti, kteří seděli u pramene, ale i tak toho bylo dost známo, že každý, kdo se nevzpíral brát na vědomí nepřijemné skutečnosti, musel vidět, kam cesta spěje.*“⁴³ Na sklonku roku 1944 navštívil Kopecký společně s dalším bývalým národním demokratem a současným úředníkem Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci Jiřím Bertlem vlivného propagandistu a ministra Huberta Ripku. Byli přijati, vyslovili své obavy z budoucího vývoje a položili Ripkovi několik předem připravených dotazů – chtěli vědět, zda bude po válce obnovena politická svoboda v plném předmnichovském rozsahu, zda mohou počítat s další existencí národnědemokratické strany, které nebylo umožněno mít zástupce v exilové vládě ani ve Státní radě, zda bude obnovena svoboda tisku, spolčování a shromažďování. O reakci dotazovaného ministra Kopecký v pamětech uvádí: „*Ripkovy odpovědi byly hodně vyhýbavé a obojaké. Ač byl účasten aktivně na všech plánech, směřujících k potlačení občanských a politických svobod, Ripka se tím nikdy nepochlubil, ale podle svého zvyku snažil se sedět na dvou židlích. Pro všechny případy si chtěl uchovat dobré styky i přízeň i na druhé straně. Ujišťoval nás proto, že to nebude tak zlé, jak se nám zdá a že se všechny potíže urovnají a vyřeší v kratičké době po osvobození.*“ A dále

⁴² *Vzpomínky starého novináře VII.*, s. 331–337.

⁴³ *Tamtéž*, s. 320.

zmiňuje závěrečný dialog: „*A na mou adresu [Ripka] dodal: ‚Vy se, pane kolego vrátíte a uvidíte.‘ Odpověděl jsem mu na to: ‚Pane kolego, zaručte mi svobodu jako za [rakousko-uherského ministra vnitra Alexandra von] Bacha a já se vrátím, ale jinak ne.‘ Ripka na to řekl poněkud pohněvaně: ‚Pane kolego, to je hloupý vtíp.‘*“ Kopecký s Bertlem o rozhovoru napsali zápis a rozešli se „*u vědomí, že žádná odpověď je taky odpověď*“ a že jim tento rozhovor musí stačit, aby věděli, na čem jsou.⁴⁴

Po zmíněné zkušenosti se J. Bertl dále orientoval na skupinu generála Prchalý a Kopecký se pokusil navázat individuální spolupráci s polskou exilovou vládou – navštívil generála M. Kukiela, s nímž se znal z doby svého polského odbojového působení. Kukiel, který zastával post ministra obrany polské exilové vlády, jej přijal a během rozhovoru byl velmi kritický k československé exilové vládě, ale souhlasil pro začátek s vzájemnou neoficiální výměnou informací. Případná další spolupráce měla vyplynout až z vývoje mezinárodní situace (právě probíhala spojenecká Jaltská konference), prozatím Kukiel pro Kopeckého vyčlenil jako spojku polského důstojníka, který však svůj úkol prozradil Benešovým zpravodajcům, a k žádným dalším kontaktům už nedošlo. Po skončení Jaltské konference (11. února 1945) bylo jasné, že západní Spojenci se rozhodli upřednostnit přátelství se sovětským diktátorem Josifem Vissarionovičem Stalinem před osvobozením Polska, což M. Kukiel ještě v rozhovoru s Kopeckým považoval za nemožné.⁴⁵ Brzy se potvrdily také Kopeckého obavy ve věci obnovení Československa – dne 5. dubna 1945 byl vyhlášen tzv. *Košický vládní program*⁴⁶, který jasně odpovídal na dotazy položené H. Ripkovi – v Československu nebyla obnovena svoboda, jaká byla v meziválečném státě, národní demokracie byla (stejně jako

⁴⁴ Tamtéž, s. 323.

⁴⁵ K problematice sovětizace Polska – WIECZORKIEWICZ, P.: *Historia polityczna Polski 1935–1945*. Poznań 2014; CHOLÍNSKÝ, J. – CENCKIEWICZ, S.: *Sovětizace Polska, Západ a princip legalismu. Securitas Imperii*, 2014, č. 24, s. 204–231.

⁴⁶ *Program první československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků přijatý dne 5. dubna 1945 v Košicích*. Rudé právo, Praha 1955. Komunistická interpretace *Košického vládního programu* – BOUČEK, M.: *Program revoluce: Ke vzniku Košického vládního programu*. Praha 1975.

další strany politického středu a pravice) zakázána, svoboda tisku, spolčování a shromažďování byla výrazně omezena.⁴⁷

O možnostech exulantů v politických a úřednických funkcích (větších než u běžných příslušníků armády) dohlédnout, kam směřuje vývoj, sice Kopecký v pamětech opakovaně uvažuje, ale celkově je spíše skeptický: „*Exil byl tedy jednostranně informován, ale současně byl také velmi nedostatečně informován, takže nevěděl skoro nic o tom, co má očekávat.*“ Vůči výtkám, že včas nepochopili, co se chystá, byt třeba poslouchali zahraniční rozhlas, však plně ospravedlňuje lidi ve vlasti (mainstreamovou tezi současné české historiografie, že s takovýmto vývojem byla srozuměna nebo si ho dokonce přála i převažující část z nekomunistické většiny nepřipouští, resp. vůbec nezmiňuje). Píše: „*Jejich informace o cílech československé akce byly ještě nedokonalejší a omezenější, než nás, kteří jsme žili v Británii. Všechny ohlašované změny byly zastírány velmi slavnostními přísliby, že po skončení války bude v Československu svoboda a demokracie a že lid si o všem rozhodne podle svého. Ještě více než exil byl domov krměn propagandou, jež nemluvila pravdu. Našemu lidu v Protektorátu lze právem vytknout ledacos. Ne však to, že neviděl za války ani v roce 1945, jaké to osvobození mu přivezli z Londýna.*“ Výslovně uvádí, že není překvapivé, že za tehdejších poměrů neinformovanosti a dezinformovanosti nezpůsobil v exilu ani doma větší poplach tzv. *Košický vládní program* z 5. dubna 1945: „*Doma byla svoboda tisku, spolčování a shromažďování potlačena již nacisty a vláda, jak se ustavila v Košicích, obnovení těchto svobod nedovolila. Lid*

⁴⁷ Ke křivdám způsobeným v důsledku *Košického vládního programu* např. LUDVÍK, Z.: *Černá kniha minulosti. Košický vládní program, narudlý počátek s rudým zakončením: vzpomínky mučků a dokumentace*. Frankfurt am Main 2001; ROKOSKÝ, J.: *Rudolf Beran a jeho doba: vzestup a pád agrární strany*. Praha 2011; BURIANEC, J.: *Rudolf Beran: oběť politické msty*. Praha 2013; ŠETINA, J. – ŠTIKAR, M.: *Znárodňování a konfiskace majetků v roce 1945, přijímání speciální legislativy v rámci těchto procesů, činnost Národního soudu*. In: *Jan Antonín Bata – život a dílo, pokračovatel práce Tomáše Bati: mezinárodní konference: sborník: Zlín 2.-3. května 2007*. Zlín 2007; ARCANJO, F. M.: *Svět porozumí: příběh krále bot Jana Antonína Bati*. Krásná Lída 2004; BAŤOVÁ DE OLIVEIRA, E.: *Dovětek: sága o životě a smrti Jana Bati a jeho bratra Tomáše*. Krásná Lída 2005; STANĚK, T.: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha 2005; VON ARBURG, A. – STANĚK, T.: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů. Díl II., svazek 3. Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Středokluky 2010.

*potřeboval docela nutně určitý čas, aby viděl, co se naň v Košicích ušilo a jak byl podveden sliby, o jejichž splnění se zahraniční činitelé ani nepokusili.*⁴⁸

O *Košickém vládním programu*, který byl vyhlášen novou československou vládou, resp. vládou Národní fronty Čechů a Slováků ustavenou v Moskvě ze zástupců londýnského Prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci, moskevské Komunistické strany Československa a Slovenské národní rady, se Kopecký dozvěděl kuriózním způsobem. Ve svých pamětech uvádí, že tento program sice nebyl v Londýně začátkem dubna publikován ani znám, ale zachytila jej britská odposlouchávací služba a pořídila jeho doslovný opis v češtině. Den nebo dva dny po oficiálním přijetí programu Kopeckého požádali prostřednictvím vyššího úředníka exilového ministerstva zahraničí Karla Nigrína (údajně z pověření H. Ripky, který chtěl sedět „na dvou židlich“), aby program přeložil do angličtiny a aby připojil také svůj anglický komentář zcela podle vlastní úvahy. Překlad měl být určen pro britského diplomata Philipa Nicholse, který se chystal zaujmout post velvyslance v Československu, a Kopecký byl vybrán jako nejvhodnější osoba, ač tehdy jeho angličtina nebyla perfektní. Nigrín mu sdělil, že na politické přesnosti překladu záleží více než na jazykové, že ministerstvo nemůže kritizovat košické usnesení, ale že touto formou jakési soukromé iniciativy chce Nicholse varovat, že „*všechno není tak krásné, za jaké se vydává*“. Kopecký souhlasil s překladem, který následně zhotovil i s připojeným kritickým komentářem, a přijal i požadavek mlčenlivosti. Až o mnoho let později v pamětech napsal: „*Nemohu tvrdit, že jsem tu práci konal s klidem. Viděl jsem ten hrubý podvod na nás spáchaný. Ač jsem si již dávno nečinil iluzí o vládních záměrech a o tom, oč usilují komunisté, byl jsem zděšen, když jsem viděl, že opravdu došlo k tomu, čeho jsem se obával, a že je to dokonce horší, než jsem předpokládal. Četba „Košické deklarace“ jen posílila mé rozhodnutí nevracet se. [...] Co se stalo s mým překladem a vysvětlivkami, jsem nikdy nezvěděl.*“⁴⁹

Když v květnu 1945 dostal Rudolf Kopecký oznámení z repatriačního oddělení obnoveného československého velvyslanectví, že má v letadle do Prahy rezervaci pro celou svou rodinu, odpověděl s poděkováním, že zůstávají v Londýně. Tím oficiálně skončil jeho až dosud loajální pracovní vztah s exi-

⁴⁸ *Vzpomínky starého novináře VII.*, s. 349. Příkladem toho, jak londýnské Prozatímní státní zřízení ČSR v emigraci v čele s exilovým prezidentem E. Benešem (dez)informovalo obyvatele Protektorátu Čechy a Morava, je publikace hlavního „Benešova propagandisty“ viz RIPKA, H.: *S Východem a Západem*. Londýn 1944 (anglicky *East and West*. London 1944).

⁴⁹ *Vzpomínky starého novináře VII.*, s. 351.

lovým Prozatímním státním zřízením ČSR v emigraci, o další úřednickou nebo novinářskou práci pro nový československý režim neměl zájem.

Proti komunismu a Národní frontě: 1945–1981

Poválečná situace v Československu se vyvíjela tak, jak se Kopecký obával – šlo o autoritativní vládu koalice Národní fronty s totalitními prvky, zákaz politické opozice, perzekuci bývalé politické konkurence, omezení základních lidských a občanských práv, sovětofilství všech českých povolených politických stran a růst moci komunistů, což byly jasné symptomy směřování k nastolení totality sovětského typu.⁵⁰ Západ byl v euforii z válečného vítězství a neviděl, nebo nechtěl vidět, reálný stav věcí na „Východě“, tj. s přítomností Rudé armády počínající a rychle postupující zotročování států střední a jihovýchodní Evropy sovětskou mocí, využívající místní vlastizrádné komunisty i – zejména v případě Československa – spolupracující nekomunisty. Atmosféra ve Velké Británii nebyla příznivá pro kritiku Sovětského svazu, natož pro vznik „kontinuálního“ odboje proti československému režimu Národní fronty s prezidentem E. Benešem, který byl stále vnímán jako válečný společník a uznávaný demokrat – lidé se radovali z konce války a politici je ujišťovali, že všude na osvobozeném území je vše v naprostém pořádku stejně jako v demokratizujícím se Sovětském svazu.⁵¹

⁵⁰ Na povahu poválečné tzv. třetí Československé republiky a jejího autoritativního režimu (diktovaného Národní frontou) se v české společnosti dosud nesjednotily názory nejen v rámci historiografie, ale ani v rámci politologie a ústavního práva. Rozsáhlejší analýza této problematiky je dostupná na webu – CHOLÍNSKÝ, J.: *Pravda je akademikovým mečem, protivenství výzvou a příležitostí. Josef Kalvoda a historiografie českých soudobých dějin, II. část*. Dostupné na URL <<http://www.konzervativnistrana.cz/nazory/nase-nazory/nazor/article/pravda-je-akademikovym-mecem-protivenstvi-vyzvou-a-prilezitosti-1.html>> (přístupné 1. 8. 2016). Z nemnoha starších prací kritických k třetí Československé republice viz MANDLER, E.: Jeden díl permanentní revoluce v Čechách a na Moravě I–III. *Střední Evropa*, březen–květen 1996, č. 58, 59 a 60.

⁵¹ Politickou a společenskou situaci v období 1945–1948 v Londýně vylíčil podle své osobní zkušenosti R. Kopecký podrobně v posledním dílu svých pamětí – *Vzpomínky starého novináře VIII.*, s. 3–62. K tzv. třetí Československé republice VEBER, V.: *Osudové únorové dny 1948*. Praha 2008; CHOLÍNSKÝ, J. – SMETANA, V.: *O příčinách vítězství komunistů v roce 1948*. Praha 2009; VON ARBURG, A. – STANĚK, T.: *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty českých archivů Díl II., svazek 1, Duben–srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osídlování*. Zdeněk Susa, Středokluky 2011.

V posledním dílu svých pamětí Kopecký na více místech rozhořčeně, ale výstižně popisuje válečnou a poválečnou západní a zvláště britskou východoevropskou politiku a vztah k totalitnímu Sovětskému svazu, jakož i selhávání tamního svobodného tisku. O své britské zkušenosti z doby, kdy válečný premiér Winston Churchill po volební porážce v červenci 1945 začal postupně kritizovat prosovětskou zahraniční politiku svých nástupců, kterou ovšem předtím také sám inicioval a prováděl, Kopecký píše: „*I nadále bylo víc než obtížné mluvit o chybách anglo-americké politiky za války a o nebezpečí, jež z těchto omylů vyrůstá Británii a Spojeným státům. Gloriola zahalující postavy Roosevelta a Churchilla byla překážkou skoro nepřekonatelnou. [...] Socialistický a liberální tisk – často také tisk konservativní – nebyl ani trochu ochoten odložit vlastní naivní a škodlivé předsudky a doznat vlastní omyly. Vyžádalo si ještě slušné doby a množství otřesných událostí, jež se nedaly popřít, aby alespoň některé skupiny mluvily soustavně o skutečnostech. Pomalu, hrozně pomalu se šířila znalost toho, co se dělo v impériu Kremlu.*“⁵² A v návaznosti: „*Veřejné mínění západního světa ve své převážné většině bylo naprosto zmateno a nedovedlo si uvědomit, že ač západní mocnosti vyhrály válku, jsou na nejlepší cestě prohrát mír a že situace ve světě bude ještě horší než před válkou. Byl sice poražen nacismus a s ním i italský fašismus, ale bolševická diktatura se rozšířila na mnoho zemí, jež předtím nikdy nepodléhaly Kremlu. Válečné nadšení pro ‚strýce Joe‘, pošetilá víra, že bolševictví přestalo být bolševictvím a stalo se ruským, polským, československým apod. nacionalismem, to všechno dohasínalo velmi pomalu. ‚Lidová demokracie‘ byla považována za demokracii skutečnou, i když snad v některých směrech méně dokonalou, než byla ta západní. [...] Bolševici a jejich přísluhovači vyvinuli v tomto směru propagandu velmi účinnou. Našli přitom značnou podporu v levicových kruzích Británie a Spojených států. Státníci, kteří dosud soustavně ujišťovali své národy, že se ‚Rusko‘ demokratisuje a liberalizuje, nebyli ani trochu ochotni doznat, že se mýlili a že mají o tom velmi nepřijemné doklady, o nichž se rozhodli mlčet jako zařezaní.*“⁵³

První poválečnou a ve Velké Británii až do přílivu uprchlíků v roce 1948 jedinou českou organizovanou exilovou skupinou protestující (od jara 1945) soustavně a veřejně proti autoritativnímu režimu československé Národní fronty byl londýnský Český národní výbor (dále ČNV) orientovaný zpočátku na polskou exilovou vládu a – podle Kopeckého – jí také dočasně finančně podporovaný. Další opozičně zaměřené, ale poměrně marginální skupiny –

⁵² *Vzpomínky starého novináře VIII.*, s. 12–13.

⁵³ *Vzpomínky starého novináře VIII.*, s. 49.

např. Hnutí za nové Československo a Svobodní čeští křižáci – působily krátce v západních zónách Německa a Rakouska, kde se později postupně (stejně jako v dalších státech) formovaly místní odnože ČNV jako České národní skupiny. ČNV byl ustaven 14. dubna 1945 a navazoval na válečnou opoziční činnost proti E. Benešovi (a jeho Prozatímnímu státnímu zřízení ČSR v emigraci) většiny svých členů v čele s L. Prchalou, kteří se od roku 1942 organizovali pod názvem Česká národní jednota. Kopecký udržoval dlouhodobě přátelské styky s předsedou L. Prchalou, jednatelem Karlem Locherem, či Zdeňkem Sládečkem a dalšími členy ČNV⁵⁴ a ti ho opakovaně vyzývali, aby vstoupil do jejich řad. On se však vzhledem k programové neshodě rozhodl pro vlastní nezávislou publicistickou a informační činnost, svůj „individualistický“ postoj veřejně zdůvodnil už krátce po únoru 1948 na stránkách časopisu *Národ* a o mnoho let později zopakoval a obsírněji vysvětlil v pamětech.⁵⁵

O svém tehdejší poměru k ČNV Kopecký píše: „*Shodoval-li jsem se s Národním výborem generála Prchaly v odmítání toho, co již v zahraničí připravoval a pak v Československu pod komunistickým nátlakem, ba donucením nastolil dr. Beneš, rozcházel jsem se s Národním výborem velmi značně v tom, co proti tomu hodlal podniknout.*“⁵⁶ Především odmítl „organizační formu akce“, tj. autoritativní přístup vedení ČNV (předsedy a jeho dvou nejbližších poradců – K. Lochera a V. Ležáka-Borina), které jmenovalo své nejbližší spolupracovníky nikoliv tak, aby byly zastoupeny různé názorové směry, ale podle vlastních potřeb – neuznávalo odchylky od jím vytyčeného programu. V pamětech k tomu dodává: „*V zápasu o svobodu, demokracii a občanská práva musí, po mém názoru, zápasníci dát příklad, jinak lze vážně pochybovat, že*

⁵⁴ Zatímco napjatý a ne zrovna přátelský vztah měl se socialistou Vladimírem Ležákem-Borinem, který byl druhým z Prchalových vlivných poradců a spolupracovníků.

⁵⁵ K Českému národnímu výboru: 1) JANÍK, F.: *Vznik, program a cíle České národní skupiny v Německu*. Mnichov 1950; SLÁDEČEK, Z.: *Struktur und Program des tschechischen und slovakischen Exils*. Mnichov 1976; 2) Informace v exilových časopisech – *Český boj za svobodu a demokracii* (Londýn, 1948–1951, 1957–1958), *Bohemia* (1950–1951), *České listy* (Londýn 1952–1954); 3) Informace podle interpretace R. Kopeckého v časopisu *Národ* (Londýn, 1948–1953) a ve *Vzpomínkách VIII.*; 4) KUBÍK, P.: Český protikomunistický a protibenešovský exil po roce 1945. In: JAŠEK, Peter (ed.): *Protikomunistický exil v střední a východní Evropě*. Bratislava 2012, s. 694–706; 5) Svazky Lva Prchaly a Vladimíra Pekelského, které na ně vedla československá StB, v pražském Archivu bezpečnostních složek.

⁵⁶ *Vzpomínky starého novináře VIII.*, s. 42–43.

*jim jde skutečně o svobodu, demokracii a občanská práva.*⁵⁷ Kopecký názorově stál za československou ústavou z roku 1920, a proto odmítal programové body ČNV deklarující bezvýhradné akceptování obnovení samostatného slovenského státu a federativní uspořádání střední Evropy, z něhož by podle jeho mínění vyplývalo dominantní postavení Polska (s kterým nesouhlasil, ač měl k Polákům přátelský vztah). Když navrhoval, aby se ČNV postavil za původní československou ústavu, byl „někdy drsně, někdy opravdu přátelsky“ odmítnut.⁵⁸

Rozhodl se tedy čelit „*náladě neinformované a lhostejné britské veřejnosti a mocné a účinné propagandě z domova a ze zastupitelských úřadů*“⁵⁹ individuálně a to tím, co uměl nejlépe – žurnalistikou. Začal sám psát, vydával – v nákladu do 20 kusů – a rozesílal (převážně britským novinám a časopisům) strojopisný a později cyklostylový informační zpravodaj psaný v angličtině *Czechoslovak National Liberty Information Service*. Brzy dostal nabídku přispívat týdně a za honorář do kvalitního anglicky psaného bulletinu *Continental News Service* financovaného polskou exilovou vládou⁶⁰, který přinášel podrobné informace o situaci ve všech sovětizovaných zemích. Články o Československu se Kopeckému podařilo občasné prezentovat také v britském periodickém tisku (*Time and Tide, Land and Liberty, Weekly bulletin* a *Tablet*) a díky této své publicistické aktivitě (k textům většinou přikládal svou adresu) získal do budoucna důležité kontakty v britském prostředí. Byl zván (za české aktivisty společně se zástupci ČNV) i na pravidelné schůzky a akce dvou důležitých protikomunistických středisek – Britské ligy pro svobodnou Evropu (League for European Freedom in Britain) působící pod vedením vévodkyně z Atolu (tj. Katharine Steward-Murray) a komornější společnosti soustředěné kolem hraběnky maďarského původu Judity z Listowelu (tj. Judith Hare) – kam docházeli i někteří britští politikové a představitelé veřejného života.

⁵⁷ Tamtéž, s. 43.

⁵⁸ Tamtéž, s. 45.

⁵⁹ Tamtéž, s. 18.

⁶⁰ Byla to kontinuálně působící legitimní exilová polská vláda, nicméně oduznaná západními Spojenci, kteří namísto ní na sklonku války uznali loutkovou prosovětskou vládu – podle místa jejího vzniku tzv. lublinskou vládu. Londýnská vláda zůstala ve Velké Británii a vyvíjela díky dostatečnému finančnímu zajištění (z vlastních zdrojů) rozsáhlou protikomunistickou činnost. Podrobnosti k polské exilové vládě viz CHOLÍNSKÝ, J. – CENCKIEWICZ, S.: *Sovětizace Polska, Západ a princip legalismu*.

Až do února 1948 udržoval Kopecký korespondenční kontakt s rodinnými příslušníky, zednářskými přáteli a několika bývalými kolegy, měl tak k dispozici aktuální různorodé informace o dění ve vlasti. Psal si např. s bývalým kolegou z *Národních listů* Vladimírem Vicenovským a štábním kapitánem Františkem Turkem, bývalým generálním tajemníkem Nezávislé jednoty československých legionářů, kteří se vrátili z nacistického koncentračního tábora Buchenwald. Zatímco F. Turek se s přáteli neúspěšně pokusil založit legionářský týdeník, V. Vicenovský získal redakční místo v listu Svazu obchodních a průmyslových komor *Rozmach*. Do tohoto periodika pak Kopecký prostřednictvím Vicenovského přispíval nejprve pod vlastním jménem, ale záhy už jen pod pseudonymem, a to až do osudných únorových událostí. Z honorářů si předplatil odběr dvou nekomunistických deníků – *Svobodných novin* a *Lidové demokracie* (ta mu díky ochotě administrátorů později neoficiálně docházela až do 60. let). Národní svaz československých novinářů ho dokonce bez jeho podnětu a k jeho překvapení jmenoval svým zástupcem pro Velkou Británii (patrně proto, že byl tamním posledním představitelem válečného exilového Syndikátu), dostal i příslib od Pensijního ústavu, že může očekávat válečné výslužné. Přestože byl Kopecký v otevřené opozici vůči Národní frontě a na československém velvyslanectví v Londýně to věděli, nebyl doma – patrně po svou větší umírněnost či menší publicitu – veřejně pranýřován, jako generál Prchala, který byl už v červnu 1945 degradován rozhodnutím vládní Vojenské rady do hodnosti vojína a o jehož nucenou repatriaci československá vláda neúspěšně usilovala.⁶¹

Už od pobytu v Polsku s Kopeckým procházela exilem i jeho manželka a tři děti,⁶² proto bylo pro něho nezbytné získat pro nový londýnský začátek alespoň skromné existenční zajištění. To se mu podařilo díky kombinaci honorářů za příspěvky do *Continental News Service* a za výpomocnou práci hlasatele a překladatele v Britském rozhlasu. Práci v československém vysílání (sekci) Evropské služby BBC získal na inzerát po úspěšném absolvování

⁶¹ Tyto a podobné polooficiální kontakty R. Kopeckého s domovem definitivně ustaly po únoru 1948, kdy z bezpečnostních důvodů přerušil i veškerou soukromou korespondenci.

⁶² S R. Kopeckým absolvovala exilovou anabázi od počátku v roce 1939 i jeho manželka (v roce 1980 oslavili v Londýně šedesáté výročí svatby), dcery Jaroslava a Eva a syn Václav.

příslušných zkoušek a zůstal jí věrný až do důchodového věku.⁶³ Jeho nadřízenými byli Britové (vysílání podléhalo dohledu ministerstva zahraničí), ale v redakci spolupracoval s českými a slovenskými kolegy, z nichž nejbližší měl nejprve k Přemyslu Papírníkovi a Josefu Kosinovi, později se sblížil s Karlem Brušákem, který ho na začátku 60. let přiměl k sepsání paměti. Stálé místo redaktora a možnost psát a vysílat několikrát týdně pravidelné vlastní komentáře získal až v roce 1948, zatímco do té doby bylo přijato pouhých 5 jeho autorských příspěvků.⁶⁴ Postupně se v rozhlasu dostal až na nejvyšší možnou platovou kategorii jako „programme assistant“, ale už počáteční plat znamenal vedle vítané možnosti mluvit k domovu základ existenčního zajištění rodiny. Dalším důležitým krokem v tomto ohledu byl zisk britského občanství už koncem roku 1948, což automaticky znamenalo tuto možnost i pro manželku a děti, ale také ochranu před denunciacemi, které podle jeho paměti posílali do rozhlasu někteří „národněfrontovní“ pouňoroví exulanti.⁶⁵

Českou „protinárodněfrontovní“ opozici v Londýně z období 1945–1948 hodnotí Kopecký v pamětech i přes její dílčí úspěchy realisticky a s přiměřenou skepsí: „*Stála zde malá hrstka politických odpůrců režimu, nejednotná organizačně a rozcházející se v názorech na taktiku a konečné cíle, bez hmotných prostředků a často i ve velkých existenčních potížích.*“ Aktivisté podle něho neměli „*valných styků s tiskem a politickými činiteli britskými*“, ani možnost podniknout vlastní „*soustavnou tiskovou akci, třeba i v rozměrech sebeskromnějších*“ a nemohli se opřít ani o krajany-starousedlíky, jejichž tři spolky (Klub československé kolonie, Sokol, československá odbočka British Legion) „*se nyní docela podřídily vlivu československých zastupitelských úřadů.*“ Vyjma opory ČNV v polské exilové vládě neměla česká opozice žádnou spolehlivou základnu a ve srovnání s exilovými skupinami ze všech dalších sovětizovaných zemí na tom byla podle Kopeckého nejhůře. Podstatnou změnu přinesly

⁶³ R. Kopecký pracoval v české redakci BBC na plný pracovní úvazek v letech 1948–1956, jako občasný přispěvatel 1945–1948 a 1957–1965. Je zarážející, že není zmíněn ani v bilanční monografii: KOCOUREK, M. (ed.): *Volá Londýn. Historie českého a slovenského vysílání BBC*. Praha 2013; ani v monografii o Radiu svobodná Evropa resp. kapitole z této knihy věnované dalším česky vysílajícím rozhlasovým stanicím na Západě (TOMEK, P.: *Československá redakce Radio Free Europe : historie a vliv na československé dějiny*. Praha 2015).

⁶⁴ V BBC měl R. Kopecký dva samostatné pořady *The Truth is...* (*Taková je pravda*) a *Window on the Free World* (*Okno do svobodného světa*).

⁶⁵ Podrobnosti R. Kopecký uvádí ve *Vzpomínkách starého novináře VIII.* i v dobové korespondenci s V. Pekelským.

až dvě události potvrzující to, o čem se do té doby exulanti marně snažili Západ informovat – byly to útěk bývalého premiéra S. Mikolajczyka z Polska (20. října 1947) a o čtyři měsíce později (25. února 1948) komunistický převrat v Československu.⁶⁶

Bezprostředně po československém politickém převratu započal příliv tamních prominentních i řadových uprchlíků do svobodného světa. Na krátkou dobu – než se *gros* exilové politické činnosti přeneslo do Spojených států amerických – se Londýn (společně s Paříží) stal hlavním střediskem formující se české exilové politické reprezentace. Střetly se zde tři politické koncepce: 1) ČNV už 27. února 1948 publikoval *Prohlášení o komunistickém převratu v Praze*, zcela odmítl spolupráci s exponenty režimu Národní fronty, usiloval o sjednocení českého protikomunistického odboje pod svým vedením a autoritou, přes počáteční nárůst počtu příznivců v uprchlických táborech zůstal v 50. letech na okraji exilového politického dění⁶⁷; 2) Představitelé režimu Národní fronty (tj. čeští národní socialisté, sociální demokraté a křesťanští lidovci společně se slovenskými zástupci) dne 28. května 1948 uspořádali v Londýně schůzi představitelů Národní fronty, z níž vzešla *Rezoluce členů Ústavního národního shromáždění* (21 poslanců)⁶⁸, nárokovali si vůdčí pozice v protikomunistickém odboji na základě kontinuity funkcí zastávaných v poválečném Československu, zcela odmítl spolupráci s ČNV a slovenským většinovým národním táborem, zpočátku se nestavěli vstřícně (vyjma části lidovců) ani ke spolupráci s po válce zakázanými a v exilu obnovovanými středo-pravicovými stranami (republikány/agrárníky, národními demokraty a živnostníky); 3) Představitelé v exilu obnovovaných po válce zakázaných prvorepublikových stran středo-pravicové části politického spektra se sdružili společně s některými křesťanskými demokraty v Občanském bloku a snažili se vyjednávat s představiteli bývalé Národní fronty (a prostřednictvím Kopeckého i s ČNV), přičemž deklarovali odmítavé stanovisko k jejímu

⁶⁶ Viz *Vzpomínky starého novináře VIII*.

⁶⁷ CHOLÍNSKÝ, J.: Český národní výbor v Londýně a počátky českého protikomunistického odboje v zahraničí (vybrané dokumenty z let 1948–1950). In: ŽÁČEK, P. a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. Praha 2013, s. 163–164.

⁶⁸ Text *Rezoluce* – RAŠKA, F. D.: *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa, 1949–1961*. Praha 2008, s. 17–18. Na setkání 21 poslanců Národní fronty v Londýně a jejich *Rezoluci* navazovaly porady v Paříži, New Yorku a Washingtonu, z nichž vzešla ujednání vedoucí k ustavení RŠČ 25. února 1949. Text negativního vyjádření ČNV k této rezoluci CHOLÍNSKÝ, J.: Český národní výbor v Londýně a počátky českého protikomunistického odboje v zahraničí.

Košickému vládnímu programu a poválečnému autoritativnímu režimu, nicméně nejrenomovanější složka tohoto bloku – republikánská/agrární strana – od požadavku negování *Košického vládního programu* a jeho důsledků ustoupila a spojila se s představiteli Národní fronty v Radě svobodného Československa (oficiálně působící od 25. února 1949) dotované vládou Spojených států amerických.⁶⁹

S komunistickým převratem v Československu se výrazně zlepšilo Kopecského postavení v britském rozhlasu. Až do této události byl nadřizovanými považován spíše za nerealistického podivínského skeptika, ale když se po osudném československém únoru 1948 jeho „skepse“ potvrdila, získal stále místo za pevný plat, byl úkolován k psaní pravidelných komentářů a mohl vést vlastní programy otevřeně polemizující s pražským režimem. Kromě své rozhlasové činnosti aktivně vstoupil do probíhajících jednání exilových politických aktivistů, a to na straně třetí z výše uvedených koncepcí, která oproti kontinuitě s *Košickým vládním programem* jedněch a primární snaze o osamostatnění českého státu v rámci federalizované střední Evropy druhých prosazovala návrat k československé ústavě z roku 1920. Jeho účast v politickém klání o podobu protikomunistického odboje provázely akce, které jako jejich hlavní organizátor uskutečnil s několika spolupracovníky – obnovení Syndikátu československých (resp. českých) novinářů v zahraničí, organizování sociální pomoci pro uprchlíky vytvořením Pomocného výboru pro Británii (Czechoslovak Relief Committee), založení Československé národní demokracie v exilu a snaha o ustavení sjednocující exilové politické platformy.

Ve stejný den (27. února 1948), kdy ČNV vydal své *Prohlášení*, Kopecký po poradě s názorově blízkými rozhlasovými kolegy rozeslal bývalým členům Syndikátu dopis, v němž oznamoval jeho obnovení. Připomněl, že Syndikát (během války napojený na Prozatímní zřízení ČSR v emigraci – viz výše) měl být rozhodnutím svých členů z počátku roku 1945 sloučen s vznikajícím domácím Národním svazem novinářů, k čemuž nedošlo, protože domácí svaz byl pod silným komunistickým vlivem. V dopisu dále stojí: „*Jako poslední řádně zvolený jednatel Syndikátu a jediný člen předsednictva Syndikátu na půdě*

⁶⁹ Podrobnosti o vývoji v českém exilu – CHOLÍNSKÝ, J.: Nesmiřitelný rozkol 1948–1956. Postup republikánů/agrárníků byl nepochybně snahou nezústat mimo hru o politické posty v exilu potažmo v potenciálně osvobozeném Československu a zároveň získat nárok na americké dotace. Obavy, že strana bude opomenuta, případně, že oficiální vedení Josefa Černého „zastoupí“ odštěpující se menšinová levicová frakce vedená Ladislavem Feierabendem, byly silnější než soudržnost s vlastní *Svatováclavskou deklarací* a Kopecského národní demokracií.

*V. Británie, který dosud nebyl volbou nahražen někým jiným, obnovuji dnešním dnem činnost Syndikátu a táži se Vás, zda se nadále považujete za člena tohoto Syndikátu a chcete pomáhat zastávat zásady, jež mu byly vloženy do vlnku při jeho založení, totiž pomáhat osvobození našeho národa a zastávat svobodu tisku v rozsahu alespoň takovém, jako byla v předmnichovské republice.*⁷⁰

Zprávu o obnově Syndikátu poslal britským novinářským organizacím, tiskové kanceláři United Press, Britskému rozhlasu a polské exilové novinářské organizaci. Byla odvyšlána v češtině a slovenštině Britským rozhlasem a uvedená tisková kancelář ji odeslala dálnopisem do Spojených států amerických pro tamní tisk. Kopecký poté po nějakou dobu působil ve vedení Syndikátu⁷¹ a přispěl ke zřízení Mezinárodní federace novinářů z porobených zemí, když společně s polskými kolegy (Anthony Dargas, Boleslav a Kazimierz Wierbanští, dr. Bzowicki) zorganizoval zakládající schůzi, jíž se zúčastnili i britský konzervativní poslanec a pozdější premiér Harold Macmillan nebo významný britský novinář Malcolm Mugeridge. Federace mj. vydala několik brožur a tiskla protikomunistické letáky, Kopecký byl krátce členem jejího výboru. Co se týče Czechoslovak Relief Committee, založili jej Kopecký a jeho spolupracovníci z rozhlasu jako jistou protiváhu k nejprve nefungujícímu a posléze „výběrovému“ Czechoslovak Trust Fund s cílem získávat prostředky pro sociální pomoc uprchlíkům ve Velké Británii a posléze rozšířit tuto pomoc i na uprchlické tábory v Německu. Po získání prvních finančních prostředků však – podle Kopeckého paměti – převzali nad výborem kontrolu zástupci stran bývalé Národní fronty a on i s dalšími zakladateli byli z výboru „vyhoštěni“.

O založení jednotící československé odbojové politické platformy (což bylo ovšem v dané situaci zcela utopické) se Kopecký nejprve pokusil společně s rozhlasovým kolegou Přemyslem Papírníkem a mezinárodně uznávaným historikem-byzantologem Františkem Dvorníkem. Obrátili se na polskou vládu s žádostí o půjčku dva tisíce liber na základní kancelářské vybavení, ale ta je i přes počáteční vyjádření sympatií vzhledem k vlastní prioritní orientaci na ČNV odmítla, načež se všichni tři aktivisté rozhodli tento projekt ukončit jako nerealistický. Nadějnější bylo Kopeckého rozhodnutí obnovit v zahraničí národně demokratickou stranu, k němuž dospěl po jistém váhání a na naléhání skupinky mladých studentů z národně demokratických rodin,

⁷⁰ *Vzpomínky starého novináře VIII.*, s. 84.

⁷¹ Předsedou Syndikátu, který měl v 50. letech několik desítek členů, byl Kopeckého kolega z BBC Přemysl Papírník.

s nimiž byl v Londýně v pravidelném kontaktu. Pro skupiny národní demokracie vznikající v různých hostitelských státech vydal oběžník nazvaný *Mé osobní stanovisko*, kde reagoval na pomluvy vůči jeho osobě, které se začaly objevovat s příchodem pouňorových reprezentantů Národní fronty, a uvedl své názory včetně pozice v zahraničním protinacistickém odboji a vztahu ke generálu Prchalovi. O svém stranictví v něm psal: „*Politická strana, i když jsem byl v ní organizován, mi nikdy nepřiřostla k srdci, jako politické zásady, jež jsem doufal uplatňovat jejím prostřednictvím. [...] Jenom okolnost, že zde není jiných povolanych představitelů českého liberalismu, mne přiměla, že jsem se ujal politického zastupování hnutí, které bych jinak raději zastupoval pouze v tisku.*“⁷²

Kopecký nebyl ani známým národním demokratem z meziválečného období, ani typem politika a straníka, měl rád svou žurnalistickou profesi a podle vlastních slov „*trpěl silnou nechutí k zápasu o funkce*“, přesto byl jako zakladatel Československé národní demokracie v exilu zpočátku úspěšný. Díky kontaktům získaným prostřednictvím strojopisného časopisu *Národ*, který začal od března 1948 vydávat v nákladu 300 kusů dvakrát měsíčně,⁷³ se mu začali hlásit první členové národní demokracie z uprchlických táborů. Ustavující schůze se uskutečnila v Londýně 29. června 1948 za účasti přibližně třiceti členů, postupně byly vytvořeny místní organizace strany ve Velké Británii (předseda Zdeněk Václavík, jednatel Mirko Višňák), Německu – v uprchlickém táboře v Ludwigsburgu (Václav Schauer a Jaromír Měšťan), Itálii – v uprchlickém táboře v Bagnoli (František Šinka, Miloš Žák), Spojených státech amerických (Jiří Havelka, Jaroslav Moudrý, Felix Harvánek) a Kanadě (Karel Parish, Ota- kar Havelka). Ve Francii byla ustavena národně demokratická skupina v čele se Zdeňkem Rysem (a Františkem Kunzem), která byla napojena na vedení obnovované republikánské/agrární strany vedené Josefem Černým a vystupovala nezávisle – k této skupině se připojila i známá protikomunistická novinářka z poválečného období Helena Koželuhová⁷⁴ a také již výše zmiňova-

⁷² NEKOLA, M.: Kramářovy opuštěné děti. Československá strana národně demokratická v exilu. *Securitas Imperii*, 2015, č. 26, s. 84–103. V této studii je načrtnuta historie strany v exilu.

⁷³ *Národ* vycházel v letech 1948–1953, celkem vyšlo 78 čísel (z toho některá dvojčísla) viz níže. Zároveň s *Národem* vydával R. Kopecký přibližně rok v období 1948–1949 anglický oběžník *Hard Times* nejdříve pod svým jménem a brzy opět pod hlavičkou *Czechoslovak National Liberty Information Service*.

⁷⁴ Helena Koželuhová (1907–1967) byla neteří známých českých spisovatelů bratří Karla a Josefa Čapků a manželkou poválečného ministra zdravotnictví ve vládě Národní fron-

ný Jiří Bertl (poté, co se nejprve rozešel s ČNV a následně Kopecký odmítl jeho žádost o jmenování předsedou strany). Po jednání v Londýně došlo k dočasné dohodě, jejíž součástí byla podmínka vyhlášení vnitrostranických voleb – Kopecký přenechal Rysovi prozatímní předsednictví a přijal nejprve místo jednatele a poté se vzdal všech funkcí. Rys ovšem nedodržel dohodu o vyhlášení stranických voleb a prohlásil svoji pařížskou frakci za exilovou národní demokracii, o totéž navíc usiloval po rozchodu s Rysem a založení vlastní frakce i Bertl. Vzhledem k neshodám vyhlásily na popud Kopeckého v listopadu 1950 stranické organizace ve Velké Británii a Itálii volby, z nichž vzešel jako předseda exilové strany R. Kopecký a jako jednatel F. Šinka.⁷⁵ Ještě předtím se Z. Rys a J. Bertl spojili s Miroslavem Rašínem (který předtím podobně jako Bertl neuspěl u Kopeckého s požadavkem na převzetí předsednictví strany),⁷⁶ načež s podporou republikánů/agrárníků a jejich exilového předsedy Josefa Černého přijali jako zástupci exilové národní demokracie

ty za Československou stranu lidovou (ČSL) Adolfa Procházky. V roce 1946 byla zvolena poslankyní za ČSL, ale byla (pro svoji intenzivní protikomunistickou publicistickou a politickou činnost a kritiku vedení lidové strany) skandálně zbavena poslaneckého mandátu a z ČSL vyloučena. V roce 1949 získala v exilu na doporučení R. Kopeckého, který znal její poválečné články, šéfredaktorské místo pařížského časopisu *Návrat* (vycházel v letech 1949–1950) vydávaného a financovaného továrníkem Poústou. Stejně jako další „nedelegovaní“ národní demokraté Z. Rys a M. Rašín se stala členkou Rady svobodného Československa, ale brzy na protest proti politické situaci v RSC z této organizace vystoupila. V první polovině 50. let spolupracovala s rozhlasovou stanicí Rádio svobodná Evropa, ale další práce jí byla znemožněna patrně v důsledku nesouladu jejích nekompromisně protikomunistických názorů se socialistickým vedením československé sekce.

⁷⁵ Kopeckého vedení bylo uznáváno stranickou většinou – spolupracovalo zejména se zemskými organizacemi nebo skupinami ve Velké Británii, Německu a Austrálii. Podrobnosti o vývoji exilové národní demokracie – Kopeckého korespondence (*Rudolf Kopecký, Papers*); časopis *Národ*; NEKOLA, M.: Kramářovy opuštěné děti. Československá strana národně demokratická v exilu.

⁷⁶ Miroslav Rašín (1904–1964) byl synem prvního československého ministra financí (za Československou národní demokracii) Aloise Rašína, který v roce 1923 podlehl následkům atentátu, a bratrem Ladislava Rašína, poslance za stranu Národní sjednocení, který po okupaci českých zemí Německou říší zahynul v německém vězení. Miroslav Rašín se po skončení druhé světové války nehledě na národnědemokratickou rodinnou tradici připojil k režimu Národní fronty a byl jmenován československým velvyslancem pro Uruguay. Po únoru 1948 začal spolupracovat s pařížskou organizací národní demokracie v exilu Z. Rysa a vedle R. Kopeckého (který mu ovšem vytýkal spolupráci s Národní frontou a později s Radou svobodného Československa) se stal dalším teoretikem národní demokracie v exilu. Viz NEKOLA, M.: Kramářovy opuštěné děti. Československá národní demokracie v exilu.

členství v Radě svobodného Československa (dále RSČ). Tu ovšem Kopecký a další národní demokraté důrazně odmítli a kritizovali pro neochotu veřejně se zříci koncepce bývalé Národní fronty a jejího *Košického vládního programu*. Strana tak byla v první polovině 50. let rozštěpena nejméně na tři vzájemně se neuznávající skupiny – zakladatelskou a většinou v čele s Kopeckým a další vedené Rysem a Bertlem resp. Rašínem (ten přijal funkci předsedy v Bertlově skupině) – a ve druhé polovině 50. let jako celek zanikla. Už od počátku roku 1949 byl vedle vůdcovských ambicí Rysa, Bertla a Rašína i dalších interních neshod či pasivity členů stěžejním problémem vztah k členství strany a jejích členů v RSČ.⁷⁷

Kopecký se v rámci Československé národní demokracie v exilu intenzivně angažoval v období 1948–1953 – na jaře 1948 začal stranu organizovat, pokračoval snahami o vytvoření seriózní stranické základny a o sjednocení exilové politické reprezentace resp. alespoň o sdružení „protinárodněfrontovního“ tábora vedoucími na jaře 1953 k vzniku Ústředí demokratického exilu (dále ÚDE). Za dané situace, tj. nevěle aktérů distancovat se od Národní fronty, jednoznačně odmítl stranickou i osobní účast, jež mu byla zpočátku jako „nestranické osobnosti“ nabídnuta v RSČ. Svou stranickou aktivitu ukončil v roce 1954, resp. 1955, kdy se vzhledem k rozštěpenosti a rozkladu národní demokracie i neakceschopnosti ÚDE (které se však ještě na přelomu 50. a 60. let neúspěšně pokoušel obnovit) rozhodl dále věnovat pouze žurnalistické práci.

Pozoruhodným dokumentem z počátku Kopeckého organizační činnosti je vzkaz (memorandum) domovu z 30. května 1948, který se mu podařilo propašovat stranickým přátelům do Československa prostřednictvím nejmenovaného amerického občana českého původu pracujícího pro OSN. Ten si měl podle domluvy obsah memoranda zapamatovat a text zničit, ale namísto toho jej rozmnožil a v Československu rozdál – Kopecký se později dozvěděl, že jeho text mezi zasvěcenými skutečně koloval. Memorandum obsahovalo informace o vývoji mezinárodní politiky a postřehy směřující k rozvíjejícímu se odbojovému hnutí – poznámky k metodám a zásadám podzemní politiky, ale vzhledem k pozici nepříliš známého redaktora R. Kopeckého a celkové ato-

⁷⁷ Ve Spojených státech amerických došlo k neshodě uvnitř redakce chicagského nadstranického časopisu *Národní politika* (vycházel v období 1952–1954) se následně rozdělila na dvě znesvářené skupiny a v roce 1953 vyšly dokonce dvě verze 10. čísla (Jiří Havelka a Jaroslav Moudrý versus Oldřich Mikulík a Karel Loula vystupující pod pseudonymem Vojtěch Vojtíf). J. Havelka se poté podílel na tvorbě časopisu *Národní demokrat* (1954–1956).

mizaci odboje nemělo a ani nemohlo mít větší dosah. Na začátku memoranda Kopecký poukazuje na klíčový význam zahraniční akce po únorových událostech, dále podává zprávu o mezinárodní situaci a vývoji v exilu a následně doporučuje taktiku pro domácí odboj a apeluje na příchod kvalitních posil do exilu. K aktuální mezinárodněpolitické situaci uvádí: „Sovětský svaz sleduje politiku střídavých výbojů a konsolidace zisků. V přítomné době bude patrně sledovat politiku konsolidace zisků. Mírová ofenzíva, která by uklidnila vzrušení ve světě, je součástí této taktiky, jež vedla k pohlcení polozávislých zemí. [...] Západní mocnosti chtějí mír, ačkoliv jsou dnes velmi protiruské. Touha po míru je tak silná, že je zapotřebí nové ruské agrese, aby se postavily rozhodně proti Rusku. Proto přijde rozhodně nová ruská mírová ofenzíva, aby je uchlácholila. Až rozhodnutí Rusku oponovat opadne, přijde nový výboj. Západní mocnosti nepodniknou válku pro dosavadní výboje. Kdyby se Rusko spokojilo s tím, co má, západní mocnosti to vezmou – třeba nerady, na vědomí. Naše jediná naděje je, že Rusko bude ve výbojích pokračovat. Nepochybuji o tom, že se tak stane.“ Vývoj v českém exilu popisuje jako rozdělení na Český národní výbor (L. Prchal), bývalou Národní frontu (v čele s národními socialisty a sociálními demokraty) a vznikající koalici (tzv. občanských stran) národních demokratů a republikánů/agrárníků, která jediná připouští za určitých podmínek (tj. ústavních principů první Československé republiky) spolupráci všech těchto tří táborů. K situaci v exilu píše: „Nemůžeme, jako to bylo za poslední války vystupovat jako uznaná vláda, a rozhodovat o tom, jak si to zařídíme. Musíme vyjednávat, ovlivňovat, agitovat a prosit. [...] Naše akce je roztržštěna ve tři hlavní skupiny. [...] Usiluji o sjednocení těchto tří táborů. Vyhledky jsou zatím nepatrné. [...] Chceme dohodu jak s Prchalou, tak i s politickými uprchlíky z Národní fronty na základě principů ústavy „první republiky“. Požadujeme zajištění plných politických svobod, západní orientaci a rozumný a strážlivý postup. [...] Pracujeme všichni bez prostředků. Prchala má málo, skupina Národní fronty ne o mnoho více, my nemáme nic.“ K tomu dodává: „Slováci se většinou staví proti nám – chtějí být samostatní“ a také: „Německá otázka je proti nám. [...] Sudetské Němce může do Čech nastěhovat Rusko, hrozí nebezpečí, že by je chtěli stěhovat k nám Američané.“ Naléhavě a realisticky (dnes jsou známy v mnoha případech zbytečné a tragické ztráty) se dále vyjadřuje k úkolům domácí rezistence, nabádá k opatrnosti: „Laciný radikalismus nemá smyslu. Kdo se dá zavřít za to, že napsal na zeď „Stalin je vůl“, je dítě. Nic nedokázal, sebe zničil. Kdo zahyne dnes, prospěl národu stejně, jako když se dá přejetí autem na Václavském náměstí. Neradím k zbabělosti, ale k opatrnosti. Všechno má svůj čas. Až přijde čas k obětem, bude nutno je přinést. Ale ne dříve. Budou

docházet z ciziny výzvy k sabotážím a podobným věcem. Pozor, nenalette hysterickým radikálům. Oběti ano, ale ne zbytečné oběti. Rozumný člověk pozná, kdy přišel čas a nedá se vyprovokovat lacinou romantikou.“ Zároveň odmítá iluzorní a politickou angažovanost za daných podmínek: „Ať nikdo nemluví o tom, že se nemůže uplatnit jinak než v povolených stranách a v Národní frontě [a proto se v nich chce angažovat]. Teď není čas, aby se někdo uplatňoval a aby dělal kariéru. Když není možno dělat politiku bez kompromitování – a to dnes nejde – nechte politiku politikou a žijte sebe a své rodiny a pomáhejte obětem persekuce. Úkoly jsou jiné – je potřeba zachovat v přívalu propagandy soudnost a zdravý rozum. [...] Učte se střízlivě myslet a připravujte se na úkoly, které přijdou, dožijeme-li se osvobození. Všechno záleží na mládeži, nenechte ji zpustnout mravně a duchovně. Vychovávejte ji potajmu pro předválečné ideály svobody, demokracie a osvětleného vlastenectví. [...] Varujte se romantických a spikleneckých organizací. Ty vždycky někdo prozradí. Udržujte mezi sebou společenské styky, diskutujte mezi sebou o politice a zásadních otázkách, nedělejte žádných usnesení, ale sblížujte se mezi sebou, učte se solidaritě a snášenlivosti. [...] Je zapotřebí, aby za hranice přišli pracovníci agrární a nár. dem. [...] Ujal jsem se vedení nár. dem. akce proto, že tu nebyl nikdo jiný, kdo by to chtěl a mohl dělat. Nevyvozují z toho nároky, že po návratu stranu povedu. Přejede-li někdo jiný, kdo bude moci vésti akci úspěšně, rád mu odevzdám vedení a budu mu loyálně pomáhati. [...] Potřebujeme zde politiky (s titulem), novináře, hospodářské a jiné odborníky. Proboha neposílejte samolibé lidi, kteří nic nedovedou a mají velké nároky. Takových lidí mají zde dost strany Národní fronty.“⁷⁸

Memorandum bylo v některých bodech a zejména v nabádání k opatrnosti velmi trefně koncipováno – nehledě na prezentaci tehdy všeobecně sdíleného mylného přesvědčení o nadcházejícím válečném konfliktu. Pozastavit se lze nad označováním Sovětského svazu za Rusko, ale hlavně nad Kopeckého postoji zejména vůči Slovákům (tj. ke kritice jejich většinové exilové reprezentace)⁷⁹ a také k sudetským Němcům, které ovšem později částečně změnil, když mj. v rámci programu ÚDE souhlasil s alternativou slovenské samostatnosti i návratem vysídlených sudetských Němců.

Co se týče aktivity českých exilových stran a skupin po únoru 1948, brzy bylo jasné, že zástupci doma zkrachovalé Národní fronty nemají o obnovu meziválečné „prvorepublikové“ plurality zájem. Přesto se Kopecký pokoušel o dohodu a nalezení konsensu – před výše zmíněnou veřejnou londýnskou

⁷⁸ *Vzpomínky starého novináře VIII.*, s. 109–114.

⁷⁹ Viz níže pozn. 102 a 103.

schůzí 21 poslanců Národní fronty v Caxton Hall i po ní jednal s čelným představitelem národních socialistů Vladimírem Krajínou a s některými zástupci lidové strany, ale jeho návrhy zůstaly v socialistickém potažmo „národněfrontovním“ táboře bez kladné odezvy.⁸⁰ Ač byl s V. Krajínou v přátelském poměru už z meziválečného období (tykali si) a vážil si ho, když v Londýně hovořili o zřízení reprezentativní politické organizace, dal Kopecký od počátku jasně a nekompromisně najevo své postoje. V dopisu z 24. května 1948 Krajínovi psal, že je připraven udělat vše pro rozumnou a spravedlivou dohodu, ale že z některých věcí nesleví, protože „není děvče, které se chce vdáti za každou cenu“. Připomněl „podstatný rozdíl“ mezi exilovým táborem Národní fronty a těch, co jej v exilu předešli už v roce 1945: „*My jsme se neprovinili, my jsme Vám neublížili, my nemáme co odvolávat, ani se za co omlouvat. Váš tábor se mýlil a velmi mnozí z Vás se krutě prohřešili na nás i na celém národě. Nemám rád radikálů, ale jestliže si mám vybrat, tu musím říci spravedlivě: radikálové na Vaší straně nemají žádného morálního nebo věčného podkladu k tomu, aby byli umínění, radikálové na druhé straně mají všechny důvody k svému radikalismu. Podají-li si obě strany ruce k smíru a k společné práci, bude to ústupek na zdejší straně, která bude nucena přehlédnout politické chyby a odpustit provinění. Na Vaší straně není co přehlížet a není co odpouštět. [...] Politika Národní fronty byla politickým omylem a u mnohých i zločinem. [...] Nuže, co zbývá pánům, kteří tak halasně vyjadřují svoje oprávnění zastupovati výlučně národ a kteří na nás vyplazují své jazyky? Nic jiného, než živnostenské oprávnění, jež jim k politické živnosti vystavila Moskva. Já bych se takovýmto živnostenským oprávněním nechlubil, a jestliže se někdo tím chce chlubit, tedy je nutno říci: zde tyto průkazy neplatí a nebudou platit. [...] Usiloval jsem o umírnění, a proto jsem zůstal mezi stranami [sporu]. Nemohu zůstat trvale mimo strany. Mám-li volit, tož ovšem dám přednost těm, jimž bylo ublíženo před těmi, kdož ubližovali, nebo strpěli, aby se ubližovalo. Dám přednost těm, kdož byli v právu před těmi, kdož byli v nepravu. Stále ještě se snažím pomoci smíru, ale všechno má své meze, i moje trpělivost a vytrvalost. [...] Já pro sebe nechci nic, nic pro sebe nepožaduji. Já se užívím, i kdybych měl třeba zametat ulice. Nepožaduji na nikom, aby mi vystavil průkaz způsobilosti pro politickou živnost a aby mi někdo dal koncesní listinu na politiku. O sebe vůbec nebojuji. Zastávám určité zásady, pro které budu bojovati do posledního dechu, a jakmile se nalezne*

⁸⁰ V. Krajina byl společně s Janem Stránským a Juliem Firtem bezprostředně po únoru vůdčím představitelem národních socialistů, viz např. ČELOVSKÝ, B.: *Politici bez moci. První léta Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy 2000, s. 17.

*někdo, kdo ode mne převezme tento úkol, odejdu z politiky s nadšením, že jsem se zbavil nepřijemného úkolu.*⁸¹

Když Kopecký zjistil, že se představitelé bývalé koalice tzv. Národní fronty nechtějí od své předchozí politiky distancovat, ventiloval to v *Národě* nekompromisními slovy a vlastní distancí: „*Lidé, kteří kolaborovali s komunisty, nejsou již schopni demokratické dohody. Nakazili se tak totalitním smýšlením, že si chtějí hrát na diktátory i nyní, kdy jsou ztroskotanými uprchlíky, třeba nekonečně lépe situovanými, než ti druzí uprchlíci, které oni přivedli do jejich bídy a utrpení. Je to smutná věc, ale nezbyvá, než vzít na vědomí, že s těmito lidmi není žádná řeč a že s nimi nelze počítati. Čím dříve odejdou do ústraní, tím lépe. Nemají cenu ani pro Gottwalda, ani pro nás.*“⁸² Až do vzniku RSC, t. j. do února 1949, se snažil o stmelení národní demokracie s republikány/agrárníky, s podobně uvažujícími lidovci resp. křesťanskými demokraty a se zástupci vznikající živnostensko-obchodnické strany v nesocialistickém Občanském bloku (o účasti v něm jednal neúspěšně i se zástupci Prchalova ČNV). Průběžně komunikoval zejména s vůdčími představiteli agráriků – Martinem Hrabíkem a Miloslavem Rechcíglem, kteří reprezentovali exilovou stranickou většinu sdruženou kolem předsedy Josefa Černého, proti níž stála v opozici levicová frakce Ladislava Feierabenda.

V dopisu z 12. července 1948 Kopecký informoval M. Hrabíka o svém jednání s bývalými lidoveckými poslanci ve věci spolupráce občanských stran a sděloval mu svá stanoviska k otázkám, které byly při tomto jednání nastoleny (kopii dopisu poslal mj. tehdejšímu zástupci ČNV pro Německo V. Pekelskému a jím vedené České národní skupině v Německu). Ve věci společného exilového politického orgánu uvádí, s tím, že jeho strana je vázána na agrárníky a živnostníky: „*Jsme ochotni vstoupit do takovéto jednoty, budou-li nám vyhovovat podmínky, tj. program a organizační statut a nebude-li vylučována z této jednoty strana živnostenská.*“ Odmítá dominanci stran bývalé Národní fronty a přijetí organizačního statutu před uzavřením politické dohody: „*Nezúčastním se ničeho, co by bylo vypracováno jako hotová věc a předloženo nám pouze, abychom to přijali. Nepůjdeme do koalice jako partneři druhého řádu. Buď budeme účastni jednání o organisování akce hned od počátku, nebo jdeme vlastní cestou. Kromě toho odmítám, aby byl nejdříve statut a pak politický program. [...] Při jednání o program odmítám jakékoliv hlasování: to*

⁸¹ Dopis Rudolfa Kopeckého Vladimíru Krajinovi z 24. května 1948, Londýn. Část tohoto dopisu byla přetištěna v listu ČNV – *Českém boji za svobodu a demokracii*, 1948, č. 5.

⁸² *Český boj za svobodu a demokracii*. Londýn 1948, č. 5, s. 4.

není věc většiny, ale společenská smlouva mezi stranami.“ Ohledně společného programu dále píše: „Nemůžeme zde stanovit věci, jež mohou být rozhodnuty pouze o svobodných volbách, nemůžeme zde stanovit program toho druhu, jako byla Košická deklarace. Můžeme však říci, kam jdeme a co chceme. Trvám zcela bezpodmínečně na tom, aby jasně a nedvojsmyslně byla odvolána Košická deklarace a všechno, co se stalo od března 1945; aby bylo jasně formulováno, že v novém státě budou obnoveny všechny politické a hospodářské svobody alespoň v rozsahu stanoveném ústavou z r. 1920 a že pro všechno naše politické jednání platí nezměněně duch ústavy (když již ne litera) z 1920 a politická praxe uplatňovaná v republice do r. 1938. Trvám na první republice, i když v tom či onom vývoj událostí nám nedovolí ji obnoviti bez nejmenších změn.“ K otázce, jak má vypadat organizační útvar a zda mohou do něho být vedle politických stran delegováni určití významní jednotlivci (generálové, vyslanci apod.), sděluje: „Strany zastupují část politického myšlení národa, každá jednu a dohromady celek. Význačné osobnosti nezastupují nikoho. Vyslanci a generálové jsou úředníci, odborníci, kteří mohou pomáhati odbornou prací, ale nemohou za žádných okolností rozhodovati o politických věcech. Národní demokracie nepřijme žádnou obdobu ‚nepolitické a nestranické‘ skupiny ‚Národní fronty‘, nedá se přehlasovat ‚nepolitickými‘ odborníky najmenovanými politickými stranami.“ Zároveň ponechává otevřenou otázku přijímání v exilu nově vzniklých stran (včetně částí rozštěpených stran) a souhlasí s tím, že ke spolupráci nebudou přijaty a v osvobozené vlasti povoleny strany komunistická a fašistická.⁸³

Takřka vzápětí 14. července 1948 Kopecký informoval M. Hrabíka o svém setkání s V. Krajinou, během něhož Krajina kritizoval své národněsocialistické spolupracovníky i sociálnědemokratické partnery, ale zároveň hovořil o tom, že je vůči nim solidární. Krajina údajně Kopeckému řekl o plánu, který vypracoval s lidovcem Adolfem Klimkem, na jehož základě měl být vytvořen společný politický orgán stran Národní fronty, do něhož by měli být přizváni republikáni/agrárníci a vybrané osobnosti (včetně R. Kopeckého), nikoliv však strany národně demokratická a živnostensko-obchodní. Kopecký tento plán – na čtyři šestnáctičlenné výkonné výbory (Paříž, Londýn, Washington, Německo) sestavené ze zástupců politických stran a stopadesátičlenný sbor vybraných straníků a nestraníků – odmítl: „Řekl jsem – a v tom se mnou souhlasila včerejší porada Národní demokracie – že než bychom šli do takovéhoho

⁸³ Rudolf Kopecký, Papers (dále RKP), Dopis R. Kopeckého Martinu Hrabíkovi z 12. července 1948, Londýn.

*útvary, zůstaneme v opozici.*⁸⁴ Dále navrhoval agrárikům užší spolupráci v Občanském bloku, k jehož ustavení sice v září 1948 došlo,⁸⁵ ale agrárici nakonec rezignovali na původní společný požadavek vůči stranám bývalé Národní fronty tj. jasně formulovanou distanci vůdčího exilového orgánu od poválečného politického režimu. A to i přesto, že ještě ve své *Svatováclavské deklaraci* z 28. října 1948 přijaté exilovým sjezdem agrárici postup nekomunistů v Národní frontě ostře odsoudili: „*Proto potlačení Republikánské [tj. agrární] strany v Československu nutno posuzovat jako nejvzácnější pomoc, která kdy byla kolaborantskými politiky a stranami věnována komunistům. Strany, které se podílely na nesmírné kořisti, jež poskytovalo nezákonné rozpuštění Republikánské strany, pomohly komunistům odstranit největší překážku, která ležela v jejich cestě k uskutečnění imperialistických bolševických cílů.*“ [...] „*Museli jsme mlčet plných deset let. Abychom nemohli říct pravdu, o níž vládo na nejvyšším stožáru heslo, že vítězí [myšlena prezidentská zástava s nápisem Pravda vítězí], naše tiskárny byly [myšleno – po květnu 1945] zabaveny, naše denní listy zastaveny, naši vůdcové, mezi nimiž byli mnozí, které západní spojenci osvobodili z nacistických koncentračních táborů, byli znovu vrženi do vězení.*“⁸⁶ Navzdory této deklaraci, která vyjadřovala mínění většiny členů agrární strany, přistoupilo vedení strany v čele s J. Černým – k velkému zklamání exilové členské základny – na nevýhodné podmínky a *de facto* uzavřelo koalici právě s bývalou Národní frontou.

Vznikem Rady svobodného Československa (vyhlášena 25. února 1949) za účasti agráriků i nereprezentativní frakce národních demokratů zastupované Z. Rysem a M. Rašinem, kteří pod patronátem J. Černého (byl jmenován členem dvanáctičlenného předsednictva RŠČ) rezignovali na stranickou soudržnost, byla vytvořena fiktivní, nefunkční a kontraproduktivní československá exilová politická „jednota“⁸⁷ Odpůrci tohoto vývoje odmítli nejen české

⁸⁴ RKP, Dopis R. Kopeckého Martinu Hrabíkovi z 14. července 1948. Viz RAŠKA, F.: *Opuštění bojovníci*, s. 32–33.

⁸⁵ JIRÁSEK, Z.: *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu*. Brno 1999, s. 69. Občanský blok byl podle údaje historika Z. Jirásky oficiálně ustaven v Paříži na schůzce zástupců čtyř exilových politických stran 28. září 1948.

⁸⁶ Text *Svatováclavské deklarace* viz KAPLAN, K.: *Poúnorový exil 1948–49*. Liberec 2007, s. 176–178 (citace – s. 177).

⁸⁷ Klíčové při tom bylo selhání republikánského/agrárního vedení. K němu došlo jistě v důsledku obav, aby strana nezůstala opět politicky „mimo hru“, čímž by přišli její vůdčí představitelé o americkou finanční podporu, ale také o potenciální dobré výchozí pozice v případě pádu komunistického režimu. Další obavu měl nepochybně předseda

a slovenské politiky participující na RSČ, ale stavěli se kriticky také k těm, kdo tento vývoj financovali – byla to oficiálně nevládní organizace Národní výbor pro svobodnou Evropu (National Committee for a Free Europe), kterou ve skutečnosti financovala a řídila vláda Spojených států amerických prostřednictvím zpravodajské agentury CIA. Kopecký měl za to, že navzdory dobrým americkým úmyslům bylo hrubou chybou uznat kontinuitu představitelů Národní fronty a o vyplácení pravidelné mzdy vůdcům RSČ soudil, že „*sotva která emigrace podlehla tak mocně tomuto korumpujícímu vlivu, jako právě ta naše*“.⁸⁸ Ještě na konci roku 1949 napsal Kopecký rozhořčený dopis agrárníkovi M. Rechcíglovi (který se stal členem třicetičlenného výboru RSČ), v němž mj. stálo: „*Občanské strany se dopustily chyby, že se nedohodly, netrvaly na svém a neřekly socialistům: už máme dost vašich komedií, trvá to trochu dlouho a proto, buď přijmete demokratické řešení, nebo jděte k čertu.*“⁸⁹ V dalším období již Kopecký opustil platformu Občanského bloku a plně se soustředil na budování nového spojení nejprve s křesťanskými demokraty, kteří se vyčlenili z lidové strany (spojené s RSČ) a jejichž vůdčími představiteli byli historik a bývalý lidovecký poslanec Bohdan Chudoba a katolicky orientovaný žurnalista a politický filosof Simeon Ghelfand,⁹⁰ který byl vynikajícím znalcem sociální nauky církve i marxismu-leninismu. Už od konce roku 1948 byl Kopecký v kontaktu s mimořádně aktivním zástupcem ČNV v Německu a od září 1951 předsedou vlastní organizace Sdružení českých demokratických federalistů (dále SČDF) Vladimírem Pekelským (1920–1975), který byl podobně jako křesťanští demokraté pro vznik vůči RSČ opoziční platformy. Počátkem roku (29. ledna) 1952 vyjádřila schůze SČDF, stejně jako předtím křesťanští demokraté, souhlas s tezemi čtyřstránkového memoranda

J. Černý z toho, že bude vytěsňen levicovou stranickou frakcí L. Feirabenda, která úzce spolupracovala s politiky bývalé Národní fronty. V době vzniku RSČ a uzavření paktu J. Černého a spol. s „národními frontisty“ trpěl v komunistickém vězení předseda agrární strany Rudolf Beran – a zbývaly mu zde již jen tři roky života – zločinné uvěznění ještě před komunistickým převratem právě Národní frontou.

⁸⁸ *Vzpomínky starého novináře VIII.*, s. 68, 224.

⁸⁹ Dopis R. Kopeckého Miloslavu Rechcíglovi z 31. ledna 1949. Viz RAŠKA, F.: *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa, 1949–1961*, s. 40.

⁹⁰ O tomto významném katolicky orientovaném intelektuálovi viz studie ve sborníku Ministerstva obrany České republiky o protikomunistickém odboji – CHOLÍNSKÝ, J.: Sociální nauka katolické církve jako zbroj ve studené válce. Simeon Ghelfand a český protikomunistický odboj v zahraničí. In: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. Praha 2015, s. 204–236.

Pracovní společenství demokratických skupin, které vypracoval Kopecký k datu 13. srpna 1951.⁹¹

Po více než tříletém úsilí a mnoha peripetiích – nejednota v národní demokracii, rozchod V. Pekelského a jeho skupiny s ČNV,⁹² rozdílné názory B. Chudoby a S. Ghelfanda na statut křesťansko-demokratického hnutí – vzniklo z tohoto spojení formálně ustavené Ústředí demokratického exilu z Československa. Dne 15. května 1953 byla na společném setkání v Bruselu uzavřena *Dohoda*, kterou podepsali R. Kopecký, V. Pekelský a S. Ghelfand (jako představitelé ČsND, SČDF a KDH) – sídlem ÚDE byl stanoven Londýn a agendu měl vést úřadující místopředseda R. Kopecký. Kromě zmíněných skupin získaly členství ještě Sbor sociálně demokratických důvěrníků vedený bývalým poslancem Josefem Novotným⁹³ a Československá legie v exilu zastupované při ustavení ÚDE R. Kopeckým. V programové části *Dohody* stálo, že ÚDE bude usilovat o demokratický stát s nezávislým soudnictvím a veškerými základními lidskými právy včetně např. svobody náboženského a jiného přesvědčení, či svobody podnikání a ochrany majetku a ochrany sociálně slabších. V programu dále stálo, že jedinou cestou k dohodě Čechů a Slováků je „uznání práva Slováků rozhodovat svobodně o vlastním osudu“ a že Němci vyhoštění z českých zemí by mohli „být přijati znova na území osvobozeného státu jako rovnoprávní občané, dají-li záruky, že s právy přijímají

⁹¹ R. Kopecký poslal toto memorandum dopisem redakci mnichovského časopisu *Bohemia* 11. listopadu 1951, šéfredaktor František Janík-Horák (vl. jménem Bohumil Horák) a vydavatel Vladimír Pekelský – oba vedoucí představitelé právě ustaveného Sdružení českých demokratických federalistů – mu odpověděli (12. února 1952), že s tezemi plně souhlasí a mají zájem o úzkou spolupráci. Kopecký se postupně politicky i osobně spřátelil s Pekelským, několikrát se vzájemně v Mnichově a Londýně navštívili, jak o tom svědčí jejich vzájemná korespondence (1948–1962) – v archivu autora této studie. Kopeckého dobový komentář k připravovanému sjednocení českého „protinárodněfrontovního“ exilu KOPECKÝ, R.: Na cestě k sjednocení. *Národ*, 1953 (leden-únor), č. 1–2, s. 3–12.

⁹² K odštěpení skupiny vedené V. Pekelským a F. Janíkem-Horákem (Česká národní skupina v Německu) od londýnského ČNV a přeměně ČNS v Německu ve Sdružení českých demokratických federalistů (SČDF), které dále vydávalo jeden z nejčtenějších časopisů českého exilu *Bohemia* až do roku 1960, došlo 28. září 1951. Reflexe rozchodu ČNV a ČNS v tisku JANÍK-HORÁK, F.: Proč se rozcházíme. *Bohemia* (Mnichov), 1951, č. 12–13, s. 1 a 4. Totéž číslo *Bohemia* je zároveň věnováno vzniku SČDF.

⁹³ K postojům této sociálnědemokratické exilové skupiny – Prohlášení starých sociálních demokratů. *Národ*, Londýn, 1953, roč. 4, č. 6–7 (75–76) s. 7–8.

i povinnosti loyálních občanů“.⁹⁴ Kolaborace s komunismem byla označena za zločin proti národu, ale potrestání měli být jen usvědčení hlavní provinilci, přičemž „*nesmí dojít k novým retribučním dekretům a k hromadnému tres-tání a pronásledování*“. Dále byla stanovena organizační pravidla a usnesení o nejbližší činnosti týkající se propagace a výzvy stranám agrární a živnos-tenské, aby se k ÚDE připojily.⁹⁵ Přestože Kopecký a jeho partneři vkládali do ÚDE velké naděje, nepodařilo se jim v rámci této organizace výrazněji oslovit exil, ani vytvořit společnou výkonnou pracovní skupinu. Výzvy před-stavitelům republikánů/agrárníků a živnostníků, jakož i spíše symbolický než vážně míněný pokus přizvat k členství také ČNV, zůstaly bez kladné odezvy.⁹⁶ Navíc Kopecký udělal dvě vážné chyby – první, když proti svému původnímu názoru preferujícím stranické politické zastoupení (viz výše citovaný dopis M. Hrabíkovi) přivedl do ÚDE „zájmovou“ Československou legii v exilu, jejímž byl předsedou; druhou, když se v jednom anglicky psaném článku nevhodně vyjádřil, že ČNV připomíná totalitní organizaci.⁹⁷ Pekelskému se

⁹⁴ K problematice vztahu Čechů resp. československého státu a sudetských Němců se Ko-pecký před uzavřením *Dohody* podrobněji vyjádřil např. v článku Češi a Němci (*Národ*, Londýn, 1950, č. 10, s. 5–11), kde mj. kritizuje postoj RŠČ i dohodu ČNV se sudetskými Němci a preferuje řešení tohoto problému v celonárodní diskuzi.

⁹⁵ Dohoda. In: KALVODA, J.: *Z bojů o zítřek. Dokumentace*, I. díl. Toronto 1995, s. 120–121. Kopeckého dobová zpráva o sjednocení v ÚDE – KOPECKÝ, R.: Demokra-tický exil nastupuje. *Národ*, roč. 6, 1953 (červen–červenec), č. 6–7 (75–76) s. 3–7.

⁹⁶ Republikáni/agrárníci i ČNV sledovali dál svou dosavadní (a paradoxně nepřilíh úspěš-nou) politiku. V roce 1953 sice agrárníci vystoupili z RŠČ a dali podnět k vytvoření (20. února 1953) středopravicové Jednoty za svobodu a demokracii v Československu (v čele s Františkem Králem, jedním z vůdčích představitelů republikánské/agrární strany, resp. její většiny v čele s J. Černým), ale po několika měsících se vrátili do RŠČ a tím činnost Jednoty zanikla. Představitelé ÚDE, tento přístup agrárníků kritizovali – např. GHELFA, S.: Jednota spočinula pod zlatým teletem. *Křesťanská demokracie*, New York 1954, březen-duben. In: KALVODA, J.: *Z bojů o zítřek*, I. díl, s. 146–147.

⁹⁷ Někteří členové vedení Československé legie v exilu se totiž proti členství v ÚDE pře-krvapivě postavili, načež Kopecký rezignoval na své předsednictví i další aktivity v legii. Co se týče spolupráce ÚDE s ČNV, tak Kopecký nevhodnou formulací v jednom ze svých anglicky psaných článků o tom, že ČNV připomíná totalitní organizaci, defini-tivně uzavřel možnost spolupráce s ČNV. Jeho článek byl předmětem jednání v Syndikátu novinářů, Kopecký neuznal svou chybu a způsobil tak odchod zástupců ČNV ze Syndikátu. Chybu v této věci nedokázal přiznat ani v soukromné korespondenci s V. Pekelským. ČNV sice autoritativně vyžadoval politické podřízení ostatních, ale v dané situaci šlo o nedostatek soudnosti, nikoli o „totalitu“, Kopeckého vyjádření ne-bylo adekvátní. K tomuto problému – Konec Syndikátu českých novinářů. *České listy*, 30. 5. 1953, č. 7.

v roce 1954 sice podařilo vydat několik čísel *ÚDE bulletinu* v němčině, ale další aktivitou byly jen Kopeckého vnitřní informační oběžníky rozepisované jako přílohy dopisů. Význam *ÚDE* tak zůstal pouze v symbolickém deklarování spojení a v činnosti jeho jednotlivých složek resp. jejich vůdců – R. Kopeckého, V. Pekelského, F. Janíka-Horáka (Bohumila Horáka), S. Ghelfanda a J. Kalvody.

ÚDE měly reprezentovat časopisy *Národ* (ND), *Bohemia* (SČDF) a *Rozpravy* (KDH), ale byl to právě Kopeckého *Národ*, který jako první přestal vycházet. Nicméně v jeho celkem šesti ročnících a 76 číslech, vydaných v období od dubna 1948 do září 1953, je zaznamenána Kopeckého naléhavá publicistika ideově orientovaná na návrat k ústavě z roku 1920 včetně jeho stranicko-politických národně demokratických aktivit. Časopis *Národ* byl vydáván po celých šest let jako strojopis formátu A5, nejprve dvakrát měsíčně, později měsíčně, občas nepravidelně, autorem všech textů byl vydavatel R. Kopecký, který také přibližně první tři roky hradil výdaje na výrobu, zatímco poštovné mohl platit z příjmů od odběratelů. Ve třetím roce přispěl jeden exilový sponzor vyšší částkou, za níž Kopecký zakoupil nový cyklostyl a uhradil vzniklé dlužné částky, zbytek peněz mu umožnil pokračovat ve výrobě a distribuci časopisu. Obsah *Národa* sestával z delších aktuálních informativních článků, politických analýz zvláště historického kontextu přičin stávající situace a stručných *Poznámek a komentářů*. Náměty lze rozdělit na následující základní oblasti – exilové politické vyjednávání směřující k nesmiřitelnému rozkolu, nekompromisní kritika bývalé Národní fronty a Edvarda Beneše, hájení československé ústavy z roku 1920 včetně legitimacy úsilí o česko-slovenské a česko-sudetoněmecké soužití v jednom státě (zde jsou patrné dílčí odlišnosti od stanovisek ČNV), mezinárodní situace a vztah mezi Východem a Západem, interpretace české a československé historie. Pro ilustraci následuje několik ukávek z textů posledního ročníku *Národa*.

V bilanční úvaze *Šestý rok* Kopecký mj. píše o vlastní politické aktivitě po únoru 1948: „Opětovně jsme v *Národě* řekli věci velmi nepopulární. Jakou hanou jsme byli zahrnuti, když jsme se jako první a na dlouho jediní v demokratickém táboře postavili proti Radě, nebo když jsme kritisovali politiku dr. Edvarda Beneše, kolik hněvu vyvolaly naše vzpomínky, zase první v demokratickém táboře,⁹⁸ že je potřeba myslet na vyřešení slovenského problému, či

⁹⁸ Kopecký v *Národě* nebyl jediný (a tudíž první) – stejné postoje zastával ve vyhraněnější formě i ČNV, což Kopecký nezmiňuje patrně proto, že ČNV nepovažoval za demokratickou, ale autoritativní, resp. „totalizující“ organizaci (z hlediska snahy o nadřazené postavení v exilu, nikoliv programu ČNV na uspořádání společnosti).

když jsme upozorňovali na to, že se německá otázka nedá ze světa sprovoditi lacinými frázemi. Dnes to všechno se stalo samozřejmostí. Není snad domýšlivostí, jestliže si na tom připíšeme zásluhu.“ Co se týče zaměření časopisu, Kopecký zde zdůrazňuje snahu o nadstranickost, nehledě na vlastní příslušnost k národní demokracii: „*Národ nehodlá agitovati pro stranický aparát, ale chce i nadále hlásati zásady rozumné národní a demokratické politiky. V tom se schází s mnoha, kteří pro vyjádření svých názorů a zásad si vyvolili jiný stranický útvar. Je naší pýchou, že valnou část našich čtenářů tvoří příslušníci jiných stran, než je ta, k níž se hlásí redaktor Národa.“*⁹⁹

V článku „*Na cestě k sjednocení*“ o dosavadních problémech politického exilu a o vlastní zkušenosti píše: „*Nikdo rozumný nemůže říci, že by rozklad exilu v bezpočetné složky byl zaviněn tím, čemu se dnes v nedostatku lepšího slova říká „demokratický tábor“.* Kdo měl potěšení přijíti ve styk s nadutci, kteří všechen nárok na slávu a na veřejné postavení vyvozovali z toho, že kolaborovali s komunismem, že byli komunisty povýšeni na veřejné hodnostáře a kteří nebyli ochotni ani doznat své chyby, ani připustit, že by nekolaboranti měli právo na život, ten ví, že spolupráce s kolaboranty je nemožná. Přesto se mnozí o to pokoušeli s vytrvalostí hodné lepší věci. Zmoudřeli vlastní škodou.“ O neúspěchu ve věci politického sjednocení dále uvádí: „*Nepodařilo se to a nemohlo se to podařit Radě, jež měla takovou podporu Západu, který nechápal dlouho a po některých stránkách dosud nepochopil, s kým má tu čest. Nemůže se to touto metodou podařit ani demokratickým skupinám. Soustředění lze provést jen tak, že se exil rozestoupí do skupin, aby se dohodly o společné práci. [...]* Znova se ukazuje, že potřebujeme politických stran a názorových skupin. Ne proto, aby vedly mezi sebou mocenský boj, ale aby soustřeďující lidi podle názorů a programů sjednaly dohodu, jež by mohla zaplašiti obavy a nedůvěru, jež panují v exilu.“ Rovněž připomíná pokus o zapojení české exilové politiky do procesu evropské integrace: „*V době, kdy se v Londýně připravovala konference Evropského hnutí, byl učiněn pokus odraziti národně socialistickou diktaturu soustředěním demokratických stran. Byl to jakýsi neoficiální občanský blok, protože obě socialistické strany odmítly jednati s ostatními stranami jako rovný s rovným. Mezi stranami byly podepsány velmi formální závazky, že jedna nebude postupovati bez druhé apod., ale tehdejší předseda živnostenské strany p. Fusek, stejně jako slovenský „demokrat“ p. Kvetko učinili, co mohli, aby toto*

⁹⁹ KOPECKÝ, R.: Šestý rok. *Národ*, Londýn, 1953, leden-únor, č. 1–2, s. 1–2.

*sjednocení rozbili. To se jim povedlo a tak bylo zničeno i toto fórum, na němž mohla vyrůstati užitečná spolupráce.*¹⁰⁰

V článku „*Nepolepšitelní*“ se Kopecký ohrazuje proti snaze národních socialistů, kteří po druhé světové válce z pochopitelných důvodů neměli svou mezinárodní „nacionálně socialistickou“ organizaci, působit mezi liberály nebo dokonce mezi křesťany: „*Upozorňovali jsme opětovně na metody, jimiž se národní socialisté snaží mystifikovati zahraniční veřejnost. [...] Tato socialistická strana bujarého šlendriánu, která se kdysi mocně drala do vídeňské internacionály, jež odhlasovala statečně všechna omezení politických a občanských svobod v republice, krádež majetku a zničení soukromého podnikání a jejíž někteří hrdinští pohlaváři odhlasovali ještě po únorových událostech důvěru Klementu Gottwaldovi, vystupuje v zahraničí pod mnohými pláštíky. [...] Zaznamenali jsme již, že se národní socialisté vecpali do internacionály liberálních stran v Londýně. Nyní se dovídáme, že se účastnili také zakládání zvláštní Liberálně demokratické unie ve Spojených státech.*“ Zastoupení československého liberalismu v unii národním socialistou Vratislavem Buškem komentuje liberál Kopecký následovně: „*Pan prof. Bušek, socialista a ‚liberál‘ je také [současně] nefalšovaným křesťanským demokratem – národně frontovního ražení ovšem. Před nedávnem se konala v Novém Yorku konference Unie křesťansko demokratické, na níž se dostavila také československá delegace, skrývající se za jméno, jež ukradla křesť. dem. hnutí. A v této delegaci vystupoval jako hlavní delegát ‚křesťanský demokrat‘, ‚liberál‘ a národní socialista p. prof. dr. V. Bušek. Národní socialisté tedy už nesedí na dvou židlich. Dokazují, že dovedou seděti hned na třech nebo na čtyřech.*“¹⁰¹

V článku „*Kudy a kam*“ se Kopecký mj. znovu a podrobně zabývá vztahem „Čechů a Slováků“¹⁰²: „*Jsou opravdu všichni lidé, kteří si přejí spravedlivého*

¹⁰⁰ KOPECKÝ, R.: Na cestě k sjednocení. *Národ*, 1953, leden-únor, č. 1–2, s. 3, 6, 7, 11.

¹⁰¹ KOPECKÝ, R.: *Nepolepšitelní*. *Národ*, červen-červenec 1953, č. 6-7, s. 16–18. Na stejné téma publikoval Kopecký v *Národě* ještě jeden článek na toto téma (Záliba v přestrojení. *Národ*, 1951, č. 1, 11–12), kde mj. píše: „*V tomto přestrojení mají prim, jak se dá očekávat, národní socialisté, vedení pp. Zenklem, Ripkou a spol. Pro veřejnost jsou socialisty, ale v anglosaských zemích jsou současně liberály, ač jejich vyznávaný vůdce Beneš prohlásil o liberalismu a liberální demokracii, že zahynuly.*“

¹⁰² K problematice vztahu Čechů a Slováků publikoval Kopecký v *Národě* několik delších pojednání a článků, v nichž opakovaně uznával právo Slováků rozhodnout o své stát-nosti, ale stavěl se při tom rázně na obranu meziválečné české/československé politiky. Zároveň místy až demagogicky kritizoval činnost reprezentace slovenské exilové většiny, tj. Slovenské národní rady v zahraničí a Slovenského osvobozovacího výboru, přičemž pomíjel důležité aspekty válečného (otázku legitimacy Slovenské republi-

a moudrého vyřešení poměru Čechů a Slováků nějakými „separatisty“? Je-li českým separatismem každý pokus dáti Slovákům to, na co mají nárok, pak byl ovšem prvním českým separatistou moderní doby profesor T. G. Masaryk, který podepsal t. zv. Pittsburskou deklaraci, v níž zaručil Slovákům zvláštní a odlišné postavení ve státě. [...] Mají Češi a Slováci pokračovati v soužití ve společném státu, či mají žítí vedle sebe docela nezávisle na sobě? Na tuto otázku odpovídají rozdílným způsobem Češi i Slováci. [...] V českém táboře s výjimkou jedné nepočtené a nevýznamné skupinky [tj. ČNV] není nikoho, kdo by Slovákům k vytvoření samostatného státu radil, ale je zřejmé, že není věcí Čechů, aby říkali Slovákům, co mají dělat. Není dobře hlásati evangelium sobectví, ale nakonec se každý má starati především o vlastní zájmy, a postavení Čechů není tak znamenité, aby se přestali starati o sebe, a začali zbytečně poučovat druhé.” V tomto rozboru se také vyjadřuje k „fikci“ jednotného československého národa: „Do té doby, než vznikla československá republika, tohoto národa nebylo a Češi se spokojovali tím, že se označovali za Čechy. Zřejmě byli „českými separatisty“. Možná, že už neznámý autor svatováclavského chorálu, Alexandreidy, Dalimil a Kosmas byli záradnými českými separatisty, protože mluví jen o Čěších. [...] Palacký, Rieger, Bráf, Mattuš, bratři Grégrové, Kramář, Kaizl, Švehla, Klofáč, Němec a Masaryk, žádný z politických vůdců českého národa v dobách před první světovou válkou nevěděl nic o existenci takového národa. [...] Československý národ byl výplodem snahy odčiniti, co natropila nepřízeň dějin. Kdyby se byl tento pokus podařil, nebylo by to bývalo ani na škodu Čechů, ani Slováků, ale poněvadž se nepodařil, je potřebí to vzítí na vědomí. [...] Nemyslíme, že by byl pokus vytvořiti československý národ býval projevem nějakého zákeřného českého imperialismu – o sjednocení se snažili také mnozí dobří Slováci. Spíše v něm můžeme viděti projev poněkud naivního optimismu, plynoucího z neznalosti podstaty nacionalismu. Měl podklad příliš racionalistický a přehlížel plně citovou stránku nacionálního myšlení.“¹⁰³

ky; autokratičnost a sovětofilství Prozatímního zřízení ČSR v emigraci, které v jiných souvislostech kritizoval) a poválečného vývoje na Slovensku (únosy a deportace tisíců Slováků do Sovětského svazu, zákaz tradiční „Hlinkovy“ katolické strany a nemožnost vzniku nového subjektu reprezentujícího katolíky, popravu Jozefa Tisa, odvrácení českých nekomunistických politiků od slovenské Demokratické strany v kritické situaci apod.). Viz *Češi a Slováci* (1949, č. 4 a 5–6, s. 3–9 a 10–15); *Češi, Slováci a demokracie* (1950, č. 12, s. 12–15); *Slováci a Češi* (1952, č. 4, s. 8–16); *Diskuse se Slováky* (1952, č. 5, s. 16–18); *Rozprava se Slováky* (1952, č. 6, s. 2–11); *Slovenské povstání* (1952, č. 9, s. 6–11); *Ve slovenském táboře zmatek* (1952, č. 10, s. 14–17).

¹⁰³ KOPECKÝ, R.: *Kudy a kam? Národ*, duben–květen 1953, č. 4–5, s. 6, 8–9, 13–14.

V posledním vydaném *Národě* se Kopecký v článku *Tažení proti McCarthyismu* aktuálně vyjadřuje k protikomunistické činnosti senátora Josepha McCarthyho a jeho vyšetřovacího výboru ve Spojených státech amerických. Staví se jednoznačně na stranu McCarthyho proti „velmi hlučné a velmi vlivné části tvůrců veřejného mínění“, která ho označuje za nebezpečí pro svobodu a civilizaci: „Kdyby člověk byl dost zaslepený, aby sedl na lep této propagandě, uvěřil by nakonec, že svobodě lidstva a západní civilizaci hrozí nebezpečí od sen. McCarthyho a jeho druhů a ne od komunistů a jejich zjevných a tajných ochránců. [...] Nicméně, i kdyby McCarthy a jeho druhové přestřelovali, nezdá se býti úkolem, zejména protikomunistických emigrací, které mluví o své nenávisti ke komunismu, k níž mají všechny důvody, aby se připojovaly k tažení proti americkým odpůrcům komunismu. [...] Ve všem je potřebí rozumu, rozvahy a slušnosti. Také v boji proti komunismu je toho potřebí. Lidé, kteří přestřelují, mohou věci uškoditi. Otázkou je však, zda jí uškodí více, než ti, kteří nepodnikají proti komunismu docela nic, kteří komunisty nebo jejich přísluhovače ochraňují, či kteří s komunismem kolabovali po tak dlouho, pokud jim komunisté byli ochotni vyplácet gáže. [...] Aktivní protikomunistický tábor není tak početný, aby si mohl dovoliti omyly, ale nakonec je lépe míti mezi sebou lidi, kteří ve vzrušení boje občas přestřelí, než ty, kteří odraďují od boje a kteří se pro samé ohledy k boji vůbec nedostanou. I kdyby se sen. McCarthy vždy velmi mýlil, byl by nám milejší, než všichni ti obojetníci, ramenáři a chameleoní, kteří jsou kdykoliv ochotni se paktovati s komunismem...“ Dále Kopecký komentuje případ sovětského agenta Algera Hisse a poukazuje na to, že heslo „honička na čarodějnice“ propagované „těmi, kteří bojem proti McCarthyismu se snaží uchrániti vlastní kůži i kůži svých přátel“ je sice úspěšnou, ale vylhanou propagandou. V souvislosti s komunistickou infiltrací americké politiky a administrativy píše: „Za Roosevelta a Trumana se nedalo úřední a politické činitele probuditi z libých snů, tajní členové komunistické strany seděli na vysokých místech v úřadech a veřejných korporacích a pořád jich přibývalo. Byli odbornými poradci nejvyšších činitelů, dokonce i na mezinárodních konferencích za války, jež rozhodovaly o osudech národů Evropy. [...] Lehkověrná důvěřivost Rooseveltova a Trumanova je ochraňovala dlouho proti jejich obviňovatelům a umožnila jim ovlivňovati americkou zahraniční politiku v osudových letech, jež vydala celou východní a střední Evropu, stejně jako Čínu, sovětskému imperialismu.“¹⁰⁴

¹⁰⁴ KOPECKÝ, R.: Tažení proti McCarthyismu. *Národ*, 1953, srpen-září, č. 8–9, s. 1–7.

Založením ÚDE v roce 1953, proti němuž se překvapivě ozvaly některé kritické hlasy i v národní demokracii, se poněkud paradoxně přiblížilo Kopecského rozhodnutí rezignovat na stranickou činnost a věnovat se pouze novinářské dráze. V témž roce zastavil vydávání *Národa* a v roce následujícím se rozhodl rezignovat na předsednictví a upustit od dalších aktivit v národní demokracii, což vyhlásil trpkým bilančním dopisem z 15. prosince 1954 adresovaným exilovým spolustraníkům. Na jeho začátku píše: „*Nekážeň ve straně dostoupila míry, jež uvádí vlastně v pochybnost samu jsoucnost organizace. Každý, kdo měl na chvíli legitimaci strany a mnozí, kteří ji nikdy neměli, jednají na vlastní pěst a každý pomalu člen je samozvaným vůdcem. Za těchto okolností soudím, že je naprosto nezbytné, abych vydal počet z dosavadní práce a připomenul všem pracovníkům strany, že to takhle nejde. Nemá smyslu hrát si na funkcionáře, když je strana v naprostém rozvratu...*“ Dále rozebírá historii exilové strany a svou roli při její obnově, poukazuje na pasivitu členů včetně nedostatečné finanční podpory *Národa*, kritizuje častou svévoli některých jednotlivců i organizací a nedostatek politického nadhledu. K svému členství v ÚDE píše: „*Nebudu zde reagovat na námitky, jež byly proti tomu místně vzneseny. (Připomínám, že při volbě předsedy jsem byl zmocněn k tomu podobný útvar vybudovati.) Kdybychom šli do Rady, seděli bychom tam se skupinami a osobnostmi, jimž právem mnoho vytýkáme. Nedovedu pochopiti, proč bylo tedy tolik povyku, když šlo o spolupráci se skupinami, jimž nemůžeme vytknouti ani Košice, ani rozpuštění naší strany, potlačení našeho tisku a pronásledování našich lidí.*“ K své rezignaci uvádí: „*Je na čase, aby zase někdo jiný přinášel oběti a sklízel hrubý nevděk. Konal jsem svou práci, poněvadž jsem to považoval za svou povinnost. Nehodlám se však straně vnucovati. [...] Nemohu ukončit jinak, než radit straně, aby si dala svou domácnost do pořádku, aby si zvolila nové vedení a aby se rozhodla, jakou cestou chce jíti. Pokud jde o mne, půjdu nadále cestou, kterou jsem šel. Budu pracovati pro ideje, které jsem zastával. Straně dávám k dispozici (ostatně ne prvně) svou funkci. Organizace ve Spojených státech, bez jejíž loyality se žádné vedení neudrží, je povinna provést nové volby. V těchto volbách nekandiduji. Zbývá ještě, abych poděkoval všem členům a pracovníkům strany, kteří mi byli oporou. Ostatním nic nevytýkám. A všem přeji mnoho úspěchu.*“¹⁰⁵

Kopecký postupně rezignoval i na práci v stagnujícím ÚDE, které pod tlakem nepříznivých okolností, z nichž o té nejtragičtější – únosu V. Pekelského

¹⁰⁵ Dopis R. Kopecského členům Československé národní demokracie v exilu z 15. prosince 1954 začínající oslovením „*Vážený příteli*“, s. 3, 4, 5. Kopie v archivu autora této studie.

československými a sovětskými zpravodajci a o jeho závazku ke spolupráci s StB¹⁰⁶ – se nikdy nedozvěděl, nenaplnilo očekávání. Už v listopadu 1954 psal Kopecký Pekelskému: „*Bylo by zbytečné si zastírat, že jsme s ÚDE uvázli a že jsme nedokázali to, co jsme mohli vykonat, i kdybychom se nebyli rozpráhli více, než na kolik stačily naše síly. Vím sám, kolik mám na tom osobně viny a nechci to omlouvat. Jistě nemá smyslu rozebírat, co kdo slíbil vykonat nebo co se od něho mohlo očekávat a co nevykonat...*“¹⁰⁷ Jednou z příčin neakceschopnosti ÚDE bylo i velké geografické rozptýlení (Londýn, Mnichov, Brusel, New York) jeho lídrů, přičemž úspěchem byly jedno nebo dvě osobní setkání za rok, např. Kopeckého s Pekelským a Janíkem-Horákem v Mnichově a Londýně, či Pekelského s Ghelfandem v Bruselu. Kopecký měl také problémy s udržení svého zaměstnání, když musel čelit denunciacím pocházejícím pravděpodobně z okruhu RSC, že – navzdory pravidlům pro zaměstnance BBC – provozuje veřejnou politickou činnost, navíc již dosáhl důchodového věku. Smlouva stálého zaměstnance mu nakonec byla prodloužena – i poté, co de facto ukončil činnost v ČsND i ÚDE – jen do konce roku 1956, později už přispíval svými komentáři (do roku 1965) pouze jako externí spolupracovník.¹⁰⁸ I přes Kopeckého snahu o analýzu příčin neúspěchu a vytyčení skromnějších cílů se ÚDE nepodařilo rozhýbat a také pozdější pokus o jeho oživení už ne na bázi organizovaných skupin, ale pouze aktivistických jednotlivců, se nezdařil.¹⁰⁹

S organizační stránkou politickou činností Kopecký skončil přibližně v letech 1954–1955, ale následně dál udržoval kontakty s lidry partnerských

¹⁰⁶ V. Pekelský byl unesen během návštěvy Vídně v dubnu 1953, tj. krátce před podpisem *Dohody* o ÚDE, když se zavázal ke spolupráci tj. pravidelnému dodávání zpráv československé StB, byl mu umožněn návrat do Mnichova. Složitý a tragický případ V. Pekelského je podrobně popsán autorem této studie CHOLÍNSKÝ, J.: *Causa Vladimír Pekelský a fenomén viny*. *Distance*, 2011, č. 2–4; ve zkrácené podobě s dokumentační přílohou CHOLÍNSKÝ, J.: *Bourání Vladimíra Pekelského*. In: *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. Praha 2012, s. 173–195. Pekelský po svém návratu z Vídně sice dodával StB pravidelné zprávy, ale podle dochovaných záznamů jeho řídicích orgánů nebyly pro StB důležité. Ve svazku se naopak od počátku objevují obavy, že Pekelský současně zpravodajsky pracuje i pro druhou stranu – tato alternativa nebyla dosud prověřena.

¹⁰⁷ Dopis R. Kopeckého V. Pekelskému z 27. listopadu 1954, London.

¹⁰⁸ V RKP jsou shromážděny Kopeckého rozhlasové příspěvky z let 1945–1965.

¹⁰⁹ KOPECKÝ, R.: Ústředí demokratického exilu. *Bohemia*, č. 95–96, červenec 1960, s. 1. Další podrobnosti o snaze oživit ÚDE jsou v korespondenci mezi R. Kopeckým a V. Pekelským z let 1959 a 1960 (v archivu autora).

skupin ÚDE – Simeonem Ghelfandem a Vladimírem Pekelským i dalšími názorově blízkými exilovými aktivisty. Na přelomu let 1959 a 1960 se pokusil zorganizovat obnovení ÚDE na bázi jednotlivců podobného smýšlení, resp. minimálního politického programu, jak jej prezentoval po krachu stranického aktivismu koncem roku 1955 v *Modré revue* v článku „*Sedm hubených let – a co po nich*“. V jeho úvahách šlo o ustavení exilového společenství osobností na nestrannické bázi a s jasně formulovaným jednotícím programem: obnovit státní nezávislost, zřídit demokratický právní stát, garantovat kvalitní program sociálního zabezpečení. V posledním čísle mnichovské *Bohémie* (před jejím definitivním zastavením) z července 1960 ještě Kopecký bilancuje s tím, že stoupenci ÚDE se „v mnohém rozcházel, ale to jim nepřekáželo, aby se shodli v tom hlavním, že totiž ve vlasti je potřeba obnovit svobodu a demokracii“ a vyzývá k vytvoření střediska „*poctivých odpůrců komunismu i oportunistického polokomunismu, který vedl ke Košické deklaraci*“.¹¹⁰ Ukázalo se však, že překážky k další společné aktivitě s potenciálními spojenci jsou nepřekonatelné – J. Beran svou účast odmítl, J. Kalvoda se věnoval akademické dráze, M. J. Brouček se potýkal s existenčními potížemi, J. Novotný nevyvíjel žádnou exilovou činnost, S. Ghelfand žil v bídě a zklamání ze syna uznávajícího komunistický režim, V. Pekelský byl agentem StB (možná, že „dvojitým agentem“) a měl starosti s podezřeními kolegů v novém zaměstnání – vedoucího českého vysílání německé rozhlasové stanice Deutsche Welle – vůči manželce, o níž se začalo říkat, že pracuje pro komunistické Československo.¹¹¹

Možnost dalšího intenzivního žurnalistického působení po zastavení vydávání *Národa* se Kopeckému naskytla v roce 1955, když navázal kontakt s českým exulantem Janem Beranem, který v Rotterdamu vydával měsíčník *Naši v Holandsku* určený původně pro místní komunitu Čechů a Slováků.¹¹²

¹¹⁰ KOPECKÝ, R.: Ústředí demokratického exilu.

¹¹¹ Pekelského manželka Marie, rozená Tomšů, byla jeho neštěstím, podepsala sice ve Vídni závazek společně s ním, ovšem jen naoko, protože byla agentkou už dávno před tím a svého manžela dokonce na popud StB do Vídne vylákala. Podrobnosti viz CHOLÍNSKÝ, J.: *Causa Vladimír Pekelský a otázka viny*.

¹¹² Časopis *Naši v Holandsku* vycházel od roku 1954, v roce 1955 byl přejmenován na *Modrou revue*. V dopisu R. Kopeckého V. Pekelskému z 9. září 1955 stojí: „*S dr. Beranem a jeho manželkou jsem v Holandsku opětovně mluvil, stejně jako s ostatními čelními osobnostmi české emigrace v Holandsku. Všichni jsou starí odběratelé Národa a byl jsem s nimi dříve v písemném styku. Názorově jsou všichni blízcí staré národní demokracii, ač v důsledku zvláštních poměrů v Holandsku a v tamní emigraci se stranicko-politicky neexponují.*“ První Kopeckého příspěvek v *Modré revue* se objevil v č. 1 z roku 1955 (Před novou konferencí, s. 1–2).

Po dohodě o úzké spolupráci byl od prosince 1955 na Kopeckého doporučení změněn název časopisu na *Modrá revue* (stejný název měl v meziválečném období jeden ze stranických časopisů Československé národní demokracie) a jeho obsah rozšířen tak, aby byl atraktivní pro širší exilovou veřejnost. Kopecký se stal nejen Beranovým redakčním poradcem (posuzoval došlé texty a spolurozhodoval o obsahu každého čísla), ale především hlavním přispěvatelem – do většiny čísel v období 1956–1962 dodával tři až čtyři své články případně další dokumentační texty. Pod svým jménem psal zpravidla úvodní/ústřední komentář, dále publikoval pod pseudonymem *Historicus* vzpomínky a úvahy o novodobých českých politických dějinách případně komentované dokumenty a jako *Criticus* recenze nových českých i cizojazyčných knih s politickou tematikou, některé své další příspěvky a polemiky podepisoval šifrou „R.K.“. Obsahové zaměření časopisu tak úzce korespondovalo s Kopeckého názory – preferovalo meziválečnou tzv. první československou republiku a její národovecký kulturně-politický proud, přetiskovalo básně národovecky orientovaných literátů Viktora Dyka a J. S. Machara, poukazovalo na zločinnost československého a sovětského komunismu, bylo kritické k pasivitě západních velmocí a k jejich snaze o koexistenci s „východním komunismem“. Výraznou část obsahu tvořila exilová témata – zejména ostrá kritika RSČ, pranýřování radikálně levicového Československého zahraničního ústavu v exilu nebo podobně orientovaného časopisu *Svědectví*, ale také občasné polemiky se slovenskými autory kritickými k Čechům a meziválečné republice. Na rozdíl od jediného autora *Národa* měla *Modrá revue* širší okruh přispěvatelů a její obsah byl mnohem pestřejší a reprezentativnější, byť i zde měl Kopecký na strukturu a obsahové zaměření zásadní vliv.¹¹³ Kopecký několikrát navštívil vydavatele J. Berana v Holandsku a jejich spolupráce přetrvala až do první poloviny 60. let navzdory rozdílnému pohledu na exilovou republikánskou/agrární stranu – Kopecký nesdílel Beranovy sympatie k předsedovi J. Černému, jehož považoval – pro jeho příklon k RSČ – za ničitele jednoty (viz výše) nesocialistického exilu. Spolupráce skončila až zánikem časopisu v roce 1963, ale ještě předtím Beran stačil Kopeckému vydat důležitou knihu o československém protinacistickém odboji v Polsku (1958),¹¹⁴ k slibované-

¹¹³ R. Kopecký do časopisu dodával i dokumenty nebo přetisky týkající se národovecké a středo-pravicové politiky z meziválečné doby. V *Modré revue* vyšla např. série projevů českých a slovenských politiků z 30. let o ideologii jejich stran, nebo zpráva bývalého premiéra a předsedy republikánské/agrární strany R. Berana sepsaná v době Protektorátu Čechy a Morava v nacistickém vězení.

¹¹⁴ KOPECKÝ, R: *Československý odboj v Polsku v r. 1938*.

mu vydání dalších esejistických knih¹¹⁵ o českých dějinách už nedošlo patrně v důsledku nedostatku finančních prostředků a zastavení vydávání časopisu.

Pro ilustraci Kopeckého žurnalistické práce v *Modré revue* je na místě uvést alespoň názvy jeho úvodních či ústředních publicistických komentářů a rozborů (v rozsahu průměrně 3–4 tiskových stran¹¹⁶) – 1955: *Před novou konferencí* (k mezinárodní konferenci v Ženevě), *V den slávy a smutku* (připomínka 28. října 1918), *Sedm hubených let* (analýza české exilové politiky), *Konec ducha Ženevy, Sedm hubených let a co po nich, Politické tendence ve Velké Británii ve světle voleb*; 1956: *Neutěšená bilance* (rozsáhlá analýza mezinárodní politiky), *Dullesova doktrína a západní zmatek, Staronová cesta* (Sovětský svaz po 20. sjezdu KSSS), *Zachmuřený obzor* (současná mezinárodní situace), *Změny v Československu* (po nástupu Nikity S. Chruščova), *Diskuse o zásadách anebo laciné zrádcování* (problematika kolaborace/koexistence s komunismem a český exil), *Kampaň proti Stalinovi pokračuje, Za železnou oponou zase přitahuje*; 1957: *Chaos na Západě, Komunisté a národní kultura, Po bermudské konferenci, Zapomínaný, ale nezapomenutelný muž* (k 20. výročí úmrtí Karla Kramáře), *Nebezpečí stále větší* (analýza sovětské hrozby), *Mezi Západem a Východem, Rozčarovaný komunista, Ještě jednou národní komunism*; 1958: *Únor 1948, Trojí výročí* (osudné roky československého státu ve 20. století – „osmičky“), *Zmatek na Západě, Mezinárodní situace v pohybu, Po čtyřiceti a po dvaceti letech* (výročí vzniku a zánik československého státu), *Náš program* (k programu českého exilu), *Politické strany a demokracie* (rozsáhlá teoretická úvaha); 1959: *Starosti důvodné a nedůvodné, Sovětská ofensiva na hospodářské frontě, Slováci, Češi a dr. Beneš, Po dvaceti letech, Spodní proudy* (vnitřní pochybnosti a odchylky v komunistických stranách); 1960: *Je možné pokojné soužití?* (k politice tzv. koexistencialismu), *Úkoly a problémy*

¹¹⁵ Šlo zejména o rozsáhlejší práce R. Kopeckého: *Počátky české cesty* (143 stran nedatovaného strojopisu) a *Cesta do katastrofy* (59 stran strojopisu z roku 1970; tato práce má dvě části: „Od demokracie k totalitě“ byla v původní podobě publikována v roce 1968 na pokračování v chicagském *Zpravodaji*, „Cesta do mnichovské katastrofy“ byla publikována v roce 1969 na pokračování v mnichovských *Českých listech*) – v archivu autora této studie. Další esejistickou prací je například *Pět kapitol o počátcích a problémech soužití Čechů a Slováků* (1974).

¹¹⁶ Několik zásadnějších textů mělo až 10 tiskových stran. Kromě uvedených komentářů a rozborů přispíval Kopecký pod pseudonymem Criticus do většiny čísel ještě recenzemi a anotacemi knih s politickou tematikou vydaných v češtině, angličtině, němčině, francouzštině. Další Kopeckého takřka pravidelně přispívky pod pseudonymem Historicus byly úvahy, případně komentované dokumenty k českým i mezinárodním politickým dějinám 19. a zejména 20. století.

exilu z Československa, *V retrospektive, Rok konferencí, Osudy ústavy z roku 1920, Oberlaender, Seebohm, Jaksch k slavnému výročí* (přípomínka 28. října 1918), *Zanedbávaný úkol* (péče exilu o národní historickou paměť), *Nad hrobem Rady svobodného Československa*¹¹⁷; 1961: *Koloniální otázka, Sto let Národních listů* (rozsáhlý text o mladočeském a národnědemokratickém deníku), *In memoriam Dr. Karla Kramáře* (rozsáhlý oslavný text), *Konec jedné iluze* (kritika OSN), *Naše kulturní bilance*; 1962: *Osudové dilema, Zbytečné starosti národního komunismu* (kritika gradualistického programu P. Tigrida a jeho časopisu *Svědectví*), *Svoboda tisku v nebezpečí* (o svobodě tisku na Západě), *Nepoučení a nepoučitelní* (kritika socialistických stran).¹¹⁸

Přesto, že Kopecký po zániku *Modré revue* v roce 1963 (a také dalších listů ÚDE: *Bohemie* – 1960 a *Rozprav* – 1958) v korespondenci zmiňoval svou obavu, že „teď už nebude kam psát“, v 60. a 70. letech spolupracoval s několika dalšími českými exilovými periodiky, byť nikde už nešlo o tak intenzivní činnost jako v případě *Modré revue*. Psal do následujících měsíčníků: *Činu* (v letech 1964–1966, v tiráži byl uveden jako jeden ze dvou hlavních spolupracovníků listu) vydávaného v New Yorku opozičním „pravicovým“ sociálním demokratem Miloslavem J. Broučkem; do *Zpravodaje*, který v období 1956–1974 vydávalo početné pravicově orientované *Sdružení československých exulantů v Chicagu* vedené agrárníky orientovanými proti RŠČ (v letech 1966–1972),¹¹⁹

¹¹⁷ Kopeckého článek *Nad hrobem Rady svobodného Československa* vyšel v nečíslovaném monotematickém vydání *Modré revue* z prosince 1960, které analyzovalo dlouhodobý rozklad RŠČ. Přesto nebyl na dané téma posledním – v roce 1973, kdy začala být exilovými socialisty RŠČ oživována, se k tématu vrátil. Například v článku „Rada svobodného Československa znovu nastupuje“ (*Zpravodaj*, Chicago, 1973, červen, č. 2, s. 1 a 3) úvodem píše: „*Divy a zázraky nepřestávají. Rada svobodného Československa, jež se pasovala za vrcholný orgán exilu a za mluvčího demokratických Čechů, Slováků a podkarpatských Rusínů, se probudila ze svého tvrdého spánku. Ten spánek trval již tak dlouho, že exil počínal již doufat, že v Pánu zesnul a na věčný odpočinek se odebral útvar, který nese hlavní vinu za dnešní nejednotnosti a rozeštvanosti.*“ A na závěr konstatuje: „*Za těžkých dob, a přijdou ještě horší – není dobře rozdmýchávat staré spory. Je potřeba je likvidovat. Spor demokratického exilu s Radou svobodného Československa může být jistě likvidován, ale je potřeba, aby jasně přiznali barvu a odřekli se svého omylu a provinění.*“ Od poválečné Národní fronty se ovšem představitelé RŠČ až do pádu komunismu a ani po něm nedistancovali.

¹¹⁸ Takřka kompletní (vyjma několika čísel) časopis *Modrá revue* (1955–1963) je k dispozici v pražské knihovně Libri prohibiti a online na webových stránkách <www.scrip-tum.cz>.

¹¹⁹ *Zpravodaj* vycházel od roku 1956 jako strojopisný měsíčník formátu A5, v tištěné podobě byl vydáván v období 1960–1974 v novinovém formátu A3 až do roku 1972 opět

do *Českých listů* vydávaných v období 1960–1968 v Mnichově spolupracovníkem ČNV Milošem Svobodou (v letech 1964–1968), a v období 1969–1973 Jiřím Bradou a Josefem Myslivcem (po celou dobu a na přelomu 60. a 70. let byl členem redakčního kruhu¹²⁰); do mnichovské *Národní politiky* vydávané v období 1969–1989 Milošem Svobodou (v letech 1972–1980). Už v roce 1973 začal psát do *Denního Hlasatele* (a přispíval do něj až do roku 1981), tradičního deníku českých starousedlíků v Chicagu, kde po levicově orientovaných krajanech získali v polovině 70. let vliv exiloví agrárníci. Kopecký se, za redigování postupně Miloše R. Tůmy, Mileny Heubschové a Václava Zolmana, snažil o intenzivní žurnalistickou podporu tohoto (staronového) deníku s velkým vlivem na krajany i exulanty ve Spojených státech amerických a po jistou dobu psal dokonce výhradně pro něj. Ale i zde docházelo v redakci a správní radě k potyčkám a vnitřním neshodám, z nichž byl veterán Kopecký roztrpčen a v nichž se někdy orientoval jen s pomocí svého chicagského přítele Ladislava Matouška.¹²¹ Faktem je, že takřka do posledního dechu Kopecký odváděl v exilu jako politický komentátor a burcuující zastánce české věci v boji proti komunismu poctivou a mimořádně kvalitní novinářskou práci. Z jeho posledního žurnalistického období v 70. letech je na místě připomenout alespoň tři články publikované během roku 1970 v chicagském *Zpravodaji* odrážející a symbolizující stěžejní a tíživé exulantské téma – koexistence (Západu) s komunismem.

V článku „*Potřeba znát nebezpečí*“ Kopecký poukazuje na trvající ohrožení světovým komunismem a jeho agresivní marxisticko-leninskou ideologií, jejíž neznalost nebo zlehčování ze strany západních politiků a intelektuálů srovnává s diletantsky opomíjenou hrozbou Hitlerova nacionálního socialismu: „*Dnes, stejně nepoučeno, je opět přemnoho lidí, kteří z neznalosti marxisticko-leninské doktríny, naivně naletí na každý sovětský slib, nebo i jen na to, co za slib považují. Zase to budou miliony lidí, kteří doplatí na neomluvitelnou pošestilost svých vůdců. Vidíme, jak je vyklizována jedna pozice za druhou, jak je*

měsíčně. Už v 60. letech se z něho stal nejkvalitnější a nejrozšířenější český středo-pravicový exilový s celosvětovým dosahem a hvězdným složením pravidelných přispěvatelů kam patřili společně s R. Kopeckým zejména politolog R. Klein-Jánský, historik B. Chudoba, psycholog J. Veselý, žurnalista a spisovatel V. Štědrý. Viz též <www.scrip-tum.cz>.

¹²⁰ Svoji účast v redakčním kruhu ukončil pro nesouhlas s „*příliš široce vymezenou linií listu*“ vůči vysídleným sudetským Němcům.

¹²¹ Viz korespondence R. Kopeckého s Ladislavem Matouškem uložená v Rudolf Kopecky, Papers.

vydáván jeden národ za druhým do spárů diktátorů. A nic neprobudí pošetilce z jejich ilusí, ani viditelná skutečnost, jak se svobodný svět ustavičně zmenšuje a svět otroctví a teroru roste. [...] Po skončení války jsem docházel denně do Britského musea. Pročetl jsem tam sbírku protokolů rudé internacionály, rudé odborové internacionály a podobných výkonných orgánů mezinárodního komunismu. (V oně knihovně i v mnoha jiných tyto publikace dosud jsou pro poučení těch, kteří, naneštěstí o poučení ani trochu nestojí.) Kdykoliv listují tlustým svazkem svých výpisků, zjišťuji, že všechno, co se stalo k obecnému překvapení všech ‚odborníků‘, kteří věděli, že ‚se to nemůže stát‘, bylo již dávno veřejně a docela nezastřeně ohlášeno autoritami marxisticko-leninské literatury. [...] Také u nás se říkávalo, že nevědomost hříchů nečiní, ale u státníků, politiků a publicistů nevědomost je proviněním, jež by se mělo přísně trestat, protože jeho následky trpí národy, spravované a zavedené na scesti těmito nevědomci. [...] Snad by opravdu měl být každý kandidát politické kariéry podroben zkoušce z toho, co ví o marxismu a leninismu. Každý by měl znát tuto zruďnou doktrínu, opírající se o rakety, děla, tanky, letadla a policii, stejně jako o úskočnou propagandu v cizině a o pátou kolonu dirigující ve světě dosud svobodném nespočetné tlupy zaslepenců a pomatenců.¹²²

V článku „Putování za bludičkou“ Kopecký poukazuje na naivitu a diletantství západních levicových politiků a intelektuálů (včetně konkrétního dobového příkladu německého kancléře W. Brandta) usilujících o dohody se Sovětským svazem a dalšími komunistickými státy. „Od samého počátku bolševické revoluce dějí se pokusy dospět k dohodě s komunistickým režimem v někdejší ruské veleříši. Socialisté a jiní ‚pokrokoví‘ lidé se dosud oddávají ilusi, že pořád platí Gambettovo zvolání ‚nepřítel je na pravici‘. [...] Přehlížejí i to, co se děje lidem, kteří zřejmě patří do jejich tábora, pokud mají to neštěstí, že žijí na území uchváceném Moskvou nebo Pekingem. Nadále se oddávají ilusím, že se tento režim zlidští a že nastolí, když už ne ‚kapitalistickou‘ demokracii, kterou nenávidí, ač jim umožňuje nerušenou jejich činnost, alespoň demokracii ‚socialistickou‘. Více než padesát let bolševického režimu je nevyhládkou z jejich sebeklamu.“ Dále poukazuje na nemravnost a zároveň sebedestruktivnost západního úsilí o „koexistenci“ tváří v tvář utrpení podmaněných Kremlem a zvětšujícímu se komunistickému vlivu v Asii, Africe a Jižní Americe: „Těmto státníkům nezáleží valně na tom, co Moskva páše na územích jí podřízených. Národy oně části světa jsou odepsány. Na jejich osudu není zájmu. Naivním či vypočítavým státníkům by stačilo, kdyby sovětský stát se omezil na své impérium a je

¹²² KOPECKÝ, R.: Potřeba znát nebezpečí. Zpravodaj, Chicago, 1970, březen, č. 3, s. 1 a 6.

nechal na pokoji, čímž by se ‚zajistil mír‘. Ani jim nenapadne sledovat, jak se mění mapa světa, jak se sovětské impérium ustavičně zvětšuje nejen přímými anexemi, ale i nadvládou nad vazalskými státy a mocným ovlivněním států formálně nezávislých.“ O západním zisku ze snahy domluvit se s komunisty píše: „Lenin nikdy neplnil své sliby. Stalin i Chruščov jednali stejně. Brežněv každým svým činem potvrzuje, že se od této praxe neodchýlil. Ale naivní duše v západních státních centrálních stále nejsou schopny pochopit, že připravují vlastní sebevraždu, kupují-li velkými ústupky sliby, jež nemají cenu papíru, na němž jsou napsány.“¹²³

V článku „25 let Organizace Spojených národů“ Kopecký navazuje na svůj text „Konec jedné iluze“ publikovaný v roce 1961 v *Modré revue* a znovu předkládá – z pozice obhájce západních kulturních hodnot – nekompromisní kritiku OSN. O „multikulturní“ podstatě tohoto mezinárodního seskupení a jejích důsledcích píše: „Organizace Spojených národů byla založena na sklonku války, aby nahradila Společnost národů, jež zanikla, nikým neželena. Hned do vlnu jí dali její zakladatelé – kromě honosných frází, jež nikdy nic nestály – tutěž vadu, jež pohřbila Společnost národů. Dali jí poslání stát se universální od samého počátku. [...] U její kolébky stála nejimperialističtější a také nejohavnější mocnost dnešní doby a dostalo se jí rázem tří hlasů, aby její vliv byl co možná největší. Státy, jež si Sovětský svaz podmaňoval krok za krokem, zůstaly členy Organizace Spojených národů, jež se neodvážila postavit se ani proti sovětským výbojům, ani proti teroru v Sovětském svazu a zemích jím podmaněných. Počet členů byl rozmnožen o africko-asijské státy a státy slušné a civilisované jsou dnes jen nepatrnou výjimkou v této podivné společnosti. Organizace Spojených národů není dnes pro obranu civilisace, svobody a demokracie, ale spíše se stává nástrojem proti civilisaci, svobodě a demokracii. Což není příznačné její hrobové mlčení k sovětskému vpádu do Československa?“ Dále uvádí, že během přípravy oslav 25. výročí Velká Británie podala návrh, aby do slavnostního manifestu byla přijata věta: „Organizace Spojených národů je proti diktatuře a útisku, nechť se vyskytne kdekoliv“, avšak „organizace, jež má tolik krásných, i když neupřímných frází ve své chartě a jiných programových dokumentech, tuto formulaci zavrhl“, protože si to vymohl zástupce Sovětského svazu. Z výše uvedeného vyvozuje, že od OSN nelze čekat nic prospěšného a že se naopak stává vážným nebezpečím pro svobodný svět: „Státníci, fascinovaní propagandou stoupenců této Organizace, nemají odvahu vyvodit důsledky z toho, co je zřejmé o jejích cílech a metodách. Je na občanech

¹²³ KOPECKÝ, R.: Putování za bludičkou. *Zpravodaj*, Chicago, 1970, září, č. 9, s. 3.

*všech zemí, aby přinutili své vlády rozejít se s tímto nebezpečným útvarem. Místo oslav je potřeba připravovat její pohřeb.*¹²⁴

Osm měsíců po sovětském vojenském vpádu do Československa (20. srpna 1968) a následném přílivu druhé masové uprchlické vlny odtud na Západ čítající nepochybně více než sto tisíc exulantů byl učiněn další pokus o sjednocení českého resp. českého a slovenského exilu. Když byla 28. března 1969 v Londýně a Naardenu založena nestranická a proklamativně nepolitická organizace zaměřená výhradně na podporu dodržování lidských práv ve vlasti – Naardenské hnutí v čele s katolickým knězem Janem Langem (dříve orientovaným na RSC),¹²⁵ Kopecký se byl s mnoha výhradami připojil. Ve stanovách hnutí, k němuž se i přes jeho levicovou tendenci a levicovou většinu, připojili i další významní představitelé středo-pravicového tábora, jako byli: politolog Radko Klein-Jánský či rusista Libor Brom, stálo, že hlavním cílem hnutí je „*lidská i společenská spravedlnost pro vlast*“. Naardenské hnutí však brzy přestalo plnit očekávání a aktivisté středo-pravicového tábora s ním většinou už v první polovině 70. let přerušili spolupráci – vedle v dané konstelaci morálně nepřijatelné nepolitčnosti byla důvodem i snaha lídrů hnutí propagovat mezinárodněpolitickou neutralitu Československa. Kopecký, ač za stávající situace politickou neutralitu rovněž důrazně odmítal,¹²⁶ s hnutím spolupracoval a (ač se již před časem zapřísáhl, že se už nezúčastní žádné organizační akce) kratší dobu byl i členem jeho celosvětového výboru, na členských setkáních měl občasně přednášky. V jedné z nich je zaznamenán i jeho politický epilog: „*Pro nás není úděl blanických rytířů, kteří pod praporem sva-*

¹²⁴ KOPECKÝ, R.: 25 let Organise Spojených národů. *Zpravodaj*, Chicago, 1970, listopad, č. 11, s. 3. Tento článek navazoval takřka po deseti letech konzistentně na kritický text o OSN publikovaný v *Modré revue* (Konec jedné iluze, *Modrá revue*, 1961, září-říjen, č. 9–10, s. 127–129), aniž by ze svého tehdejšího náhledu autor musel cokoli zménit. V tomto textu mj. stojí: „*Přijetí některého státu mělo být závislé na tom, jak respektuje ve svém domácím zřízení i v mezinárodním styku zásady Charty a Deklarace lidských práv. [...] Byla to myšlenka zdravá, ale na neštěstí sami zakladatelé zasadili svému dílu hned na samém počátku smrtelnou ránu. Za člena, dokonce za člena zakládajícího byl přijat Sovětský svaz, jehož státní zřízení a mezinárodní postup jsou výsměchem všem ustanovením Charty, Deklarace lidských práv a všech ideálů, jimiž se zakladatelé Organise Spojených národů oháněli. [...] Nemá smyslu zavírat oči před skutečnostmi. Organise Spojených národů, demoralizovaná a kompromitovaná, nemůže již být strážcem ideje, jež musí být jednoho dne uskutečněna nějakým důstojnějším seskupením civilisovaných států.*“

¹²⁵ Viz brožura *Naardenské hnutí*. Londýn 1970.

¹²⁶ KOPECKÝ, R.: Stručně o neutralitě. *Zpravodaj*, Chicago, 1993, duben, č. 1, s. 1 a 3.

*tého Václava přispěchají v rozhodné chvíli, aby přinesli národu svobodu; náš úděl, ač neméně důležitý, je méně okázalý: jsme jen skromnými dělníky, kteří se nezapíší do dějin; máme být skromnými a obětavými buditeli, kteří burcují národ potlačený a ponížený z jeho hlubokého spánku, jenž by mohl být spánkem smrtelným. To je náš úkol!*¹²⁷ S Naardenským hnutím se Kopecký nakonec rozešel v roce 1977, když mu na jedné ze schůzí nebylo umožněno připomenout česká obrozenecská stanoviska (19. století) týkající se vztahu Čechů a Slováků, šlo patrně o vůbec poslední z bezpočtu politických schůzí, jichž se v životě zúčastnil.¹²⁸

Dávno před tím, na samém počátku 60. let začal Kopecký sepisovat paměti zaměřené výhradně na svou veřejnou činnost, které s postupujícími roky (pracoval na nich až do své smrti) přerostly do nedokončeného monumentálního díla v celkovém rozsahu 2 461 stran strojopisu. Zahrnují sedm dokončených dílů a osmý díl (v rozsahu 229 stran) nedokončený, v nichž sledují období od přelomu 19. a 20. století, do 50. let 20. století. Obsah jednotlivých dílů zobrazuje: období před první světovou válkou (I); dobu první světové války (II); dobu bezprostředně poválečnou (III); období meziválečné do roku 1938 (IV–VI); dobu od jara 1939 do konce druhé světové války (VII) a období od roku 1945 přibližně do druhé poloviny 50. let (VIII). Mezi nejzajímavější a historiograficky nejpřínosnější místa patří pohledy do zákulisí „prvorepublikové“ žurnalistiky a Československé národní demokracie, dále informace o činnosti organizace Volná myšlenka a o dějinách a struktuře československých zednářských lóží, jakož i vylíčení vlastní účasti v protinacistickém odboji od polské až po londýnskou anabázi. V osobním vyznání zařazeným jako úvod k prvnímu dílu Kopecký píše: „*Chtěl bych zachránit před zapomenutím, co by snadno mohlo zmizet pod nánosem propagandy záměrně falšující naši národní minulost. Žil jsem v době mnoha převratů a změn a novinařina mne svedla s mnoha lidmi, kteří zasluhují alespoň letmou vzpomínku. [...] Historik, který se bude zabývat naší minulostí i dnešní přítomností, nebude mít úkol hodný závidění. Bude postrádat materiál spolehlivý a bude se brodit v záplavě polopravd, nepravd a záměrných lží. [...] I když si tyto upomínky nečiní nárok na to, aby se je přijímalo za přesný obraz doby a osob, mohou být*

¹²⁷ KOPECKÝ, R.: Co dělat. Naardenský výbor – Československo. Zpravodaj Naarden Committee Czechoslovakia, Londýn 1976, č. 3, s. 1–2.

¹²⁸ Dopis R. Kopeckého Janu Langovi z 5. března 1977 a dopis R. Kopeckého Ladislavu Matouškovi z 28. srpna 1978, Londýn. Kopecký píše Matouškovi, že když mu bylo bez vysvětlení a omluvy odňato slovo, odešel a do budovy, v níž sídlilo Naardenské hnutí, se už nikdy nevrátil.

přece jen prospěšnou připomínkou doby pro toho, kdo ji nepoznal a vzpomínkou na lidi, kteří v ní žili a ji utvářeli.“ Dále Kopecký přiznává, že se často mýlil a na mnoho věcí již pohlíží jinak, přesto či snad právě proto úvod svých vzpomínek končí slovy: „*Snad je příznakem stárnutí, chválím-li staré časy. Nečiním tak jistě nekriticky, ale nemám rozpaků vzpomínat na minulost, jako na ztracený ráj. Ovšem, možná, že diktatura, duchovní uniformita a nivelisace jsou opravdu pokrokem, k němuž všichni spějeme. Není to však pokrok, jaký mívala na mysli má generace a jemuž jsem oddaně a nadšeně sloužil.*“¹²⁹

Na sklonku života ovšem trápilo Kopeckého pomýšlení, že jeho vykonané žurnalistické a publicistické dílo již je a patrně i zůstane zcela zapomenuto – svědčí o tom jeho korespondence z let 1978 a 1979 s jedním z exilových národovecky orientovaných souputníků Ladislavem Matouškem žijícím poblíž Chicaga. Kopecký mu v srpnu 1978 píše o svém duševním rozpoložení: „*Tomu [tj. dovršení pětáosmdesátin] ovšem předcházelo, že jsem sám prošel obdobím hrozné duševní deprese. Měl jsem pocit, že všechno, co jsem konal a konám, je docela zbytečné, že celý můj život byl a je jen obdobím ‚prohraných kampaní‘. [...] Ne proto, že jsem nezískal nějaké hodnoty, o které nestojím, ale že všechno, co jsem psal a říkal, čemu jsem pomáhal a co jsem podporoval, bylo nadarmo a k ničemu nevedlo. Prostě byl to hlas volajícího na poušti, osud Kasandry. [...] Trvalo to hezky dlouho, než jsem tu krizi překonal.*“¹³⁰ Matoušek přítele v poněkud opožděné odpovědi povzbuzuje: „*Každou chvíli nacházím v Hlasateli Vaše nádherné články a obdivuji se Vaší energii. [...] Takovéhle deprese, zvláště v exilu, prožíváme patrně všichni. Na Vás to také asi někdy přichází, ale pamatujte, že Vy sám sebe zhodnocovat nebo znehodnocovat nemůžete. To bude dělat jedině objektivní budoucnost. A řeknu Vám zcela upřímně, že kdybych mohl říci, že jsem pro národní věc vykonal jenom jednu setinu toho, co jste udělal Vy, byl bych na to velice hrdý. Vy ve Vašem obdivuhodném věku konáte opravdu neuvěřitelné dílo, a mluví-li se někdy o brázdě*

¹²⁹ *Vzpomínky starého novináře I.*, s. 1–2. Do Československa přivezl kompletních osm dílů *Vzpomínek* Kopeckého dlouholetý korespondenční přítel historik J. Kalvoda počátkem 90. let. Splnil tak slib, který dal Kopeckému před jeho smrtí, že pokud se sám dožije pádu komunismu, doručí jeho memoáry do vlasti. Daroval je Vojenskému historickému archivu, kde zůstaly po dlouhá léta ležet nepovšimnuty. Další exemplář *Vzpomínek* poslal po roce 2000 australský historik Stanislav Berton do soukromého Muzea českého a slovenského exilu v Brně vybudovaného Janem Kratochvílem – se stejným výsledkem. Další kopie *Vzpomínek* se dostala do knihovny Libri prohibiti, kde ředitel Jiří Gruntorád pochopil závažnost tohoto díla a nechal je zdigitalizovat.

¹³⁰ Dopis R. Kopeckého Ladislavu Matouškovi z 28. srpna 1978, Londýn.

na národa roli dědičné, tož ta Vaše brázda se nezdá míti dna.¹³¹ Přibližně po půl roce se však k tématu zapomení Kopecký vrací a píše Matouškoví: „Nikdy jsem netoužil po hodnostech, pochvalách a podobně, ale doznávám, že jsem byl zrovna konsternován, když jsem viděl, jak se zachovala exilní veřejnost k mé pět a osmdesátce. Nečekal jsem slávobrány a pochvaly od těch, kteří stojí na druhé straně barikády. Ale i v tisku neutrálním a dokonce spřáteleném hrobové mlčení. [...] Na tom, že je mi 85 let nemám nejmenší zásluhu, ale od roku 1919, kdy jsem vstoupil do novin jsem napsal slušný počet knih a brožurek doma, působil v nejrůznějších korporacích, byl v zahraničí od 1939 a také zde něco vykonal, ale o tom se nemluví. Nevadilo by, kdyby to bylo kritisováno a zavrhováno, jsem si sám vědom, že jsem ledacos mohl a měl udělat jinak, ale zarmucuje, že to pro exil neexistuje. [...] A znova opakují, je mi docela lhostejné, nedostává-li se mi pochval. Bolí, že celá ta práce, kterou jsem konal je, jako by nebyla.“¹³² Matoušek tentokrát obratem Kopeckého znovu uklidňuje: „Nenechejte se tím vším rozladit. Vy jste si vybudoval během své novinářské i publicistické činnosti památník, který se nedá zbourat a který přetrvá věky. Přijde doba, kdy Vaše články a studie se budou vyhrabávat, ovšem až trochu později. To už je stará zkušenost, kterou poznali mnozí naši velikáni, že totiž současná doba nedovede spravedlivě hodnotit dílo současníků a že se jejich památka začne vyhrabávat, až když ten dotyčný se na to může dívat někde shora. Vy jste vykonal velkolepou brázdu na národa roli dědičné a věřte mi, že Vám ji upřímně závidím a obdivuji se jí. Je opravdový zázrak a musíte být vděčen tomu nahoře, který řídí lidské osudy, že Vám dal možnost v tak vysokém věku tvořit stále tak krásné a důmyslné podání myšlenek.“¹³³

Poslední mladočech Rudolf Kopecký zemřel v londýnské nemocnici Royal Marsden Hospital 25. listopadu 1981 ve svých nedožitých osmaosmdesáti letech, když rok předtím ještě stačil s manželkou a dětmi oslavit šedesáté výročí svatby. Do svých posledních dnů korespondoval s exilovými přáteli a dopisoval závěrečný díl pamětí, který z nedokončeného rukopisu sestavila až mladší dcera Eva Kaufmannová v roce 1982. Kopeckého písemná pozůstalost byla rovněž díky dceři Evě a archiváři Josefu Svobodovi uložena v univerzitní knihovně University of Nebraska ve městě Lincoln ve Spojených státech

¹³¹ Dopis Ladislava Matouška R. Kopeckému z 14. prosince 1978, Brookfield.

¹³² Dopis R. Kopeckého Ladislavu Matouškoví z 9. května 1979, Londýn.

¹³³ Dopis Ladislava Matouška R. Kopeckému z 20. května 1979, Brookfield.

amerických.¹³⁴ Po pádu komunistického režimu se postupně dostaly (patrně jen) tři kompletní exempláře Kopeckého strojopisných pamětí do České republiky – první z nich přivezl a umístil do Vojenského historického ústavu historik Josef Kalvoda už na začátku 90. let.

Závěrem

Rudolf Kopecký se zapojil do českého zahraničního odboje proti okupaci nacistickým Německem, po jeho porážce a novém zotročení vlasti naplnil svůj život v pokračujícím exilu jako česko-britský politický žurnalista a kronikář zapomínaných aspektů českých národních dějin. Ve svých textech k aktuální situaci dokázal brilantně popisovat „dech doby“ a tragický český úděl v něm, přičemž soustavně burcoval exil k aktivnímu vzdoru a varoval britskou veřejnost před agresivitou sovětského komunismu. Vyvinul úctyhodné byt' neúspěšně usílil o sjednocení českého politického exilu resp. alespoň jeho středo-pravicové části ke společnému boji za svobodu a právo proti zotročující totalitě. Hájil vytrvale a po právu český národně demokratický politický směr včetně jeho vůdce Karla Kramáře proti křivým nařčením, pomluvám a zákazu z doby po skončení druhé světové války. Odkazoval na národní kulturní a politickou tradici zakotvenou v 19. století a českou „historickou cestu“ prezentoval z hlediska ideálů novověkého národovectví a politického liberalismu, které odpovídaly jeho životní filozofii.

Zde je na místě poukázat na dva problematické aspekty českého národovecko-liberalistického paradigmatu potažmo Kopeckého ideových a politických východisek. Prvním je odmítnutí římskokatolické náboženské tradice – hypoteticky lze uvažovat o negativním důsledku tj. vytvoření prostoru pro etablování nacionalistického kolektivismu, který se ve čtyřicátých letech 20. století spojil s kolektivismem internacionálním, jímž byl při první příležitosti pohlcen. Národ byl zotročen a uvržen do sovětského područí, v němž během čtyř desetiletí strádání utrpěl nenahraditelné ztráty včetně postupného degenerování kulturní identity a sebezáchovné duchovně ukotvené imunity. Druhým problémem je vztah Čechů ke Slovákům a Slovensku resp.

¹³⁴ V roce 1979 začal R. Kopecký intenzivně třídit a pořádat archiv, jeho konečné uspořádání a uložení svěřil své mladší dceři Evě Kaufmannové, která svému úkolu dostala a přičinila se o uložení písemné pozůstalosti svého otce ve Spojených státech amerických do české sbírky shromážděné ve městě Lincoln na University of Nebraska tvůrcem a dlouholetým správcem této sbírky českým exilovým archivářem Josefem Svobodou.

jeho obraz v Kopeckého názorech a publicistice prezentované v exilových časopisech, nejrozsáhleji ve vlastním časopisu *Národ*. Kopeckého pojetí je z hlediska objektivní historiografie ambivalentní. Jde na jedné straně o politicky legitimní a bezpochyby i správný postoj respektující právo Slováků na vlastní stát, vyjádřený mj. doporučováním referenda k této věci bezprostředně po pádu komunistického režimu. Oproti tomu však v Kopeckého textech nelze přehlédnout tendenčnost projevující se nedostatkem „české sebekritiky“ v reflexích meziválečného a poválečného česko-slovenského soužití a místy až demagogickou kritikou slovenského národně orientovaného exilu.¹³⁵

Během tří desítek let po československém komunistickém převratu vytvořil Kopecký v exilu rozsáhlé dílo, které sice není známo, ale je zachováno a zůstává tak aktuálním zdrojem poznání českých exilových resp. soudobých dějin hodným pozornosti historiků i žurnalistů. Jde o obsah dvou časopisů, které svými příspěvky táhl úctyhodných 14 let (*Národ* 1948–1953, *Modrá revue* 1955–1963), stovky článků v češtině i angličtině pro další periodika, rozhlasové komentáře v BBC (ze 40. až 60. let) a osmidílné *Vzpomínky starého novináře* o více než dvou tisících stránkách (sepsané v 60. a 70. letech). Kopeckého národně-liberalistické pojetí českých dějin vychází z ideálů tzv. národního obrození a mladočešství, vysoce hodnotí národní vzepětí k získání státní samostatnosti v době první světové války a naplnění této vůle v meziválečném státu. Nepodílí se na vzývání prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka (místy absurdně nekritickém a to i v současnosti), ale

¹³⁵ Po sérii článků v *Národě* (viz pozn. 102), se Kopecký příležitostně vyjadřoval k česko-slovenskému poměru v *Modré revue*. Např. v jedné pasáži článku o exilové situaci nazvaném „Diskuse o zásadách anebo laciné zrádování?“ (1956, č. 8–9, s. 1–3): „Vzájemný poměr Čechů a Slováků se zhoršoval již v předmnichovské republice rok od roku a tento spor přispěl značnou měrou k mnichovské katastrofě. Zřízení tak zvaného svobodného slovenského státu tento rozpor jen zhoršilo a období 1945–1948 zlepšení poměru nepřispělo. Dnes jistě nelze zjistit, jak smýšlí prostý lid na Slovensku. Všechno, co se o tom v exilním tisku píše, jsou jen dohady a zbožná přání. Ani ti, kteří v poslední době přišli ze Slovenska, nemohou nám dát spolehlivou informaci, protože v režimu útisku může každý znát smýšlení jen svého nejbližšího okolí. [...] Ale v emigraci se setkáváme mezi Slováky s toliko zásadními odpůrci Československa, všeho československého a někdy i všeho českého, abychom si mohli učiniti představu, že pád komunistického režimu neskončí polemiky a spory. [...] Věřil jsem a dosud věřím, že by rozumní lidé na obou stranách měli a mohli naléztí spravedlivé řešení, jež by uspokojilo slušné lidi, i když by se nelíbilo fanaticům na obou stranách. Exil zatím si tím hlavu neláme a místo úvahy a diskuse dal přednost laciným a demagogickým heslům, na škodu Čechů i Slováků i jejich společné věci. Nic není lacinějšího než nadati někomu zrádců a z druhé strany imperialistů. Ale uchylování se k takovým metodám dokazuje jen, jak to někoho bolí myslet.“

preferuje glorifikaci jeho hlavního politického soka Karla Kramáře a zcela ztracuje působení Masarykova chráněnce a nástupce Edvarda Beneše (dodnes zcestně adorovaného současnou českou mainstreamovou historiografií).

S ohledem na deficit, které má a kterými trpí současná česká historiografie a žurnalistika, již nepochybně nastal čas „vyhrabat“ Kopeckého národovecké texty z exilových archivů, kriticky je zhodnotit a porovnat s „kodifikovanými“ náhledy na českou politiku 20. století a postkomunistickými zkušenostmi. Kontext Kopeckého národovecko-liberalistické žurnalistické, ale i politické činnosti v exilu lze částečně doložit také srovnáním s jeho dobovým protipólem – prvním mužem exilové žurnalistické levice Ferdinandem Peroutkou,¹³⁶ který je dodnes ověřen nekriticky pretendovaným nimbem výlučnosti. Takové srovnání je na místě přesto či spíše právě proto, že oba zastávali výrazně protikladné politické postoje a že jejich veřejná známost, sláva, jakož i oficiální uznání zásluh tehdy i dnes jsou nesrovnatelné. Hledá-li však čtenář exilových textů a projevů spíše strážlivě přesnou popisnost a hloubku než vzletná zakulacená slova a povrch, pokud jde o smysluplnou reflexi dobové národní a mezinárodní situace, nalezne nesrovnatelně více u Kopeckého než u Peroutky.

To platí i při hledání odpovědi na klíčovou otázku českých politických dějin 20. století: „Jak a proč došlo ke komunistickému vítězství?“ K té se oba autoři v exilu opakovaně a konzistentně vyjadřovali, příkladem mohou být jejich názory prezentované krátce po spuštění železné opony a v poslední životní etapě. Jde o Peroutkovu brožuru *Byl Edvard Beneš vinen?* (1949) a sérii tří rozhlasových komentářů odvysílaných v RFE pod názvem „Únor 1948“ (1973), v případě Kopeckého o článek *Zemřel Dr. Edvard Beneš* publikovaný

¹³⁶ R. Kopecký a o dva roky mladší F. Peroutka byli po první světové válce krátce redakčními kolegy v týdeníku *Tribuna* a později se sešli ještě na kandidátce Národní strany práce v parlamentních volbách v roce 1926. Během tzv. druhé česko-slovenské republiky chtěl Kopecký odjet za hranice a zahájit protinacistickou propagandu, Peroutka pokračoval v domácí politické publicistice. Kopecký prožil druhou světovou válku v zahraničním odboji, Peroutka byl vězněm nacistického okupačního režimu. Po válce Kopecký zůstal v londýnském exilu, Peroutka působil v rámci Národní fronty jako poslanec parlamentu, šéfredaktor deníku *Svobodné noviny* a týdeníku *Dnešek*. Po únoru 1948 byl Peroutka v exilu předsedou Masarykova demokratického svazu a jedním z vůdčích představitelů Rady svobodného Československa. Kopecký byl předsedou Československé národní demokracie a výkonným místopředsedou Ústředí demokratického exilu. Peroutka byl placen americkou vládou jako prominentní ředitel české sekce RFE (a funkcionář RSC), Kopecký byl placen britskou vládou jako řadový zaměstnanec BBC. Oba byli českými prominentními politickými komentátory. Peroutka byl rovněž autorem několika prozaických prací, Kopecký byl autorem paměti a esejistických historicko-politických úvah.

v časopisu *Národ* (1948) a sérii článků *Od demokracie k totalitě* publikovanou v chicagském *Zpravodaji* (1968), resp. její rozšířenou strojopisnou verzi *Cesta do katastrofy* (1970). Peroutka hájí prezidenta E. Beneše a jeho politiku, zatímco Kopecký prezentuje Benešovo autoritářské vůdcovství a jím prosazenou politiku jako hlavní příčinu sovětizace Československa.¹³⁷ Peroutka považuje sovětizaci Československa primárně za důsledek mezinárodní situace, zatímco Kopecký poukazuje na jednání nekomunistických představitelů Národní fronty během války a na protiústavní revoluční diktaturu Národní fronty v poválečném období.

Peroutka v závěru výše zmíněné brožury z roku 1949 píše: „Roku 1943, stoje před Ruskou sfingou, domníval se [E. Beneš], že rozluštil její tajemství. Všechny jeho kalkulace byly správné a logické, kdyby Rusko vskutku se vyvíjelo k demokracii a humanismu. Avšak Rusko, ačkoliv zatím se poněkud přestrojilo, nemělo nic méně v úmyslu než toto. [...] Zdá se, že chyba není v metodách, nýbrž v situaci. Snad vůbec neexistuje úspěšný způsob, jímž by se mohl malý stát řídit před tváří velkého usurpátora. Snad vše, co v takové situaci podnikne je chyba: povolnost či nepovolnost, černé či bílé. [...] Mluvili jsme o problému prezidenta Beneše. Možná, že nebyl žádný speciální problém. Snad to byl problém malého státu vedle velkého uchvatitele.“¹³⁸ Kopecký v článku o Benešovi na podzim 1948 píše: „Dr. Beneš vedl neomezeně a diktátorsky zahraniční politiku za druhé světové války a skončil spojeneckou smlouvou s Ruskem, sjednanou proti výstrahám britské vlády. A důsledkem této smlouvy bylo odevzdání Podkarpatské Rusi, aniž by se někdo ptal tamního obyvatelstva, ztráta nezávislosti a likvidace všech občanských a politických svobod. V únoru pak vyvrcholila tato katastrofa politiky vedené dr. Benešem. [...] Říká se, že o mrtvých se nemá mluvit nic než dobré. Je to pokrytecká fráze, která se nehodí do veřejného života. Politik, který

¹³⁷ A to včetně poukazu na vydání Benešovy knihy *Demokracie dnes a zítra* v angličtině na začátku druhé světové války, kde prezident, který před českou a slovenskou exilovou veřejností hovořil o návratu k československé ústavě a demokracii, v rozporu s tím píše: „Není pochyby, že demokracie v budoucnu přijme do značné míry, co přijaly a uskutečnily tři jiné vládní soustavy – fašismus, nacionální socialismus a komunismus – totiž určité zvětšení moci a různých funkcí státu. V budoucnosti bude stát ve své působnosti v každém případě zasahovat do osobních svobod více, než činil v klasické předválečné demokracii.“ (citováno podle KOPECKÝ, R.: *Cesta do katastrofy*, Strojopis, Londýn 1970, s. 51; autor zde cituje vydání *Democracy Today and Tomorrow*, London 1940). Kopecký se ve své žurnalistické práci snažil doložit, že E. Beneš této své politické teorii přizpůsobil také svou politickou praxi.

¹³⁸ PEROUTKA, F.: *Byl Edvard Beneš viněn?* Paříž 1949. Citováno podle vydání Nakladatelství H+H, Praha 1993 (s. 13 a 25).

*se ujal moci, převzal i odpovědnost. [...] Proto je nutno zpytovat omyly politiky režimu, který v Československu padl, proto je nutno mluvit o omylech a vadách Dr. Beneše a jeho režimu klidně, střízlivě, bez sentimentálních ohledů.*¹³⁹

V analytické práci *Cesta do katastrofy* Kopecký uvádí podrobnosti: „První veřejný projev dr. Beneše, naznačující, že cesta vede jinam, než jak je slibováno [tj. nikoli k liberální demokracii, ale k autoritativní tzv. lidové demokracii], byl vyslán rozhlasem z Londýna dne 30. dubna 1941. Dr. Beneš tu pravil národu: ‚I my vyvodíme tudíž z dnešních velkých událostí všechny příslušné hospodářské a sociální závěry... Budeme mít ovšem v osvobozené republice nejen nové poměry sociální, nýbrž i politické. Budeme mít nové útvary politické a vyloučíme z našeho budoucího politického života všechno to, co bylo v našem dřívějším systému stranickém a zejména koaličním nezdravé a právem byl kritizováno. K tomu všemu není návratu. Nové poměry v republice budou potřebovat jen zcela omezený počet stran politických.‘ Kopecký dále uvádí, že o rok později začaly být v Londýně Benešem a jeho spolupracovníky citované politické představy uváděny do praxe, jejíž důsledky charakterizuje: „*Košický program byl jen logickým důsledkem tohoto obratu dr. Beneše, stejně jako únor 1948 byl jen logickým důsledkem Košic a nynější okupace Československa* [tj. po srpnu 1968] *je důsledkem února 1948.*“ O postupném vývoji situace píše: „*Nebylo by správné podceňovat vliv komunistů, londýnských i kujbyševských na tento vývoj od ‚dosud trvajících právních‘, ‚starých‘, ‚Masarykovy‘ republiky k té připravované ‚třetí‘. O tom, co se dělo v zákulisí není mnoho známo, ale je potřeba znova připomenouti, že do 21. června 1941, kdy došlo k válce mezi SSSR a nacistickým Německem, komunisté se nejen neúčastnili naší akce, ale stáli proti ní v příkrém odporu a neměli tudíž na ni nejmenšího vlivu. Teprve postupně se na akci zapojili. Také oni začínali svou součinnost horoucími projevy pro demokracii a občanské svobody. Komunistický vliv na vývoj politické linie akce se plně začal uplatňovat po Benešově cestě do Moskvy v prosinci 1943. [...] V Moskvě dr. Beneš podepsal spojeneckou smlouvu se Sovětským svazem (jako před tím podepsal s Polskem smlouvu o federaci), přistoupil zde na požadavky komunistů z Československa, jejichž zástupci byli přijati do Státní rady a jejichž příslušníci pronikli úřady i čs. vládní rozhlas. Od té doby se komunistický vliv stále zvětšoval a zatlačoval koncepci Benešova režimu koncepcí čistě komunistickou. [...] Prostě: dr. Beneš zahájil cestu k odstranění demokracie a potlačení*

¹³⁹ KOPECKÝ, R.: Zemřel Dr. Eduard Beneš. *Národ*, 1948, č. 16–17, s. 4–5. Na téma příčin sovětizace státu publikoval Kopecký v *Národě* dále např. články *Odpovědnost* (1948, č. 12–13, s. 1–13); *Oč je spor* (1951, č. 8–9, s. 2–8); *Únor 1948* (1952, č. 59, s. 2–9).

svobody spolčování, komunisté pak sklízeli ovoce jeho snahy. Dr. Beneš zajisté nechtěl nastolení komunistického režimu a nechtěl být Stalinovým gaulajterem. Měl toliko v úmyslu zvětšit svou moc, potlačit opozici a pěstovat něco, co bychom mohli nazvat „řízenou demokracií“, v níž by president rozhodoval o všech věcech s konečnou platností. Komunisté mu pomohli potlačit každý zárodek opozice, jež ve válečných poměrech stejně neměla mnoho možností, a pak jej využili k tomu, aby poskytl formální legalisování jejich totality.“¹⁴⁰

V roce 1973 oproti tomu Peroutka v RFE ve svých úvahách o únoru 1948 vychází z premis, že vývoj válečné spolupráce londýnského exilu, tj. Beneše a jeho epigonů, s „Moskvou“ a vlastně i celý proces sovětizace byl determinován mezinárodní situací a sovětskou vůlí, je mírně kritický k nekomunistickým politikům Národní fronty, ale k podstatě poválečného režimu se při tom nevyjadřuje: „Zaprvé, kdyby si demokratičtí vůdcové [tj. nekomunisté v Národní frontě resp. Benešovi epigoni] byli počínali jakkoli, pro Československo pravděpodobně nebylo za dané mezinárodní situace spásy, jestliže sověty si je chtěly vzít. Konečný výsledek nepřišel chybami demokratických vůdců. Zadržel: ještě dnes jejich konkrétní počínání deprimuje pozorovatele svou chabostí a nerozmysleností, ačkoli, jak věříme, ani rozmysl by byl nepomohl. [...] Jádrem situace bylo v tom, že realita moci dávno byla v rukou komunistů, v únoru se to jen vyjevilo. Londýnský demokratický exil se vrátil vítězně domů, ale před tím musil vyjednávat v Moskvě s československými komunisty. [...] Základní architektura puče, soustředění hlavní moci, byla již tehdy hotova a londýnský exil přijel domů se závazkem ji doporučovat obyvatelstvu. Vypadá to jako přílišná povolnost londýnských vyjednávačů, ale mělo to silné důvody. Po celou dobu visela ve vzduchu hrozba, že sověty, jako to udělaly v Polsku, vytvoří komunistickou protivládu i pro Československo, se všemi následky, jaké by to pro zemi mohlo mít. Londýnští vyjednávači právem se lekali toho, že komunistická protivláda by přijela do země zároveň s Rudou armádou. Spočítali si vyhlídky za okolností tak nepříznivých a přistoupili raději na to, o čem rozumově věděli, že by na to přistoupit neměli. Neodvažujeme se je za to kritizovat.“ K podstatě taktiky „nešťastných a těžce zkoušených“ nekomunistických vůdců Národní fronty Peroutka uvádí: „Všechny své naděje, byly-li ještě jaké, skládali do prezidenta. Očekávali, že on snad rozluští, co oni sami rozluštit nedovedli.“ Benešovu „strategii“ pak charakterizuje: „Prezident Beneš věřil – my s ním – že

¹⁴⁰ KOPECKÝ, R.: *Cesta do katastrofy*. Strojopis, Londýn 1970, s. 52–55.

demokratický systém¹⁴¹ v Československu se udrží, jestliže se udrží válečná koalice sovětů se Západem. Avšak od léta všechny známky nasvědčovaly tomu, že Stalin spěchá obnovit nepřátelství. Co v tom případě bude, Beneš nevěděl, měl však nejhorsí tušení.¹⁴²

Nehledě na Kopeckého a Peroutkovy odlišné interpretace problematiky československé cesty k sovětizaci zůstává faktem, že zatímco Kopecký se na jaře 1945 nevrátil z exilu a pro potřeby britské diplomacie kriticky komentoval *Košický vládní program* Národní fronty, Peroutka přijal místo poslance zákonodárního sboru Národní fronty za národně socialistickou stranu a jako prominentní novinář podporoval stávající režim i náklonnost k Sovětskému svazu¹⁴³ – o své politické a žurnalistické roli před únorem 1948 se v citovaných rozhlasových komentářích nezmiňuje.

Celým poválečným exilem provázela Kopeckého dvě velká osudová zklamání, která se současně stala jeho hlavními žurnalistickými tématy – byla to jednak právě zrada českých nekomunistických politiků i dalších představitelů Národní fronty¹⁴⁴ a jejich následná neochota přiznat své chyby a jednak nemorální pasivita a naivita západních politiků a intelektuálů ve vztahu k So-

¹⁴¹ V práci *Cesta do katastrofy* (s. 55–59) Kopecký upozorňuje na zneužívání a zaměňování pojmů, s nímž pracovali nejen komunisté, ale i nekomunisté v Národní frontě před únorem 1948 i po něm. Pokud jde o pojem demokracie, píše: „*Podíváme-li se s tohoto hlediska na to, co bylo lidu vnuceno pod jménem „nové“, „lepší“, „lidové“, „socialistické“ apod. demokracie v poslední fázi války v Košicích, v únoru 1948 a nakonec v nezdařeném pokusu Dubčekova vedení KSČ, uvidíme, že nikdy nebylo nejmenšího úmyslu uskutečnit to, co český a slovenský lid rozuměl pod slovy demokracie a svoboda. Ani Beneš, ani Gottwald, ani Zápotocký, a také ani Dubček neměli nic takového na mysli.*“ (s. 58–59). Kopecký a další kritikové Národní fronty ve svých textech rozlišují mezi liberální demokracií meziválečného Československa a lidovou demokracií nastolenou v poválečném Československu, která byla podle jejich hodnocení pseudodemokracií.

¹⁴² *Ferdinand Peroutka pro svobodnou Evropu. Unikátní rozhlasové komentáře uvádí Jan Bednář.* Praha 2013, s. 248, 252, 259.

¹⁴³ Např.: „*Podél cesty, jíž prošla ruská revoluce, tlu nesplněná proroctví jejích nepřátel. Ona je jedním z dějinných impulsů tak velkým jako reformace a francouzská revoluce, snad tak velkým jako křesťanství*“ PEROUTKA, F.: *Tak nebo tak.* Praha 1947, s. 33. Faktem je, že cestu bolševické revoluce lemují milióny zavražděných a znevolněných lidí. Srovnání bolševismu s křesťanstvím je tradičním výrazem ignorantství, případně tendence k manipulaci fakty.

¹⁴⁴ Tj. popření československé ústavy z roku 1920 a nastolení režimu (duben/květen 1945 – únor 1948), který vedle předání podstatné části politické moci komunistům *de facto* zlikvidoval politickou pluralitu a neúnosně omezil přirozená a občanská práva obyvatel.

větskému svazu a světovému komunismu. V dopisu Ladislavu Matouškovi z roku 1978 píše: „Vždy jsem byl ochoten prominout kolaboraci – pokud to nebylo typu Benešova a hlavních jeho pomocníků – každému, kdo byl ochoten uznat, že se mylil a že se provinil. Ale pořád je ještě mnoho kolaborantů a jejich následovníků, kteří šilhají ne po té jimi velebené ‚Masarykově republice‘, ale po Košicích [tj. Košickém vládním programu Národní fronty z dubna 1945]. A s těmi lidmi se nikdy nesmírím, již proto ne, že bych se provinil proti národu a zejména proti těm, s nimiž jsem sedával v Lützově č. 3.“¹⁴⁵ A dále nepřiliš optimisticky hodnotí stav svobodného světa a jeho schopnost porazit komunismus: „Kdo pamatuje tuto zemi [tj. Velkou Británii], je prostě zděšen nejen úpadkem sociálním, hospodářským, ale i pracovním. Vidím, že v Americe je úpadek podobný – do značné míry jím Amerika nakazila Británii a ostatní svět a obávám se, že Západ spáše sebevraždu. Přestal jsem již věřit na to, že Západ se jednoho dne vzchopí a odstraní marxistickou hlízu. Začínám věřit, že jako v předchozích případech dějin, marxistické imperium zahyne vlastním rozkladem.“¹⁴⁶

Kopeckého dochované dílo má vedle mnoha kladů i své dílčí nedostatky, mezi něž patří především nedostatek nadhledu ve vztahu k nejstarší a nejrozšířenější české náboženské tradici, který se projevil už v jeho „volnomyšlenkářském“ meziválečném tažení proti římskokatolické církvi. Nicméně je třeba připomenout i jeho slova z prvního vánočního čísla *Národa* (1948): „Lidstvo, jež zbloudilo pýchou a modloslužbou materialismu a provedlo hanebnou vzpouru proti duchu, potřebuje spasení a vykoupení. Nebude spaseno pýchou, ale pokorou, nebude vykoupeno nároky, ale obětmi. Pro každého vyznavače náboženství i pro toho, kdo opustil cestu tradiční víry je ukryto hluboké poučení ve starém mythu o beránku, jenž snímá lidské hříchy a o synu Člověka, který se zrodil, aby oběti vykoupil svět. V tomto tajemném mythu je více pravdy, než v tlustých knihách, pravnicích, že obsahují souhrn vědění a poznání. [...] Návrat citu a skromnost vědy znamená a musí znamenat, poznání, že vzájemný poměr lidí nemůže být určován a vyjadřován suchou, bezohlednou a neúčastnou rozumovou formulkou, ale pocitem úcty k lidské bytosti a projevem lásky k bližnímu, pocitem hluboké a neuniknutelné odpovědnosti k minulosti i budoucnosti. [...] Je lhostejno, jak kdo z nás nazývá onu prvotní příčinu, jež je základním zákonem, dávajícím ono zdůvodnění mravnosti, o které marně a bezvýsledně usilovala pozitivní etika, založená na rozumu a na ničem jiném. Jeden z nás

¹⁴⁵ Dopis R. Kopeckého Ladislavu Matouškovi z 28. srpna 1978, Londýn.

¹⁴⁶ Tamtéž.

*mluví o Bohu, a druhý o Velikém Staviteli Všehomíra, ale oba myslí na totéž. Oba věří v posvátné tajemství oběti a vykoupení, jež vede ku spáse... [...] Neboť taková je naše víra a doba vánoční ji důrazně hlásá a připomíná: svět může být spasen jen obětí a láskou.*¹⁴⁷

Světónázorová odlišnost nebyla Kopeckému na obtíž ani v přátelství s historikem (a oddaným katolíkem) Josefem Kalvodou a v neskrývaném respektu k jeho odborné práci, který Kalvoda opětoval neméně uznalými recenzemi *Vzpomínek starého novináře* v exilovém tisku. Po vydání Kalvodovy knihy *Czechoslovakia's Role in Soviet Strategy*¹⁴⁸ v roce 1978 o ní Kopecký napsal: „*Je to seriózní historiografická práce, jejíž význam je právě v té serióznosti a v přísném zachování historické objektivity. Za všech okolností by ji měl číst každý příslušník našeho národa. Za dnešních okolností, kdy trpíme chybami i proviněními těch, kteří nás vedli, by to mělo být povinností každého, kdo chce vůbec otevřít ústa, aby něco řekl o tom, co se stalo a proč se tak stalo. Ostatně i ten, kdo trpí následky toho, co se stalo, by se měl podívat do knihy, jež mu nezvratnými dokumenty ukazuje, proč žije v cizině a ne doma.*“ A nedlouho poté, v posledním roce svého života Kopecký píše Kalvodovi: „*Jsem přesvědčen, že zatímco práce většiny z nás bude zapomenuta, to, co Vy píšete a publikujete, bude jednou zdrojem důležitého poučení pro historiky a publikum svobodných dob, jichž se nedočkáme. Od pádu republiky byla nejen doma, ale i v exilu provedena čistka v našich dějinách. Jen jedna skupina existovala a jen ona se něčím zasloužila a všichni ostatní byli jen na překážku. Buditelská úloha, kterou plníte, zavazuje k odstranění ošidných legend. A za to Vám musí být národ vděčný.*“¹⁴⁹ V navazujícím dopisu k tomu dodává: „*Velmi často jsem si myslil, že mne postihl osud převozníka z Erbenovy pohádky, jenž musel čekat, až přijde někdo, komu by strčil do ruky veslo, aby byl sám osvobozen. Vidím, že mohu s klidem odejít na odpočinek, protože jste tu Vy.*“¹⁵⁰

Hluboce zbožný římský katolík a nezlomný exilový pracovník historik a politolog Josef Kalvoda se rozloučil se svým přítelem v nekrologu nazvaném „*Poslední mladočech*“: „*Rudolf Kopecký bojoval proti bezpráví v jakékoli podo-*

¹⁴⁷ KOPECKÝ, R.: Vánoce 1948. *Národ*, 1948, č. 26–27, s. 1–3.

¹⁴⁸ Kniha byla poprvé vydána ve Spojených státech amerických anglicky v roce 1978 a poté ještě ve dvou dalších vydáních. České vydání: KALVODA, J.: *Role Československa v sovětské strategii*. Kladno 1999. Recenze R. Kopeckého byla do tohoto vydání přifazena namísto doslovu.

¹⁴⁹ Dopis R. Kopeckého Josefu Kalvodovi z 9. ledna 1981, Londýn.

¹⁵⁰ Dopis R. Kopeckého Josefu Kalvodovi z 24. února 1981, Londýn.

bě. Svůj život naplnil dobře. Zůstal věrný novinářskému povolání až do smrti. [...] Byl to čestný člověk. Vědomě nikomu neublížil. Jeho velikost lze prokázat tím, že měl odvalu říci, že se někdy mýlil. Ti, kteří vždy ‚všechno předvídali‘, kteří pracovali ‚vědecky‘, ve skutečnosti natropili mnoho zla a na soudu dějin neobstojí. V Kopeckém odešel představitel oné lepší části národa, která se vždy bude ztotožňovat s těmi, kteří hledají pravdu a mají odvalu ji hájit slovem i tiskem. Nehledal zisk a nehledal slávu. Věřil, že za práci pro národ se neplatí, a také za to nikdy nic nevzal. Nenechal se nikým koupit. Byl kronikářem svého národa a ‚Vzpomínky starého novináře‘ budou čteny, až se vláda věcí navrátí do rukou oněch sil v národě, které reprezentují to, co je v něm zdravé a čestné. Těch, kteří hledají pravdu, a to i tehdy, když za ní musí jít třeba až na konec světa.“¹⁵¹

„Poslední mladočech“ a doyen české národovecko-liberalistické žurnalistiky zůstává i po čtvrtstoletí od pádu komunistické totality, o který s obdivuhodnou vytrvalostí usiloval a o který se také svým dílem přičinil, ve své vlasti nejen širší veřejnosti, ale i stranické, žurnalistické a historiografické obci prakticky neznámý.¹⁵²

Summary

The study deals with the life and exile anabasis (during 1939–1981) of the Czech nationalist and liberal-oriented right-wing journalist Rudolf Kopecký

¹⁵¹ KALVODA, J.: *Poslední mladočech* (Naše Hlasy, Toronto, 30. ledna 1989; *Hlasy Čechů a Slováků v Austrálii*, Melbourne, 2. února 1982). In: KALVODA, J.: *Z bojů o zítřek* II. díl, s. 114–115. J. Kalvoda a R. Kopecký se osobně nikdy nesetkali, ale vedli spolu korespondenci od roku 1949, kdy Kalvoda začal odebírat *Kopeckého Národ*, až do Kopeckého smrti v roce 1981 – během této doby se stali důvěrnými přáteli.

¹⁵² Zmínit lze jen výše citované i další práce J. Cholínského a dále stručné odkazy v odborných publikacích o dějinách českého exilu – konkrétně jde o krátký odstavec informující o založení Československé národní demokracie v exilu a několik kusých zmínek ve dvou starších pracích (JIRÁSEK, Z. – TRAPL, M.: *Exilová politika v letech 1948–1956*. Olomouc 1996; JIRÁSEK, Z.: *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu.*) a několik citací z Kopeckého korespondence s agrárníky z roku 1948 (RAŠKA, F.: *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa, 1949–1961*). V roce 2002 obhájil T. Pírk na olomoucké univerzitě diplomovou práci (*Rudolf Kopecký. Nástin politické a novinářské činnosti příslušníka národní demokracie se zaměřením na léta exilu 1948–1981*), ale tématu se dále nevěnoval. Aktuálně je R. Kopecký šířeji zmiňován ve studii NEKOLA, M.: *Kramářovy opuštěné děti. Československá strana národně demokratická v exilu.*

(1893–1981), who was one of the most important representatives of Czech anti-communist resistance abroad. The first part mapped Kopecký's professional life and public activities until 1945. In this part an author describes his ideological maturation from the liberal and national ideals of the so called Young-Czechs in 19th century up to the compliance with the organization Free Thought and Freemasonry. During the interwar period Kopecký became a respected journalist focused on the international relationships and worked at, among others, *The National Newspaper*, the central journal of the Czechoslovak National Democratic Party, of which he was a longtime member. After the occupation of the Czech lands by the Germany, Kopecký walked away to Poland with his family. He had the mandate to cooperate on the organization of the Czech anti-Nazi resistance movement in abroad from the officials of the National Democratic Party, as well as from his journalistic colleagues, Legionaries community and the contemporary Prime Minister Rudolf Beran. In Poland, Kopecký closely cooperated with General Lev Prchala, commander of the Legion of Czechs and Slovaks, later in France he joined the Czechoslovak troops and subsequently served in the UK military press service. Since 1942 he has worked in London as a civil servant of the Provisional establishment of Czechoslovakia in exile as the Ministry of Economy.

In May 1945, however, he refused to return to the homeland due to the disagreement with the so-called Government Program in Košice and the scheduled political system of the Czechoslovak state (i.e. establishing of the authoritarian regime of the so-called National Front coalition).

The second part of the study dealt with the Kopecký's fate in the UK until his death in the early 80's. Throughout this time, he tried to warn the British public of the communist danger and report on the situation of the conquered Central European countries. He was also a tireless contributor to the Czech exile press. After 1948, he earned a permanent place in the BBC and remained in the Czech section until his retirement in 1956. In June 1948 he founded in London Czechoslovak National Democratic Party in exile and was elected its chairman, until the half of the 50's. His efforts to unify the Czech political exile, or at least its non-socialist part was not succesful. He contributed to the creation of so-called Civil block based on the cooperation of the Democrats with Republicans-Agrarians, later set up together with the Christian Democrats and federalists from the Centre of democratic exile. Kopecký has advocated the constitutional continuity of the Czechoslovak Constitution of 1920 and consistently refused not only the communist regime, but also any continuity with the regime of so-called National Front after the World War II.

Together with other Czechs and Slovaks and their organizations abroad was in opposition to the Council of Free Czechoslovakia, an organization making “an umbrella” to the exile, and against the Czechoslovak desk of Radio Free Europe, both subjects funded by the Government of the United States. The reason was, that both subjects were lead by the activists connected with the so-called National Front, who did not distance themselves from their own postwar policies leading to a communist coup in 1948 and the sovietization of the country. During the three decades after the Czechoslovak communist coup, Kopecky created in exile extensive journalistic work. Although not yet known, his journalistic works preserved and remains a source of inspiration for the knowledge of the Czech contemporary history, worthy of attention to historians and journalists. It consists from the contributions of exile journals (*The Nation*, *Blue revue*, *Reporter*, *An announcer*), radio commentaries for the BBC (from 40’s to 60’s) and eight-chapters book *Memories of an Old Journalist*, monumental work that covered more than two thousand pages (written in the 60’s and 70’s). In exile, Rudolf Kopecký was a right-wing counterpart to the Czech leftist journalist Ferdinand Peroutka, a director of the Czechoslovak desk of Radio Free Europe in 1951–1961. Unlike Peroutka, Kopecky remains the forgotten figure of Czech journalism, though his exile work is at least as extensive as Peroutka’s, and in terms of anti-communist resistance undoubtedly much more rewarding.

O autoroch

Zsuzsanna BORVENDÉG, PhD. (1974), maďarská historička. Vyštudovala moderné maďarské dejiny na Univerzite Petra Pázmaňa. V roku 2001 obhájila na tej istej univerzite doktorský titul za prácu o právnych aspektoch masových deportácií. Od roku 2001 pracuje ako vedecká pracovníčka v Historickom archíve štátnobezpečnostných služieb v Budapešti, kde sa venuje problematike maďarskej štátnej bezpečnosti v období 50. a začiatku 60. rokov.

Richard CUMMINGS (1944), americký bezpečnostný analytik, historik a publicista. Vyštudoval na Boston University odbor sovietskych a východo-európskych štúdií. Počas služby v americkom letectve vyštudoval ruský jazyk na Indiana University a následne pôsobil ako ruský lingvista v Berlíne a v Turecku. Ako jeden z posledných študentov absolvoval Ústav štúdií Sovietskeho zväzu v Mníchove pred jeho uzatvorením v roku 1972. V roku 1980 sa stal vedúcim bezpečnosti v Rádiu Slobodná Európa v Mníchove, na tejto pozícii zostal až do roku 1995. Potom, ako sa Rádio Slobodná Európa presunulo do Prahy v lete 1995, pôsobil tu ako poradca pre bezpečnosť pri RSE až do roku 1998.

Svoje práce publikoval najmä v rámci projektu Cold War history v rôznych publikáciách v Európe a Amerike. Prednášal na desiatkach medzinárodných vedeckých konferencií po celom svete. Medzi jeho najznámejšie diela patrí publikácia *Cold War Radio: The Dangerous History of American Broadcasting in Europe, 1950-1989*, vydaná prestížnym vydavateľstvom McFarland & Company Publishers v roku 2009 a neskôr preložená do rumunského (2011) aj bulharského jazyka (2014). Jeho druhá kniha *Radio Free Europe's Crusade for Freedom: Rallying Americans Behind Cold War Broadcasting, 1950-1960* vyšla vo vydavateľstva McFarland v novembri 2010. Popri monografiách a vedeckých štúdiách publikuje svoje články aj na blogu *Cold War Radios*, predovšetkým o Rádiu Slobodná Európa, Rádiu Sloboda a Rádiu Slobodná Ázia na stránke www.coldwarradios.blogspot.com.

Mateja ČOH KLADNIK, PhD. (1974), slovinská historička. Od roku 2008 pôsobí ako vedecká pracovníčka a vedúca sekcie výskumu a rozvoja v slovinskom Študijnom centre pre národné zmierenie. V roku 2004 obhájila doktorský titul (PhD.) na Mariborskej univerzite s dizertačnou prácou o operáciách a organizácii ilegálnych skupín v Slovinsku v rokoch 1945 – 1952.

Vo svojom vedeckom výskume sa venuje politickým a právnym dejinám Slovinska po druhej svetovej vojne. Zamieriava sa najmä na vládnutie komunistickej strany, akcie ilegálnych skupín, ilegálne prechody juhoslovansko-rakúskych hraníc, prenasledovanie roľníkov, vojenské a civilné súdy, procesy proti oponentom režimu, ako aj revolučné násilie počas druhej svetovej vojny v Slovinsku. Bola tiež vedúcou výskumného programu *Tyrania komunistickej totality v Slovinsku 1941 – 1990*.

Miso DOKMANOVIČ, PhD. (1979), macedónsky historik práva. V roku 2006 vyštudoval právo na právnickej fakulte Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Skopje a v roku 2010 obhájil na tej istej fakulte doktorský titul s témou *Právny a politický vývoj Macedónska v Juhoslávii v rokoch 1946 – 1953*. Od roku 2010 prednáša politické vedy na Právnickej fakulte Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Skopje. S vedeckými príspevkami vystúpil na niekoľkých desiatkach medzinárodných konferencií po celom svete a zúčastnil sa viacerých študijných a výskumných pobytov. Je autorom 4 monografií a viac ako 40 vedeckých článkov publikovaných v Macedónsku aj v zahraničí. Zároveň je od roku 2010 predsedom výkonnej rady Ústavu pre strategický výskum a vzdelávanie. Vo svojej vedeckej tvorbe sa venuje najmä právnym dejinám Macedónska.

PhDr. Pavol HOLEŠŤIAK, PhD. (1972), študoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde mu bol v roku 2002 udelený titul PhDr. V roku 2007 úspešne ukončil štúdium na Filozofickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku (PhD.). Autor šiestich kníh prevažne s krajskou tematikou (Slovenské médiá v Austrálii, Slovenské médiá vo svete, Prvý prezident v slovenskej poézii, Exulant, ktorý neodišiel, Sú Kysuce súce?, Dejiny svetových novinárstiev). Zaoberal sa viacerými vydavateľskými aktivitami, publikoval v desiatkach periodík, zborníkov doma aj v zahraničí. Dlhodobo pôsobí v samospráve, od roku 2006 ako riaditeľ Úradu Žilinského samosprávneho kraja. Prednášal desať rokov na FF KU v Ružomberku, kde založil predmet Krajanské médiá v zahraničí.

PhDr. Jan CHOLÍNSKÝ (1965), český historik a pedagóg, pôsobí ako vedecký pracovník v Ústave pre štúdium totalitných režimov v Prahe. Odborne sa venuje politickým a kultúrnym dejinám 20. storočia a vybraným aspektom dejín ideí. Zaoberá sa tiež problematikou nastolenia komunistického režimu v Československu a českým protikomunistickým odbojom v rokoch 1948 – 1989, osobitne politickou a publicistickou činnosťou exilu,

ako aj medzinárodnou situáciou počas studenej vojny. Publikoval monografiu *Poutník Josef Kalvoda* (Nakladatelství Díllo, Kladno 2002), dve desiatky odborných štúdií a mnoho ďalších článkov a rozhovorov (pozri <http://www.ustrcr.cz/cs/jan-cholinsky>). Vydal alebo sa ako odborný redaktor podieľal na vydaní deviatich odborných kníh – poslednou z nich je monumentálna práca poľského historika Slawomira Cenckiewiczza *Anna Solidarita: život a dílo Anny Walentynowiczové*. V súčasnosti pripravuje na vydanie antológiu textov českej kresťanskodemokratickej exilovej publicistiky a monografiu o českom politickom „stredo-pravicovom“ exile v období rokov 1948 – 1968.

A. Ross JOHNSON (1939), americký historik. Pôsobí ako výskumný pracovník v Hoover Institute a starší výskumný pracovník v Woodrow Wilson Center. V rokoch 1969 – 1988 pôsobil v think-tanku RAND Corporation ako výskumný pracovník so špecializáciou na východnú Európu a sovietske bezpečnostné záležitosti. Následne v rokoch 1988 – 2002 pôsobil v Rádiu Slobodná Európa v rôznych funkciách, ako jeho riaditeľ, riaditeľ jeho výskumného ústavu či poradca riaditeľa. V roku 2001 bol ocenený poľským ministerským predsedom cenou Laurel Award za zachovanie materiálov poľskej redakcie RSE. Vo svojej vedeckej tvorbe sa zaoberá otázkami studenej vojny, demokracie, medzinárodných vzťahov a bezpečnostnými otázkami. Je autorom publikácie *Radio Free Europe and Radio Liberty: the CIA Years and Beyond* (2010) a spoluautorom diela *Cold War Broadcasting* (2010), ako aj viacerých vedeckých zborníkov.

Prof. PhDr. Róbert LETZ, PhD. (1967), slovenský historik. Vyštudoval odbor filozofia a história na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. V súčasnosti pôsobí ako vedúci Katedry histórie Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Zameriava sa na cirkevné, politické a kultúrne dejiny Slovenska v 20. storočí. K jeho najznámejším prácam patria monografie *Slovensko v rokoch 1945 – 1948 : Na ceste ku komunistickej totalite* (1994); *Dejiny Slovenskej Ligy na Slovensku (1920 – 1948)* (2000); *Slovenské dejiny IV. 1918 – 1938* (2010) a *Slovenské dejiny V. 1938 – 1945* (2012). Zároveň je spoluautorom monografie *Zločiny komunizmu na Slovensku I. a II.* (autor state *Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1945 – 1989*, 2001). Ako editor sa podieľal na zostavení niekoľkých zborníkov a zbierok dokumentov, ako boli napr. *Štruktúry moci na Slovensku 1948 : 1989* (2004); *Slovenská ľudová strana v dejinách* (2006); *Dokumenty k procesu s katolíckymi biskupmi Jánom Vojtaššákom, Michalom Buzalkom a Pavlom Gojdičom* (2007); *Vznik*

Slovenského štátu I. a II. (2007 a 2008); *Odkaz živým* (2008); *Pohlady na osobnosť Andreja Hlinku* (2009) či *Andrej Hlinka vo svetle dokumentov* (2015). Popri tom napísal desiatky vedeckých štúdií a odborných článkov publikovaných na Slovensku aj v zahraničí. Je predsedom redakčnej rady časopisu *Pamäť národa*.

Andrzej MIETKOWSKI (1956), poľský novinár, mediálny expert a exilový aktivista. V 70. rokoch sa zapojil do aktivít poľskej protitotalitnej demokratickej opozície a bol viackrát väznený z politických príčin. V roku 1981 emigroval. Vyštudoval žurnalistiku v Paríži a neskôr pracoval pre BBC, Deutsche Welle a poľskú redakciu Rádia Slobodná Európa. Poľsko zastupoval v protikomunistickom združení Medzinárodný odpor založenom v Paríži Vladimírom Bukovským z Ruska a Armandom Valladaresom z Kuby.

Po návrate do Poľska v roku 1990 založil varšavské oddelenie Rádia Slobodná Európa a stál na čele zahraničného oddelenia novín *Życie* a bol riaditeľom Inforadia. Ako vojnový korešpondent zabezpečoval spravodajstvo o občianskej vojne na Balkáne a pučoch v Rumunsku a v Moskve. V roku 1999 bol vymenovaný za generálneho riaditeľa tlačovej agentúry PNB Company Ltd. V roku 2006 sa stal vedúcim poľskej TV News Agency a v roku 2008 riaditeľom a šéfredaktorom internetového portálu Poľského rozhlasu.

PhDr. Martin NEKOLA, PhD. (1982), vyštudoval politológiu na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Momentálne je nezávislým výskumníkom, venuje sa najmä problematike československého exilu. Svojim niekoľkoročným výskumom sa snaží popularizovať tému a predstaviť významné exilové osobnosti a subjekty širokej verejnosti. Absolvoval niekoľko výskumných štipendií v USA. Publikoval takmer dve stovky odborných a populárno-náučných článkov a sedem monografií.

Milena PRZYBYSZ (1980), poľská historička. História vyštudovala na univerzite v Lodži. V súčasnosti pôsobí ako výskumná pracovníčka v poľskom Ústave národnej pamäti na pobočne v Lodži. Venuje sa výskumu moderných poľských dejín, osobitne so zreteľom na aktivity poľského exilu a postavenie katolíckej cirkvi v Poľsku (najmä v Lodži a na okolí) v období komunizmu. Je autorkou monografií *Kościół rzymskokatolicki w Łodzi 1945 – 1956*, (Lodž 2007) a *Wyspy wolności. Historia duszpasterstwa akademickiego w Łodzi 1945 – 1956* (Lodž 2008). Zároveň je spolueditorkou dokumentov *Jan Paweł II w Łodzi. W dwudziestą rocznicę wizyty* (Lodž 2007) a *W poszukiwaniu innej*

historii: antologia tekstów opublikowanych na łamach periodyków Instytutu Literackiego w Paryżu (Lodź – Paryż 2015).

Bernd ROBIONEK, M.A. (1978), nemecký historik. Vyštudoval históriu na Kielskej univerzite a neskôr pôsobil ako doktorand na Katedre juhoeurópskych dejín Humboldtovej univerzity v Berlíne. Témou jeho doktorandského štúdia sú otázky spolupráce medzi etnickými Nemcami vo Vojvodine v medzivojnovom období (1922 – 1941). Vo svojej vedeckej tvorbe sa tiež venuje otázkach chorvátskeho politického exilu, na túto tému publikoval dielo *Croatian Political Refugees and the Western Allies. A Documented History* (2nd ed. Berlin 2010) či bibliografie chorvátskeho politického exilu (2009 a 2010). Ako prizvaný expert na problematiku štruktúr juhoslovanskej tajnej služby vystupoval ako svedok na mníchovskom súdnom procese vo veci atentátu na Stjepana Đurekovića (2008). V roku 2009 bol koordinátorom nemecko-chorvátskej skupiny študentov v rámci medzinárodného workshopu Dejiny Európy a neskôr aj rôznych ďalších akademických projektov.

Mgr. Yevgen ROGOVYY, PhD. (1986), ukrajinský historik. Absolvoval Historickú fakultu Charkovskej národnej univerzity v odbore svetové dejiny. Venuje sa dejinám Slovenskej republiky 1939 – 1945, niektorým otázkam spoločensko-politických dejín Slovenska druhej polovice 20. storočia a problematike ukrajinskej a ruskej politickej emigrácie v 20. storočí. Je autorom viacerých vedeckých štúdií v ukrajinských, ruských a slovenských časopisoch.

Prof. Anna SIWIK, PhD., (1952), poľská historička. História vyštudovala na Jagelovskej univerzite v Krakove, kde v roku 1986 obhájila doktorský titul a v roku 1998 sa habilitovala. Od roku 2001 pôsobí ako vysokoškolská pedagogička na Katedre politických vied a moderných dejín na Akadémii Górnyco-Hutnica v Krakove, od roku 2002 ako profesorka. V rokoch 2001 – 2008 pôsobila ako dekanka Humanitnej fakulty, od roku 2000 je členkou Senátu. V roku 2012 bola zvolenou za prorektorku pre štúdium. V rámci svojej vedeckej kariéry absolvovala niekoľko študijných pobytov v zahraničí, najmä výskumný pobyt v New Yorku (1994) prostredníctvom Kosciuszkowej nadácie. V rokoch 1999 – 2006 bola členkou Komisie pre výskum poľských spoločenských v zahraničí Poľskej akadémie vied. Od roku 2008 je členkou Komisie pre výskum poľskej diaspóry Poľskej akadémie vied, ako aj Svetovej rady pre výskum Poliakov v zahraničí. Vo svojej vedeckej tvorbe sa venuje politickým, spoločenským a kultúrnym premenám Poľska po druhej svetovej vojne,

poľskej diaspóre po druhej svetovej vojne, ako aj demokratickému hnutiu v poľskej spoločnosti. K jej hlavným publikáciám patria v poľštine vydané knihy *Polish Socialist Party in Émigré Conditions, 1945 – 1956* (Krakow 1998); *Democracy: Theory-Ideas-Institutions* (ed., Torun 2000; third edition 2003) a *Polish Political Exiles, 1956-1990* (Krakow 2002).

Mgr. David SVOBODA, Ph.D. (1977), český historik, pôsobí v Ústave pre štúdium totalitných režimov v Prahe. Vo svojej vedeckej tvorbe sa zaoberá národotvorným procesom na Ukrajine, ukrajinsko-poľskými vzťahmi a dejinami Sovietskeho zväzu. V rámci Ústavu pre štúdium totalitných režimov má na starosti projekt Ukrajinská povstalecká armáda.

Prokop TOMEK, Ph.D. (1965), český historik. V roku 2006 absolvoval štúdium histórie na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. V minulosti pracoval na Úrade dokumentácie a vyšetrovania zločinov komunizmu Polície Českej republiky a Ústave pre štúdium totalitných režimov. V súčasnosti pracuje ako odborný pracovník Vojenského historického ústavu Praha. Vo svojej vedeckej tvorbe sa zameriava na povojnové československé dejiny, vzťahy občanov a moci, zahraničné rozhlasové vysielanie do Československa, Štátnu bezpečnosť, armádu pred rokom 1989 a Varšavskú zmluvu. Medzi jeho najvýznamnejšie práce patria monografie *Život a doba ministra Rudolfa Baráka* (2009), *Balony svobody. Letákové operace Svobodné Evropy 1951 – 1956* (2014), *Černá kniha sovětské okupace* (s Ivom Pejčochom, 2015) a *Československá redakce Radio Free Europe. Historie a vliv na československé dějiny* (2015).

Prof. Jakub TYSZKIEWICZ (1966), poľský historik a profesor poľských dejín na Wroclavskej univerzite. Vo svojej vedeckej tvorbe sa zameriava na problematiku Poľska v americkej zahraničnej politike. Medzi jeho najvýznamnejšie diela patrí monografia *Rozbijanie monolitu. Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Polski 1945-1988* [*Breaking the monolith. U.S. Policy toward Poland 1945 – 1988*] a ako hlavný zo spoluautorov sa podieľal na vydaní publikácie *Historia powszechna Wiek XX* [*World History. 20th century*] (2011).

Igor UHRÍK (1942), v rokoch 1990 – 1994 člen výkonného výboru Slovenskej Ligy v Amerike, v roku 1991 člen výboru Iniciatívy za zvrchované Slovensko, v roku 1993 1. podpredseda Slovenskej národnej strany. Za ostatných tridsať rokov sa zameriava na výskum najmä v amerických a brit-

ských Národných archívoch ako nezávislý výskumník. Predmetom jeho záujmu sú slovensko-české vzťahy, geopolitika, odbojové hnutia, spravodajské služby a studená vojna.

Prof. PhDr. Vladimír VARINSKÝ, CSc. (1954), slovenský historik a vysokoškolský pedagóg. Vyštudoval históriu a filozofiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Za profesora v odbore slovenské dejiny bol prezidentom Slovenskej republiky menovaný v roku 2004. Pôsobí ako vysokoškolský pedagóg na Filozofickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Vedecky sa zameriava na výskum národných dejín po roku 1945 v oblasti agrárnej politiky, represíí pofebruárového režimu a slovenského exilu po roku 1945 a protikomunistického odboja.